

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ СУЧАСНОЇ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
викладачів і студентів Донбаського державного педагогічного
університету, учителів та учнів загальноосвітніх закладів

Випуск 12

*Частина 1. Круглий стіл
«Нова українська школа: теорія і практика (обмін досвідом)»
(м. Слов'янськ, 02–03 березня 2020 р.)*

Затверджено
на засіданні Вченої ради ДДПУ.
Протокол № 7 від 27.02.2020 р.

Слов'янськ – 2020

Редакційна колегія:

О. Л. Біличенко – доктор наук із соціальних комунікацій, професор; завідувачка кафедри української мови та літератури Донбаського державного педагогічного університету;

Г. І. Бондаренко – кандидат педагогічних наук, доцент; доцент кафедри української мови та літератури Донбаського державного педагогічного університету;

В. А. Глущенко – доктор філологічних наук, професор; завідувач кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету;

Т. В. Горелікова – учитель біології вищої кваліфікаційної категорії, учитель-методист, директор Навчально-методичного центру відділу освіти Слов'янської міської ради Донецької області;

Н. М. Маторіна – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету;

Н. І. Овчаренко – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри української мови та літератури Донбаського державного педагогічного університету; декан філологічного факультету ДДПУ;

І. А. Решетова – кандидат педагогічних наук, доцент; доцент кафедри менеджменту Донбаського державного педагогічного університету; вчений секретар ДДПУ;

А. А. Рубан – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри російської мови та літератури Донбаського державного педагогічного університету.

П 278 Перспективні напрямки сучасної науки та освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів і студентів Донбаського державного педагогічного університету, учителів та учнів загальноосвітніх закладів / відп. ред. А. А. Рубан. Слов'янськ: ДДПУ, 2020. Вип. 12. Ч. 1: Круглий стіл «Нова українська школа: теорія і практика (обмін досвідом)» (м. Слов'янськ, 02–03 березня 2020 р.). 172 с.

Розглядаються пропозиції щодо змін в освіті, обмін досвідом стосовно їх впровадження з метою формування конкурентоспроможних учнів, здатних вільно та швидко адаптуватися в умовах інформаційного суспільства та європейської інтеграції України.

Збірник розраховано на наукових робітників, викладачів вишів, учителів, аспірантів, студентів тощо.

ЗМІСТ

Агамір'ян Н. М. «ХТО НЕ СПИТЬ УЗИМКУ» (українська мова, 2 клас).....	6
Амерова О. І., Агапіна О. П. ЗІРКА МЕНЗАТЮК «ТАЄМНИЦЯ КОЗАЦЬКОЇ ШАБЛІ»: ПРИГОДНИЦЬКА ПОВІСТЬ СУЧАСНОЇ ПИСЬМЕННИЦІ (українська література, 5 клас)	10
Бабич Н. В. УКРАЇНА НА КАРТІ ЄВРОПИ (виховний захід).....	18
Барабаш Л. М. ЕЙДЕТИКА ТА МНЕМОТЕХНІКА ЯК ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЇ.....	20
Безкровна Н. В., Тодоровська Т. О. ДОСЛІДЖУЄМО ДОВКІЛЛЯ РІДНОГО МІСТА (СЕЛИЩА) (2 клас)...	27
Беседіна І. Г., Скида Н. М. ХАРЧОВІ ТА ЕНЕРГЕТИЧНІ ПОТРЕБИ ЛЮДИНИ. ВИБІР ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ. ЗНАЧЕННЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО ХАРЧУВАННЯ ЗДОРОВ'Я. НАСЛІДКИ НЕЗБАЛАНСОВАНОГО ХАРЧУВАННЯ. ХАРЧОВІ ДОБАВКИ (інтегрований урок: основи здоров'я + біологія, 8 клас).....	34
Благушина І. Б., Магула Н. В. ВИКОРИСТАННЯ НАРОДНОЇ СИМВОЛІКИ В УКРАЇНСЬКИХ ПІСНЯХ ТА ПОЕЗІЇ (інтегрований бінарний урок: музика + українська література + українознавство, 5 клас)	41
Бойкова Т. В. ПОДОЛАННЯ ДИСГРАФІЇ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ (із досвіду роботи вчителя-логопеда).....	48
Бондар О. О. ПОНЯТТЯ ПРО ГАЛЬВАНІЧНИЙ ЕЛЕМЕНТ ЯК ХІМІЧНЕ ДЖЕРЕЛО ЕЛЕКТРИЧНОГО СТРУМУ (хімія, 11 клас).....	52
Бондаренко Л. П. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ. ОБЧИСЛЕННЯ МАСИ ЕЛЕМЕНТА В СКЛАДНІЙ РЕЧОВИНІ ЗА ЙОГО МАСОВОЮ ЧАСТКОЮ (урок хімії, 7 клас)	56
Борисова С. Й. ПИСЬМО ВЕЛИКОЇ БУКВИ П («пе»), СКЛАДІВ ІЗ НЕЮ (українська мова, урок письма, 1 клас)	59
Воробйова К. В. НЕЗМІНЮВАНІ ІМЕННИКИ. РІД НЕЗМІНЮВАНИХ ІМЕННИКІВ. УРОК-ПОДОРОЖ (українська мова, 6 клас).....	62

Головчанська Т. О., Савельєв О. П. КВЕСТ – ЕФЕКТИВНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ТА ПОЗАКЛАСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ.....	68
Голубенко Ю. П., Захарова В. Л. УЧИТИСЯ ЛЕГКО, КОЛИ ВЧИТИСЯ ЦІКАВО (на матеріалі уроків математики, української мови, читання, природознавства).....	73
Гречишкіна О. В. ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ЕЙДЕТИКИ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ.....	84
Гринько І. М. РОЗРОБКА ЗАСІДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ РАДИ НА ТЕМУ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА – ПРОСТІР ОСВІТНІХ МОЖЛИВОСТЕЙ».....	89
Денисенко К. Ю. HEALTHY AND UNHEALTHY FOOD (англійська мова, 5 клас)	94
Делій І. В. ФОРМИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ.....	97
Дубинець Л. М. ВИГОТОВЛЕННЯ ЗАТИСКАЧА ДЛЯ ВОЛОССЯ	99
Єрємєєва М. В. «Я – КОМПЕТЕНТНА ОСОБИСТІТЬ» (виховна година, 11 клас)	104
Єфіменко Т. Т. МАШИНОБУДУВАННЯ УКРАЇНИ	108
Зубатенко К. В. «НЕ ПІДМАЖЕШ – НЕ ПОЇДЕШ» (нтегрований урок: українська література, мистецтво, етика, 6 клас)	110
Капустіна В. В. КОЛЬОРОТЕРАПІЯ – ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я	115
Каракуліна О. М. УКРАЇНА І ЇЇ СИМВОЛИ (конспект заняття в логопедичній групі).....	118
Каширіна Ю. В. ВИХОВНА ГОДИНА ДО ДНЯ СОБОРНОСТІ УКРАЇНИ.....	121
Квартіна Б. О. ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА НА УРОКАХ ЕКОНОМІКИ.....	124
Кисіль Д. В. ЩАСТЯ (Курс за вибором «Безпека життя. Особиста гідність. Громадянська позиція»).....	128
Коваленко Н. І. СПІЛЬНОТА. КРАЩЕ РАЗОМ ЧИ ПООДИНЦІ («Я досліджую світ», 2 клас).....	132

Кожанова Л. О. «ЗДОРОВИМ БУДЕШ – УСЕ ЗДОБУДЕШ». Конспект заняття з валеології для дітей середнього дошкільного віку	136
Кокаєва Н. С. ЗИМА – ЧАРІВНИЦЯ! (виховний захід).....	139
Колесник Л. В. УКРАЇНСЬКА МОВА – ДЕРЖАВНА МОВА УКРАЇНИ (урок з української мови, 8 клас)	144
Красиля Ю. О. ВЕКТОРИ НА ПЛОЩИНІ (геометрія, 9 клас)	147
Купрієва Т. С. РОСЛИНИ – ЖИВІ ОРГАНІЗМИ (урок природознавства, 3 клас)	152
Кур'янович І. С. KEEPING HEALTHY (англійська мова, 7 клас).....	155
Кушнір Д. Д. ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ «УМІННЯ ВЧИТИСЯ» ЗАСОБАМИ МНЕМОТЕХНОЛОГІЙ	158
Левченко А. А., Яцишина Л. М. РОЛЬ КАБІНЕТА МИСТЕЦТВ ЯК ДУХОВНО-КУЛЬТУРНОГО КОМПОНЕНТА В НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ	162
Лукічева О. С. ВОДА, СКЛАД ЇЇ МОЛЕКУЛИ, ПОШИРЕНІСТЬ У ПРИРОДІ, ФІЗИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ	164
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	170

Агамір'ян Н. М.

«ХТО НЕ СПИТЬ УЗИМКУ»

(українська мова, 2 клас)

Очікувані результати:

Змістова лінія “Взаємодіємо усно”: дитина ставить запитання до усного повідомлення для отримання додаткової інформації [2 МОВ 1-1.3-2]; обговорює з іншими інформацію, яка зацікавила [2 МОВ 1-1.3-3]; розповідає про власні почуття та емоції від почутого та побаченого [2 МОВ 1-1.8-1];

Змістова лінія “Читаємо”: дитина ставить запитання за змістом тексту для уточнення його змісту [2 МОВ 2-2.1-3]; пояснює вчинки персонажів, орієнтуючись у змісті тексту та спираючись на власний досвід [2 МОВ 2-2.2-4]; розповідає, про що йдеться в тексті, відповідає на запитання за змістом прочитаного [2 МОВ 2-2.1-4];

Змістова лінія “Взаємодіємо письмово”: дитина записує окремі слова, які пишуться так, як вимовляються, та речення, дотримуючись опрацьованих правил щодо оформлення речення на письмі [2 МОВ 3-3.1-4]; перевіряє, чи є в написаному тексті помилки, виправляє їх [2 МОВ 3-3.3-2];

Змістова лінія “Досліджуємо медіа”: дитина висловлює власні думки та описує свої почуття з приводу почутих / переглянутих медіапродуктів (світлина, мультфільми, комп'ютерні ігри, реклама тощо) [2 МОВ 4-1.5-5]; обговорює зміст і форму простого медіатексту (світлина, фотоколаж, листівка, мультфільм), виявляє (з допомогою вчителя/вчительки) очевидні ідеї у простих медіатекстах [2 МОВ 4-1.4-4].

Змістова лінія “Театралізуємо”: дитина використовує голос і мову тіла (міміку, жести, рухи) для відтворення емоцій персонажів казок, байок тощо [2 МОВ 6-2.3-3];

Хід уроку

І. УВЕДЕННЯ В ТЕМУ.

1. Бесіда:

– Цього року в Україні аж надто довго господарювала осінь. Всі ми з нетерпінням чекали на прихід якої пори року?

– Назвіть ознаки зими в неживій природі.

– А що вам вже відомо про поведінку тварин взимку?

2. Вправа “Чи вірите ви, що...?”

Мета – вчити давати оцінку твердженню, порівнювати й аналізувати, знаходити підтвердження своїх міркувань у тексті.

Кожен учень отримує таблицю “Вірю – не вірю”. Учителю читає твердження, учні ставлять під номером запитання “V”. Потім учитель читає текст, а діти перевіряють свої відповіді в таблиці.

Як зимують тварини

Чи вірите ви в те, що	Так	Ні
1. Ластівки, шпаки, солов'ї відлітають на зиму в теплі краї.		
2. Ведмідь взимку спить у барлогу.		
3. Зайчик на зиму залишається у своїй сірій шубці.		
4. Лисиця і під снігом може зловити мишу.		
5. Бджоли взимку сплять.		
6. Кроти взимку риють ще глибші тунелі.		
7. Раки взимку міцно сплять у своїх нірках.		

Перевірка.

Чи вірите ви в те, що	Так	Ні
1. Ластівки, шпаки, солов'ї відлітають на зиму в теплі краї.	V	
2. Ведмідь взимку спить у барлогу.	V	
3. Зайчик на зиму залишається у своїй сірій шубці.		V
4. Лисиця і під снігом може зловити мишу.	V	
5. Бджоли взимку сплять.		V
6. Кроти взимку риють ще глибші тунелі.	V	
7. Раки взимку міцно сплять у своїх нірках.		V

– Як і де можна перевірити правдивість отриманої інформації?

В інтернеті, в енциклопедії, в підручниках або спитати у дорослих.

II. Робота над текстом про зимування бджіл.

1. Вправа «Знаю. Хочу дізнатися. Дізнався»

Мета – вчити графічної організації, логічного і змістовного структурування матеріалу, формулюванню запитань, аналізування змін і результатів. Учні заповнюють таблицю: 1) згадують те, що вони вже знають; 2) ставлять запитання; 3) підтверджують свої нові знання.

а) Перегляд відео

– Перегляньте відео, яке підтверджує, що бджоли взимку не сплять.

Отже, виявляється бджоли взимку не сплять. Тепер ми це знаємо. То як же зимують бджоли? Щоб ви хотіли ще дізнатися про бджіл, на які питання знайти відповіді?

б) Постановка запитань і занесення їх у таблицю «Х Д З». (де живуть бджоли взимку, чим вони харчуються, чому не замерзають?)

	Знаю	Хочу дізнатися	Дізнався
Бджоли взимку не сплять.	V		
Бджоли взимку живуть у ..		V	
Бджоли взимку їдять.....		V	
Бджоли взимку не замерзають, бо...		V	

в) Читання тексту по частинах із заповненням таблиці «Х Д З».

	<i>Знаю</i>	<i>Хочу дізнатися</i>	<i>Дізнався</i>
Бджоли взимку не сплять.	V		
Бджоли взимку живуть у		V	клубах
Бджоли взимку їдять.....		V	запаси меду і пилку
Бджоли взимку не замерзають, бо...		V	постійно рухаються,
Бджоли взимку			Переміщуються шарами

– Яке питання вас зацікавило, а на нього ми не знайшли відповіді у тексті? **Чому бджоли зовнішнього шару лишаються нерухомими?**

– А як ви думаєте? (Діти називають свої здогадки).

– Це тільки ваші припущення. Спробуйте знайти відповідь на питання самостійно. Це буде вашим домашнім завданням.

2. Групова робота. Моделювання ситуацій

– Що станеться, якщо бджолина спільнота почне діяти не так, як описано у тексті – дружно і злагоджено, – а як кому заманеться?

Ситуація 1. Бджоли вирішили з'їсти одразу всі запаси меду на зиму.

Ситуація 2. Бджоли із внутрішнього шару лінуються рухатися.

Ситуація 3. Всі бджоли у вулику заснули.

Перевірка і висновок:

– Щоб вижити взимку бджолина сім'я має бути дружною і діяти, як одне ціле. Те, що вони і роблять, адже не переводиться мед на Землі. А ми, люди, у цих маленьких комах маємо вчитися працювати злагоджено, дружити, вміти домовлятися між собою.

– Чи вміють домовлятися учні нашого класу покаже наступне завдання.

3. Робота в парах.

а) Спостерігаючи за поведінкою тварин, людина ніби «приміряє» їхні риси на себе. Так у нашому мовленні з'явилися порівняння. Ви, можливо, чули такий вислів: «Вайлуватий, як ведмідь». Виявляється – так говорять про незграбну, неповоротку людину. А з якою твариною, на вашу думку, можна порівняти сильну людину?

б) Прочитайте слова лівого і правого стовпчиків. Знайдіть і з'єднайте порівняння.

Вайлуватий, як   ведмідь.

Сильний, як   заєць.

Дружні, як   лев.

Хитра, як   кріт.

Працьовиті, як   лисиця.

Боязкий, як мурашки.

Сліпий, як бджілки.

Перевірка

Вайлуватий, як ведмідь. Сильний, як лев. Дружні, як мурашки. Хитра, як лисиця. Працьовиті, як бджілки. Боязкий, як заєць. Сліпий, як кріт.

4. Складання й запис речень .

– А на кого ми, учні 2–А класу, хотіли б бути схожими? Складемо й запишемо речення.

У нашому класі діти дружні, як мурашки. На уроках ми працюємо, як бджілки.

3. Інсценізація. Моделювання поведінки у вулику бджіл взимку.

Діти утворюють два кола. Хлопчики – зовнішнє, стоять нерухомо, поклавши руки на плечі один одному. Дівчатка – внутрішнє, рухаються по колу, здіймаючи руки, мов крильця. Всі разом виконують пісню «Завітала зимонька» (слова і музика Ірини Порошук). Після приспіву, діти міняються ролями.

III. Робота над текстом про зимівлю крота.

1. Перегляд фрагменту мультфільму «Дюймовочка».

– Що припас кріт на зиму?

– Чи тільки зерном живиться ця тваринка? Уважно прослухайте вірш, дайте відповідь на запитання.

2. Прослуховування вірша(читає учень)

Ця сліпа тваринка – кротик. Шубка ніжненька на дотик.

Кротик селиться в ґрунтах, їсть личинок та комах.

На лугах і на городах завдає рослинам шкоди:

Іноді псує коріння і утруднює косіння.

Кріт працює цілий рік, риє землю весь свій вік.

Кротовини нагортає, взимку в сплячку не впадає.

3. Вправа «Читання із зупинкою»

Мета – вчити учнів слухати або читати активно, використовувати свої знання для того, щоб висловлювати припущення щодо тексту. Вчитель або учні читають текст, роблять зупинку, висловлюють припущення, продовжують читання до наступної зупинки, обговорюють, якою мірою їхні припущення виявилися справедливими.

а) Читання тексту із зупинками.

Кріт у холодну пору року копає свої ходи глибше, ніж зазвичай.

Зупинка 1: – Як ви думаєте, чому взимку глибше риє свої ходи

кріт? (припущення дітей)

Саме там він може знайти собі поживу – черв'яків та личинок комах.

Зупинка 2: – Чиє припущення виявилось дійсним? Що вас вразило?

б) Цікаво знати: Копуючи тунелі, кріт витрачає багато сил. Щоб їх відновити, йому треба їсти. Якщо кріт не знаходить поживи, то через 5–8 годин ця тваринка помирає. Найбільше любить кріт дощових черв'яків, личинок хруща. Але може й мишку з'їсти, якщо вона раптом потрапить у його тунель. Кріт – це всеїдна тварина.

IV. Робота над текстом про зимівлю раків.

1. Перегляд світлин із зображенням раків.

2. Аудіювання « Раки взимку»:

а) Читання тексту вчителем.

б) Тестування. Завдання виконується за допомогою цеглинок LEGO.

1. Раки зимують: А) У чистих річках і озерах; +++

Б) У забруднених річках і озерах;

В) Їм все одно, у якій воді зимувати.

2. Раки живляться: А) Тільки водоростями;

Б) Тільки черв'яками;

В) Раки всеїдні +++

3. Хто виношує ікринки? А) Рак-самець;

Б) Рак-самочка; +++

В) По черзі.

4. Самичка рухає хвостом: А) щоб відігнати ворогів;

Б) щоб не замерзнути;

В) щоб ікринкам було більше кисню +++

Перевірка. Результат роботи – вежа з цеглинок: зелена, синя, червона, жовта.

V. Підсумок уроку. Вправа «Мікрофон»

– Що цікавого запам'ятали з уроку?

– Які завдання виконували із задоволенням?

Амєрова О. І., Агапіна О. П.

**ЗІРКА МЕНЗАТЮК «ТАЄМНИЦЯ КОЗАЦЬКОЇ ШАБЛІ»:
ПРИГОДНИЦЬКА ПОВІСТЬ СУЧАСНОЇ ПИСЬМЕННИЦІ
(українська література, 5 клас)**

Мета: опрацювати повість Зірки Мензатюк «Таємниці козацької шаблі», з'ясувати ідейний зміст, зацікавити учнів творчістю сучасної письменниці; розвивати самостійність мислення, увагу, зв'язне мовлення, стійкі читацькі інтереси, формувати навички практичного застосування

набутих знань із літератури, мови, історії України, народознавства, географії в повсякденному житті; виховувати національну свідомість, патріотичні почуття, повагу до героїчного минулого нашого народу.

Обладнання: книга Зірки Мензатюк «Таємниці козацької шаблі», презентація, роздавальний матеріал.

Міжпредметні зв'язки: історія України, народознавство.

Тип уроку. Комбінований.

Форма проведення. Урок-подорож.

Хід уроку

I. Організація класу. Девізом вашої роботи будуть слова:

Не просто слухати, а чути.

Не просто дивитися, а бачити.

Не просто відповідати, а міркувати.

II. Перевірка домашнього завдання.

1. Інтерактивна вправа «Генералізація знань».

- «Що я знаю про автора?» (діти записують на картках факти про письменницю, які їм відомі з попередніх уроків)

2. Літературний диктант «Так чи ні».

- Родина Руснаків складалася з тата, мами та двох доньок: Наталочки та Машки. (Ні)

- Пан Богдан розповів Руснакам про історичну реліквію, якій загрожує небезпека, і попросив допомогти врятувати її. (Так)

- У Богдановій квартирі вподобав собі з'являтися один привид, дуже патріотично налаштований. (Так)

- Пан Богдан довідався про реліквію від патріотично налаштованого привида. (Так)

- Родина Руснаків вирушила в поїздку до Берестечка, бо наближалися роковини Берестецької битви. (Так)

- У Берестечко люди з'їдуться в дев'яту п'ятницю після Великодня. (Так)

- Наталочка познайомилася з Антипом у Берестечку. (Ні)

- Антипо вмовив Наталочку розпочати пошуки шаблі з Дубна. (Так)

- Під Дубинською фортецею розташовані стародавні підземні ходи. (Так)

- Антипо цікаво розповідав Наталочці про битву під Плесою. (Так)

- У Тараканівському форті Наталочка та її батьки заблукали в підземеллі. (Ні)

- Антипо повідомив Руснаків, що їхня донька провалилася в колодязь. (Ні)

За кожен правильну відповідь 1 бал (взаємоперевірка)

III. Актуалізація опорних знань.

1. «Мікрофон».

- Чи любите ви мандрувати?
- Яким способом ви подорожуєте?
- Чи була у вашому житті подорож, яка запам'яталася вам особливо?
- Куди ви мрієте здійснити подорож у майбутньому?

2. **Слово вчителя:** Любите подорожувати й Зірка Мензатюк. «Причому, то мають бути «дикі» мандри з наметом, наплічником – по місцях, які не затоптали туристи. Казанок на багатті, лисиця, яка вночі цупить нашу ковбасу, проблеми з грозою чи вітрюганом, що серед ночі зриває намет – оце мені саме всмак», – говорить письменниця. Отож, і ми з вами здійснимо подорож сторінками пригодницької повісті.

IV. Мотивація навчальної діяльності.

Наша перша станція – «Мотиваційна». Сьогодні на уроці продовжимо працювати над повістю Зірки Мензатюк «Таємниця козацької шаблі». У цьому творі дивним чином тісно переплітаються історичні факти й детективні пригоди, минуле й сучасне, реальність і фантазія, добро і зло. Не завжди те, над чим варто задуматися, привертає нашу увагу під час читання художнього твору. Тому сьогодні ми спробуємо зануритися в ті життєві глибини, які для нас приготувала авторка, здійснимо віртуальну подорож історичними пам'ятками України. Перед нами стоїть завдання дослідити, що ж ми змогли винести для себе з прочитаної повісті, яку користь отримали від спілкування з книгою.

V. Сприйняття й засвоєння навчального матеріалу.

Наступна станція – «Козацька».

1. Створення «Асоціативного куща».

- Які асоціації викликає у вас слово «шабля»?

2. **Випереджувальне завдання.** Повідомлення учнів про козацьку шаблю.

Наступна станція – «Аналітична».

3. Робота над змістом повісті. **Бесіда:**

- Яка ж таємниця пов'язана з козацькою шаблею в повісті?
- Які видіння бачить дівчина? Навіщо письменниця вводить до повісті картини бою?
- Що вас найбільше вразило в оповідях про битву під Берестечком?
- Де ж було знайдено старовинну шаблю?
- Хто допомагав сімейству Руснаків, а хто заважав? Як саме?
- Чи хотіли б ви бути учасниками таких пригод, які пережили наші герої? Яких саме?
- Якими постають козаки, де змальовано останній бій (зачитайте

цей епізод).

– Яка риса була визначальною, найважливішою для справжнього козака?

– Яка загадка звучала в повісті?

– Які знання знадобилися героям, щоб відгадати загадку?

– А ви любите розгадувати загадки?

4. Словникова робота. (Під час з'ясування значення слів, на слайді з'являються пояснювальні предмети.)

Завдання: поясніть лексичне значення таких історизмів, застарілих слів, що зустрічаються в тексті повісті З. Мензатюк «Таємниця козацької шаблі» або за поданим лексичним значенням вгадайте слово: **булава, корогва, отаман, жупан, шляхта, литаври, кольчуга, гетьман, старшина.**

Відповіді: Булава – палиця з кулястим потовщенням на кінці, яка була знаком гетьманської влади (в Україні та Польщі).

Корогва (хоругва) – прикріплене до довгого держала полотнище із зображенням святих, що несуть під час хресного ходу.

Отаман – головний керівник козацького війська.

Жупан – старовинний верхній чоловічий одяг, оздоблений позументами та хутром – показник належності до польської шляхти й заможного козацтва.

Шляхта – дрібне дворянство колишньої феодальної Польщі.

Литаври – ударний мембранний музичний інструмент у вигляді півкулі на підставках, отвір якої затягнений шкірою, різновид барабана.

Кольчуга – частина старовинного захисного військового спорядження у вигляді сорочки з металевих кілець.

Гетьман – виборний ватажок козацького війська Запорізької Січі.

Старшина – офіцерський чин у козацьких військах, що відповідав чинові підполковника.

5. Наступна станція – «Загадкова» (Розгадування загадок).

Розгадайте загадки, а відповіді запишіть у стовпчик і прочитайте закодоване слово.

1. Коли все в тебе гарно,

Коли день пройшов не марно,

Наче квітка розквітаєш,

На обличчі її маєш.

Посміхаються вуста.

Що це? Відповідь проста. (Усмішка)

2. У ньому сторінок багато,

Там і будні, там і свята.

Він події позначає,

Історичні дати знає,

Та рахує залюбки

Тижні, місяці, роки. (Календар)

3. Ось стоїть біленька хата -
Там твої матуся й тато,
Твої сестри та брати
І, звичайно, там є ти.
Ще бабусі, дідусі, зібралися геть усі!
Бути в кожного повинна
Дружня та міцна -----! (Родина)

4. Рідну мову я вивчаю,
З літер уже слова складаю.
Помічниця ось моя -
Букви в ній від А до Я
Стали лагідно в рядки.
Що це, знають малюки? (Абетка)

5. І вареники в сметані,
І крученики духмяні,
Сало, терте з часником,
Борщ червоний з буряком.
Одним словом як назвати,
Щоб гостей почастувати? (Їжа)

6. Вони смачненькі та чорненькі,
У ґрунт попали навесні,
Тепер із них у полі зріють
Яскраві соняхи рясні.
А згодом буде і олія
Прозора, жовта, запашна.
Їх можна з друзями лузати.
Про що загадкаця, хто знає? (Насіння)

7. Цей фахівець нам розказав
Про долі націй та держав,
Де наші пращури жили,
Які в них звичаї були?
Які одежа, посуд, хата,
Та ще цікавого багато.
Розкопки буде він вести,
Щоб нам минуле довести. (Археолог)

• Яке ж слово закодоване? (Україна)

6. Фікульхвилинка «Україно, ми твоя надія» (відеосупровід).

• Ви відгадали 7 загадок. Як ви вважаєте, де в повісті зустрічається ця загадкова цифра?

Отже, наступна станція – «Уявна подорож».

7. Слово вчителя. Віртуальна подорож замками України.

Думаю, що ніхто з вас не відмовився б разом із сімейством Руснаків

відвідати ті замки та фортеці, у яких побували вони під час пошуків шаблі. І я запрошую вас у віртуальну подорож до цих визначних місць, а також пригадаємо, які події в повісті пов'язані з цими місцями. (Слайд-шоу)

Дубно. Замок у Дубно розташований на одному з мисів річки Іква серед болотистої місцевості. Перший замок тут з'явився в 1492 році, а збудував його князь Костянтин Острозький. За всю свою історію замок жодного разу не було захоплено, незважаючи на спроби татар, козаків, росіян і шведів. Зараз територія замку є Державним історико-архітектурним заповідником.

– Чим замок у Дубно не сподобався Наталці?

– Яка несподівана зустріч здивувала Наталку?

– На який вчинок підмовив Антип дівчинку?

Тараканівський форт. Розташований за три кілометри від Дубно й за півтора від села Тараканів. Офіційно закритий об'єкт перебуває в аварійному стані. Побудований наприкінці ХІХ століття як військове укріплення. Муровані будівлі ховаються в товщі землі. За зовнішнім муром є кілька ходів усередину. Один, найцікавіший, веде через тунель, але без ліхтарика туди краще не потикатись. Ще є прохід між стінами – там помітна стежина, яка змієюю в'ється в бур'янах. У лабіринтах форту легко можна заблукати, а то й потрапити у пастку.

(Виразне читання від імені героя уривку з розділу 5).

Мені з великими труднощами вдалося умовити батьків повернути до Тараканівського форту. Адже я пообіцяла Антипу зберегти таємницю від усіх. Коли ми з'їхали з траси і потрапили на ґрунтівку з вибоїнами, тато, певно, жалкував, що піддався на мої умовляння. Та ось ми дісталися до заповітного місця. Я оцінила хитрість Антипа, який порадив заходити у форт саме з цього боку. Тут була круча, дертися на яку батьки точно не захочуть.

Але я й сама розгубилася, коли залізла на пагорб: ніде не було видно нічого подібного на форт. І лише коли спустилася вниз, побачила вмуровані у землю каземати, замасковані від стороннього ока. Тут було так порожньо і тихо, що аж моторошно. А коли я зрозуміла, що до місця зустрічі треба буде йти через темний тунель – мені стало страшно... Але так цікаво... і я ступила в пільму. Спочатку було нічого, але згодом у тунелі щось зашуміло, залопотіло, і я з переляку щодуху рвонула вперед. Серце шалено гупало в грудях, мене огорнув жах, бо я раптом задумалася, як же вертатимуся до батьків. Нізащо у світі я більше не зайду в той тунель!

– Чому Наталка пішла у форт без батьків?

– Як дівчинка потрапила в пастку?

– Про що думала Наталка в колодязі?

Берестечко. А про яке місто говорить мати Наталки на початку повісті: «Кожен порядний українець має побувати в ...» (Берестечку). Чому

це так важливо? Що ви дізналися про це місто зі сторінок повісті? (учні відповідають).

Історичний коментар учителя: Поблизу міста Берестечка на Волині знаходиться місце знаменитої драматичної битви загонів Богдана Хмельницького з польським військом у 1651 році. Ця битва закінчилася поразкою козаків, бо в розпал бою їх зрадили союзники: кримськотатарське військо на чолі з ханом залишило поле бою, прихопивши з собою й Богдана Хмельницького, який намагався їх повернути. Козацьке військо лишилося без свого ватажка. Полковники вирішили припинити бій і відступати через болота. Для прикриття відходу основних частин було залишено кілька невеликих загонів – усього близько трьохсот козаків. Усі вони загинули. Їхні останки лежали в торфі 300 років. Разом із мушкетами, шаблями, кулями, ложками, одягом та іншими предметами побуту. Зараз знайдені речі можна побачити в музеї, який неофіційно ще називають «Козацькі могили».

Виразне читання учнями уривків, де змальовано останній бій козаків (від слів «Їх стояло три сотні...» до «Лицарська смерть козакові дорожча»)

– Якими постають козаки з цих уривків?

– Яка риса була визначальною, найважливішою для справжнього козака? (Прийом «Мікрофон»)

Фізкультхвилинка (відеосупровід)

Не випадково саме в Берестечку відбулася фатальна зустріч Наталочки з Антипом, коли вона не побоялася укласти угоду навіть із чортиком. Аби лише відшукати шаблю. Вирушаємо далі на пошуки шаблі.

Підгірці. Замок у Підгірцях – один із кращих зразків палацових будівель Європи. Колись палац вражав красою, багатством і пишнотою. За свою історію замок зазнав змін, переходив із рук у руки, аж поки в радянські часи не перетворився на туберкульозну лікарню. Колись тут знімали сцени відомого фільму «Д'Артаньян і три мушкетери». Зараз Підгорецький замок закрито – реконструкція. А поки що тут можна подивитися експозицію в підвалі. Табличка на дверях привітно застерігає, що вразливим особам спускатися не варто. І все через Білу Даму, привид якої з'являється в підземеллі час від часу.

– Як сімейство Руснаків замість Олеського замку потрапило в Підгірці?

– Чому Наталка без остраху пішла на дивний нічний бал?

– Як вона врятувалася від нечистої сили?

Олеський замок. Понад шість століть минуло з того часу, як виник на високому пагорбі в Олеську замок. Підвищення, на якому збудували замок, було основою укріплення. Нижче, по схилу гори, кільцем проходив вал із частоколом, а далі вал із водяним ровом. Навколо заболочена непрохідна рівнинна територія. На вершині пагорбу було збудовано фортечний, овальний у плані мур. Кілька разів замок був зруйнований і

відбудовувався. В одній із кімнат знайдено скарб. Зараз замок відреставрований. У ньому створено музей-заповідник «Олеський замок» та відділ Львівської картинної галереї.

– Яка неприємність сталася з Руснаками в Олеському замку-музеї?

Кам'янець-Подільський. Кам'янець-Подільський – місто, у якому споруджено фортецю, що не має аналогів у Європі... Легенда говорить, що коли турецький султан Осман II, тримаючи Кам'янець в облозі, запитав: «Хто збудував це укріплене місто?». У відповідь почув: «Сам Бог». «То нехай же Бог і здобуває його!» – сказав султан і, знявши облогу, відступив. Так за Кам'янець-Подільською фортецею закріпилася репутація «побудованої рукою Бога». Природа подарувала фортеці високі прямовисні береги і широке русло річки, а людина спорудила високі стіни з амбразурами.

– Як Наталчин тато дізнався відповідь загадки? Що йому допомогло?

Хотин. Це найстаріше місто Чернівецької області, яке уже відсвяткувало своє 1000-ліття. Фортецю кілька разів руйнували й відбудовували. Вона переходила з рук у руки, нею володіли й польські королі, і турецькі феодалі, і українські козаки. У 1621 році під стінами фортеці відбулася нерівна битва польсько-козацького війська проти численної турецької армії. Тоді й склав свою голову легендарний гетьман Петро Сагайдачний. Із 2000 року тут створено історико-архітектурний заповідник.

Із пагорба добре можна роздивитися Хотинську фортецю. Уважніше придивіться до замкових стін: їх оздоблює орнамент з червоної цегли, що нагадує зразки подільської народної вишивки. Нижні чотири ряди утворюють прямокутники, а верхні два – трикутники, увінчаними хрестами. Ось вам і «в узорах жупани».

8. Станція «Групова» (Робота в групах): Характеристика образів Наталки та Антипа.

I група – дібрати риси характеру Наталки.

II група – дібрати риси характеру Антипа.

III група – проаналізувати поведінку героїв і зробити висновок, які вчинки гідні поваги, а які заслуговують на осуд.

9. Слово вчителя: Герої повісті шукали втрачену шаблю-реліквію, цінну річ, але вони і не підозрювали, що вже мали певні багатства: гордість за своїх предків, пошану до історичного минулого, любов до країни.

- Як одним словом ми можемо назвати таких людей?

- Хто у повісті є патріотами? Чому?

10. «Незакінчене речення».

Діти, продовжіть речення «Патріот – це той, хто....»

Продовжіть речення «Я – патріот України, тому що....»

VI. Підсумок уроку.

Наш урок завершується, крок за кроком ми дійшли висновку, що

наша сила, як і сила героїв повісті, – у єдності. Усі ми – українці, нас єднає Батьківщина, почуття любові до неї, поваги до її історії.

VII. Домашнє завдання.

Написати відгук на прочитану книгу; намалювати ілюстрації.

Бабич Н. В.

УКРАЇНА НА КАРТІ ЄВРОПИ (виховний захід)

Мета: дати поняття учням про Україну як Європейську державу, розкрити зміст поняття громадянин України; розвивати мовлення, уяву, мислення; виховувати патріотичні почуття приналежності до українського народу.

Хід заняття

1. Організаційний момент.

2. Актуалізація опорних знань.

– Діти, очевидно, кожен із вас, не замислюючись, дасть відповіді на такі запитання: «Як називається країна, де ми живемо? Як називається народ нашої держави? Хто ми з вами за національністю?»

На першому уроці ми поговоримо про українців, народ України. Ви поглибите знання про Україну як Європейську незалежну державу, про народ України, його звичаї та традиції.

3. Вивчення нового матеріалу.

3.1. Розповідь учителя.

Україна – це батьківська земля, рідний край, де ми народилися. Широкі й чарівні простори, прекрасні села і міста. Найдовша річка України, яка впадає в Чорне море – Дніпро. Буйною зеленню шумлять на його берегах сади, ліси. Золотистим морем розливається по безкрайнім нивам жито-пшениця. Тут проживають трудолюбиві вільні люди. Погляньте на карту України. На ній позначені кордони української землі.

3.2. Работа з картою України.

Простори землі заселені українським народом. Щоб їх подолати, необхідно пішки пройти з заходу на схід 90 днів, проходячи щоденно по 30 кілометрів. Україна – одна з найбільших держав Європи. Оскільки це велика країна, то й населяють її люди різних національностей. Поряд з українцями в Україні живуть росіяни, білоруси, поляки, чехи, молдавани, болгары, євреї, греки та інші. Усі вони знайшли в нашому краї свою батьківщину, називають матір'ю соборну й суверенну Україну.

Вікторина

1. Назвіть один із найдавніших знаків, який є гербом України.
(Тризуб)
2. Якого кольору прапор України?
3. Як називається Гімн України?
4. Назвіть український Національний герб. (Тризуб)

5. Які державні символи ви знаєте?

6. Які народні символи вам відомі?

Вірші про Україну

Одна Батьківщина, і двох не буває,
Місця, де родилися, завжди святі.
Хто рідну оселю свою забуває,
Той долі не знайде в житті.
У рідному краї і серце співає,
Лелеки здалека нам весни несуть.
У рідному краї і небо безкрає,
Потоки, потоки, мов струни, течуть.
Тут мамина пісня лунає і нині,
Її підхопили поля і гаї.
Її вечорами по всій Україні
Співають в садах солов'ї.
І я припадаю до неї устами,
І серцем вбираю, мов спраглий води.
Без рідної мови, без пісні,
Без мами збідніє, збідніє земля назавжди.
Любіть Україну, як сонце, любіть,
як вітер, як трави, як води...
В годину щасливу і в радості мить,
любіть у годину негоди.
Любіть Україну у сні й наяву,
вишневу свою Україну,
красу її вічно живу і нову
і мову її солов'їну.
Між братніх народів, мов садом рясним,
сіяє вона над віками...
Любіть Україну всім серцем своїм
і всіма своїми ділами.

4. Підсумок уроку

4.1. Колективна робота

Як називається наша держава?
Хто проживає на нашій території?
Кого з відомих українців ви знаєте?

4.2. Гра ТАК або НІ

Зіграти хочеться мені
З тобою, друже,
У ТАК чи НІ.
Тобі питання ставлю,
Готуй відповідь свою!
Відповідай, коли мастак, – НІ чи ТАК.

- Київ – столиця України? (так)

- Україна – держава Азії? (ні)
- Київ розташований на березі Дніпра? (так)
- Дніпро – найдовша річка України? (так)
- На полях України вирощують банани? (ні)
- У лісах України водяться тигри? (ні)
- В Україні державна мова українська? (так)
- Калина – символ України? (так)
- В Україні живуть українці (так)

4.3. Читається вірш «Найдорожча мова»

Мій край чудовий – Україна!

Тут народились ти і я.

Тут над ставком верба й калина,

Чарівна пісня солов'я.

А найдорожча рідна мова –

Джерельцем радісно дзвенить.

І мила пісня колискова,

Чумацький Шлях кудись зорить.

4.4. Прочитати прислів'я

– Рідна земля і в жмені мила.

– Кожному птаху своє гніздо миле.

– Дерево міцне корінням, а людина – друзями.

– За милий край і життя віддай.

Висновок.

(дівчинка у вінку читає вірш)

Дівчина я – українка,

А зовуть мене Даринка.

А дідусь мій – козак.

У нього вуса – ось так!

Про здоров'я дбає,

Гартуватись закликає.

Барабаш Л. М.

ЕЙДЕТИКА ТА МНЕМОТЕХНІКА ЯК ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЇ

*Не досить оволодіти
премудрістю, потрібно також
уміти користуватися нею.*

Ціцерон

Зміни в суспільному житті зумовлюють пошук шляхів виховання активної, ініціативної особистості, здатної до самостійної творчої діяльності, саморозвитку і самореалізації.

Нова Українська Школа, її ціннісно-світоглядна домінанта ґрунтується на постулатах педагогіки партнерства, позитивної психології та філософії дитиноцентризму, зокрема враховує суб'єктний досвід кожної дитини, забезпечуючи її гармонійний розвиток, сприяє збереженню психологічного здоров'я та радості пізнання, переживання позитивних емоцій для суб'єктивного благополуччя, надає можливості самоактуалізації тощо. У Концепції «Нова українська школа» визначено нове соціальне замовлення: компетенізація освіти шляхом реалізації компетентнісного підходу, орієнтація її на «вихід» («output») – результат – у формі розвинутих ключових компетентностей учнів, структури знань, поглядів, ціннісних орієнтирів, їхньої успішної самореалізації в професії і житті, формування особистості, патріота, інноватора, здатного конкурувати на ринку праці, розвивати економіку, навчатися неперервно впродовж життя.

Концепція розвитку біологічної освіти в Україні в умовах переходу до Нової Української Школи передбачає нові вимоги до сучасного уроку та потребує від учителя вироблення власної системи навчальних методів та прийомів, а також знання психофізіологічних особливостей розумових процесів дитини. Формування та розвиток природничої компетентності в процесі вивчення біології передбачає опанування учнями біологічної термінології, наукового змісту основних біологічних понять, законів та розуміння суті біологічних явищ і процесів.

Пам'ять – один із основних процесів психіки людини та основа, на якій працює мозок. Сутність процесу пам'яті полягає у запам'ятовуванні, збереженні та наступному відтворенні особистістю її досвіду. Уміння запам'ятовувати і швидко відтворювати теоретичний матеріал є однією з необхідних умов успішності учня. Отже, перед учнем постає проблема – якомога краще засвоїти великий обсяг інформації: складні біологічні терміни, поняття, правила, закони, і це йому не завжди під силу.

Головне завдання сучасного уроку – це створення такої ситуації, щоб учневі було цікаво, щоб дитина мала змогу розвивати свої творчі здібності. На допомогу вчителю приходять прийоми та методи ейдетики та мнемотехніки, які полегшують сприйняття та запам'ятовування навчального матеріалу, активізують розумову діяльність, підвищують інтерес до вивчення предмету, сприяють розвитку мислення дитини, створюють позитивний фон уроку.

Ейдетика – це напрямок психологічної науки, який вивчає ейдетизм як різновид образної пам'яті та можливості його проєктивного застосування у різних сферах життя людини. Проблема є актуальною в сьогоденні, бо за допомогою цього методу можна пробудити інтерес до навчання, допомогти дитині краще запам'ятовувати необхідну інформацію.

Термін «ейдетика» вперше було використано науковцем Ігорем

Матюгіним. Він запропонував методику розвитку пам'яті та систему навчально-ігрових завдань для дорослих. Для дітей, гра – це основний вид їхньої діяльності. В Україні засновником та керівником школи ейдетики «Мнемозина» являється Євген Антошук.

Працюючи над проблемою розвитку творчих здібностей учнів, вважаю, що в кожній дитині природою закладений певний творчий потенціал. Виявити здібності, розвинути їх якомога повніше – завдання вчителя нової української школи.

АСОЦІАЦІЇ

Асоціація (лат. associō – з'єдную, зв'язую) – поняття, що виникає при згадуванні іншого.

1. Метод «ланцюжкова» реакція

Це побудова асоціативних ланцюжків, при якій з одного образу будується інший, що допомагає відтворити правильну послідовність.

Наприклад:

Огірок – човен – комар – конверт – трубочка – гусениця – книга – рис – фонтан – автомобіль – фари – ведмідь.

Для того, щоб запам'ятати ці слова потрібно скласти розповідь-нісенітницю або створити уявний відеофільм. Я розрізаю навпіл **огірок** і майструю з нього **човен**, на який сідає **комар**. **Комар** ховається у **конверт**, який здуває вітром і який на своєму шляху згортається у **трубочку**, схожу на **гусеницю**. Вона приземляється на **книгу**, на сторінках якої багато разів зустрічається слово «**рис**». **Рис**, ніби **фонтан**, сиплеться з книги на **автомобіль**, що проїжджає поруч і розбиває **фари**, в уламках яких відбивається **ведмідь**, який стоїть обабіч дороги.

Логічні ланцюжки у формі гри допомагають розвивати уяву, чітко вибудовуючи послідовність подій та їх аргументацію. Гра проходить в усній формі. Учням пропонується початок ланцюжка, який починається словами «Для того, щоб...»

- Для того, щоб з'їсти яблуко, його необхідно зірвати з дерева.

Завдання учнів: продовжити ланцюжок, здійснивши своєрідну «подорож у минуле».

- Для того, щоб зірвати яблуко з дерева, потрібно виростити дерево.

- Для того, щоб виростити дерево, його потрібно посадити.

- Для того, щоб посадити дерево, потрібно придбати саджанець.

Тощо

2. Метод змістових асоціацій

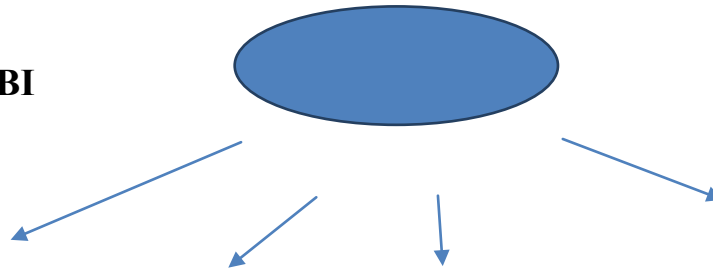
Наприклад, вивчаючи тему «Квіткові рослини», можна запропонувати учням скласти ланцюжок, за яким можна відтворити стадії розвитку дерева:

НАСІНИНА – ПАРОСТОК – САДЖАНЕЦЬ – ДОРΟΣЛЕ ДЕРЕВО.

Під час вивчення родин Квіткових рослин класу Дводольні, можна запропонувати вправу:

- Збери букет із рослин родини Айстрові (Складноцвіті)

АЙСТРОВІ

АЙСТРА РОМАШКА ВОЛОШКА ХРИЗАНТЕМА

- Звари борщ із рослин родини Пасльонові

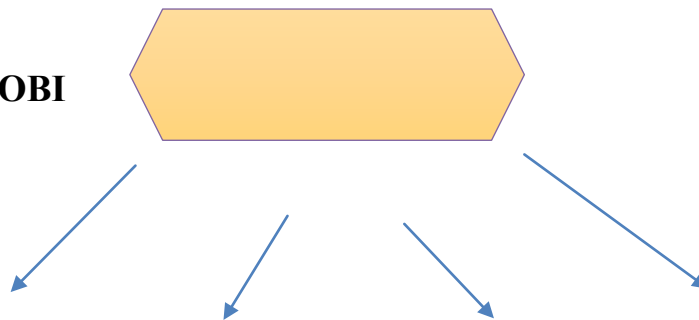
ПАСЛЬОНОВІ

КАРТОПЛЯ ТОМАТИ ПЕРЕЦЬ

- Готуємо соте із рослин родин Пасльонові

ПАСЛЬОНОВІ

КАРТОПЛЯ БАКЛАЖАНИ ТОМАТИ ПЕРЕЦЬ

3. «Асоціативний кросворд»

Доречно використовувати в межах будь-якої шкільної дисципліни, вивчаючи яку завгодно тему за програмою! Наприклад, на уроках біології в межах вивчення теми «Будова рослини» можна запропонувати таке завдання:

Приклад завдання: доберіть асоціативний ряд понять до слова «Рослина» та поясніть їх зв'язок з опорним словом.

Приклад відповіді:

			1.	к	о	Р	і	н	ь
2.	с	т	е	б	л	О			
			3.	л	и	С	т	о	к
			4.	п		Л	і	д	
5.	н	а	с	і	н	И	н	а	
		6.	б	р	у	Н	ь	к	а
7.	к	в	і	т	к	А			

1. Корінь – підземна частина рослини.

2. Стебло – осьова частина пагона.

3. Листок – бічний орган пагона.

4. Плід – це генеративний орган квіткових рослин, який утворюється після процесів запліднення (видозмінена у процесі запліднення квітка).

5. Насінина – генеративний орган вищих насінних рослин, який утворився в результаті запліднення із насінного зачатка.

6. Брунька – це зачатковий пагін.

7. Квітка – видозміненийвкорочений та обмежений в рості пагін, пристосований для утворення статевих клітин та здійснення статевого процесу.

4. Метод звукових асоціацій (співзвучність)

Барвінок – вінок, що містить різні барви.

Шипшина – рослина з шипами.

Небокрай – край, де закінчується небо.

Медаль – мед для Алі.

Балкани – Кани, що знаходяться у балці.

5. Метод Цицерона (римської кімнати)

Цей метод запам'ятовування інформації у чомусь схожий на візуалізацію. Потрібно уявити добре знайому кімнату та подумки «розмістити» у ній інформацію, яку ви хочете запам'ятати. Для кожного факту необхідно знайти своє окреме місце. Після цього достатньо згадати, що де поклав, щоб відтворити необхідні знання. Саме так робив Цицерон: готуючись до виступу, він прогулювався будинком та подумки розміщував у ньому основні моменти своєї промови. Варто додати, що ходіння кімнатою під час «розміщення» інформації сприяє кращому засвоєнню інформації.

МНЕМОНІКА (МНЕМОТЕХНІКА)

Мнемоніка (грец. та $\mu\eta\mu\omicron\nu\iota\chi\alpha$ – мистецтво запам'ятовування) (мнемотехніка) – сукупність спеціальних прийомів і способів, що полегшують запам'ятовування і збільшують обсяг пам'яті шляхом утворення штучних асоціацій.

1. Прийом «Акровірш»

Акровірш – це вірш, написаний так, що початкові літери рядків, прочитані згори донизу, утворюють слово або словосполучення. Акровірші поєднують одразу два прийоми мнемоніки: акроніми та риму.

Каждий **О**хотник **Ж**елаєт **З**нать **Г**де **С**идит **Ф**азан

2. Метод «Акронімів»

Створення слова із початкових букв слів, які необхідно запам'ятати.

Наприклад, вивчаючи тканини тварин, учні легко запам'ятають їх як слово-асоціацію Есмінец (воєнний корабель), а потім відтворять в пам'яті основні види тканин тварини:

Епітеліальна

Сполучна

М'язова

Нервоватканини –

ЄдинеЦіле.

3. Прийом «Мнемофраза»

<i>Анаболізм – процес утворення складних речовин.</i>	<i>Катаболізм – процес розщеплення, розкладу складних речовин.</i>
<i>Аня буде</i>	<i>Катя руйнує</i>

Що можна запам'ятати за допомогою мнемоніки?

- **Списки слів.** Особливо якщо це абстрактні слова, ніяк не пов'язані між собою. Це може бути список покупок, список справ на день, 100 назв рослин латиною...

- **Тези виступу.** Бо кого вразить лектор, який читає з папірця?

- **Числа.** І все, що з ними пов'язано: номери телефонів, банківських карток, ІНН, паролі тощо. Тут на допомогу приходять мнемотехніка для запам'ятовування певної послідовності чисел.

Звичайно, не все так ідеально.

Тренування, тренування і ще раз тренування – ось рецепт успішного використання прийомів мнемоніки. Навряд чи в тебе вийде з першого разу запам'ятати значний обсяг інформації. Це нормально, тож практика – наше все.

Існує безліч тестів для того, що перевірити роботу нашого мозку щодо процесів запам'ятовування. Один із кращих тестів є тест на Альцгеймер (хвороба, яка вражає пам'ять людини, звичайні навички та ... особистість).

Бажано уважно читати весь текст до кінця. Не кваптеся, знайдіть

закономірність і наразі за другим-третім читанням тексту, ви зможете просто «ковтнути» його очима. Такою є властивість здорового мозку.

**94НН03 С006ЩЗНЗ ПОК4ЗЫ8437, К4КНЗ У9Н8Н73ЛЬНЫЗ 83ЩН
МОЖ37 93Л47Ь Н4Ш Р4ЗУМ! 8ПЗЧ47ЛЯЮЩНЗ 83ЩН! СН4Ч4Л4 Э70
БЫЛО 7РУ9НО, Н0 СЗЙЧ4С Н4 Э70Й С7Р0КЗ 84Ш Р4ЗУМ ЧН7437 Э70
4870М47НЧЗСКН, НЗ 349УМЫ84ЯСЬ 06 Э70М. ГОР9НСЬ. ЛНШЬ
0ПР393ЛЗННЫЗ ЛЮ9Н МОГУ7 ПРОЧН747Ь Э70.**

Перелічені методи – далеко не всі, якими користується людина для запам'ятовування. Поділ методів досить умовний, а на практиці їх треба комбінувати. Різноманітних комбінацій може бути безліч. Чим успішніше учні навчаються це робити, тим кращим буде результат. На основі отриманих знань у кожної дитини формується власний метод. І він працює найкраще, він є найзручнішим.

Обговорюючи будь-яку проблему, потрібно дуже обережно ставитися до кожної незвичайної думки, бо якщо ми перервемо дитину зневажливим зауваженням або, ще гірше, скажемо, що це дурниці, вона замкнеться і може вже ніколи не висловити вголос своєї думки. Такий учень втрачає впевненість у власних можливостях, виростає людина, не здатна самотійно вирішувати життєві проблеми. Дитині потрібна підтримка, оцінка її розумової праці. Коли учень може сказати: «Це я вирішив сам», у нього з'являється впевненість у собі, у власних здібностях та можливостях.

Прийоми і методи ейдетики та мнемотехніки допомагають під іншим кутом подивитися на освітній процес, навчати учнів паралельно новим методам обробки інформації, дати їм право вибору, яким «інструментом» для засвоєння знань краще користуватися.

Що ж потрібно для покращення запам'ятовування?

Повторення – матір засвоєння

Правда ж, чули це багато разів в школі? Наші вчителі не помилялися – повтор щойно почутої інформації є одним з найефективніших методів сформувати надійний слід в пам'яті. Повторення зміцнює зв'язки між нейронами та збільшує швидкість передачі імпульсу – таким чином клітини «вчаться» збуджуватись разом.

Ранок покаже, що вечір не скаже

Поки ми спимо, мозок активно працює, перебираючи інформацію, що була отримана протягом дня. При чому краще всього запам'ятовується інформація, яка була повторена перед сном.

Важлива деталь, вживання алкоголю порушує процес консолідації пам'яті уві сні, отже треба визначитись: або вечірка, або підготовка до іспиту :)

Візуалізуй це!

Коли ви опрацьовуєте новий матеріал, створюйте яскраві зорові образи слів.

Річ в тім, що мова як система сигналів виникла значно пізніше, порівняно з формуванням структур для аналізу зорової інформації – саме тому добре сформовані пам'ятні сліди за звичкою зберігаються у вигляді безпосередніх образів.

У колективу – велика сила

Один з найбільш ефективних способів розібратися зі складним матеріалом – це розповісти прочитане комусь іншому.

Коли ми переказуємо прочитане, виникають власні асоціативні поля, зв'язки між словами, оригінальні приклади, – все це формує розширені нейронні мережі, які залучені у відображення даної інформації.

І головне, пам'ятати, що наш мозок «любить» вчитися – це природній процес. Необхідно дати зрозуміти мозку, що це справді для нас важливо і цікаво – і навчання відбуватиметься легко і викликатиме приємні емоції.

Література

1. Айзенварг Л. Г., Айзенварг М. Л. Ейдетика. URL: <http://do100verno.com.ua/blog/tag/10>

2. Антощук Є. Учимося запам'ятовувати і пригадувати: Швидка пед. допомога. Київ: Вирій, 2007. 156 с.

3. Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти. URL: www.mon.gov.ua

4. Сидоренко В. В. Нова українська школа: концептуальні орієнтири / матеріали методологічного семінару. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/708457/>

Безкровна Н. В., Тодоровська Т. О.

ДОСЛІДЖУЄМО ДОВКІЛЛЯ РІДНОГО МІСТА (СЕЛИЩА) (2 клас)

Мета: розширення поняття «довкілля»; ознайомлення зі складом ґрунту, з родючістю як основною властивістю ґрунту; з послідовністю розташування верхніх шарів земної поверхні.

Очікувані результати досліджень

Наприкінці досліджень учні:

- Установлюють послідовність розташування верхніх шарів земної поверхні;
- Знають складові ґрунту;
- Розрізняють ґрунти з різною родючістю;
- Пояснюють значення ґрунту для живих організмів.

Обладнання і матеріали

- Лопата для копання ґрунту;
- Маркеровані мірні склянки для досліджень;
- Шматочки скла;
- Аркуші паперу, олівці, ручки для фіксації результатів досліджень.

Що підготували заздалегідь

- Місце, де будуть проводитись дослідження;
- Зрізи ґрунту для ознайомлення з послідовністю розташування шарів ґрунту;
- Зрізи ґрунту для порівняння родючості в різних місцях балки (лісосмуги, поля);
- Долоньки із зеленого паперу, де діти написали, що вони очікують від досліджень.

Рекомендації щодо організації освітнього простру

- Ранкове коло проводиться на свіжому повітрі.
- Практичні дослідження виконуються за межами школи (у балці, лісосмузі, полі тощо)

I. Ранкове коло

1. Вправи на знайомство «Приєднайся до кола». Діти по черзі називають своє ім'я та улюблене місто відпочинку в місті (селищі) – ліс, парк, поле.

Запитання для обговорення:

- Чому саме вам подобається там відпочивати?
- Чим приваблює вас це місце?

2. Щоденні новини.

- Вправа «Настрій» (діти вільно рухаються на галявині, де проходить ранкове коло, відчуваючи своє власне тіло).

Учитель:

- «Подумайте про свій настрій, у якому ви почали виконувати справу».
- Продемонструйте мімікою, жестами свій настрій і поясніть словами, чому він саме такий.

Учитель вислуховує і підсумовує сказане: «Сьогодні у більшості дітей гарний настрій, бо ми знаходимося на свіжому повітрі, а нас оточує чудова природа».

• Питання для обговорення щоденних новин:

- Яка зараз пора року? Який місяць? Число? День тижня?
- Що змінилося в природі навесні?

Учитель підсумовує: «Ось ці зміни в природі і викликають у вас такий гарний настрій».

3. Обмін інформацією

- Питання для обговорення щоденних новин:

- Яка зараз пора року? Який місяць? Число? День тижня?
- Що змінилося в природі навесні?

Вправа «Мозковий штурм». Діти, що ви уявляєте собі, коли я говорю слово «Довкілля».

Учні висловлюють свої думки, а вчитель підсумовує сказане.

- А що ви відносите до живої природи? Неживої природи?

Поголошення завдань уроку

Сьогодні ми і будемо досліджувати часточку неживої природи – це ґрунти, верхні шари земної поверхні.

Підготовлений учень декламує уривок вірша

Все, що є навколо тебе:

Сонечко, хмаринка, небо,

І пісок, каміння, води

Й люди – часточка природи

Учитель: «Які таємниці таїть у собі верхній шар ґрунту?»

• Вправа «Відкритий мікрофон». Учні за бажанням висловлюють свої думки.

Учитель підсумовує: Отже, сьогодні ми і будемо досліджувати невелику частину балки, її верхні шари в розрізі і ви дізнаєтесь про всі таємниці, які вона в собі таїть.

Для цього нам потрібні надійні помічники: очі, вушка, ручки, які й будуть нам допомагати. Ми відправляємось у подорож (у балку), а ви в дорозі будете спостерігати за живою природою і неживою природою. З чого починається подорож? (з першого кроку) А відкриття? (із спостережень).

III. Дослідження за межами школи (у балці)

1. Діти прибули до місця призначення, яке заздалегідь підготували батьки (балка з розрізом верхнього шару землі; розрізи верхнього шару ґрунту в різних місцях балки).

2. Учитель повідомляє, що під час досліджень діти працюватимуть у групах (1 гр. «Сонечко», 2 гр. «Дощик», 3 гр. «Хмарка»).

3. Робота груп.

- Група «Дощик» досліджує верхні шари земної поверхні.

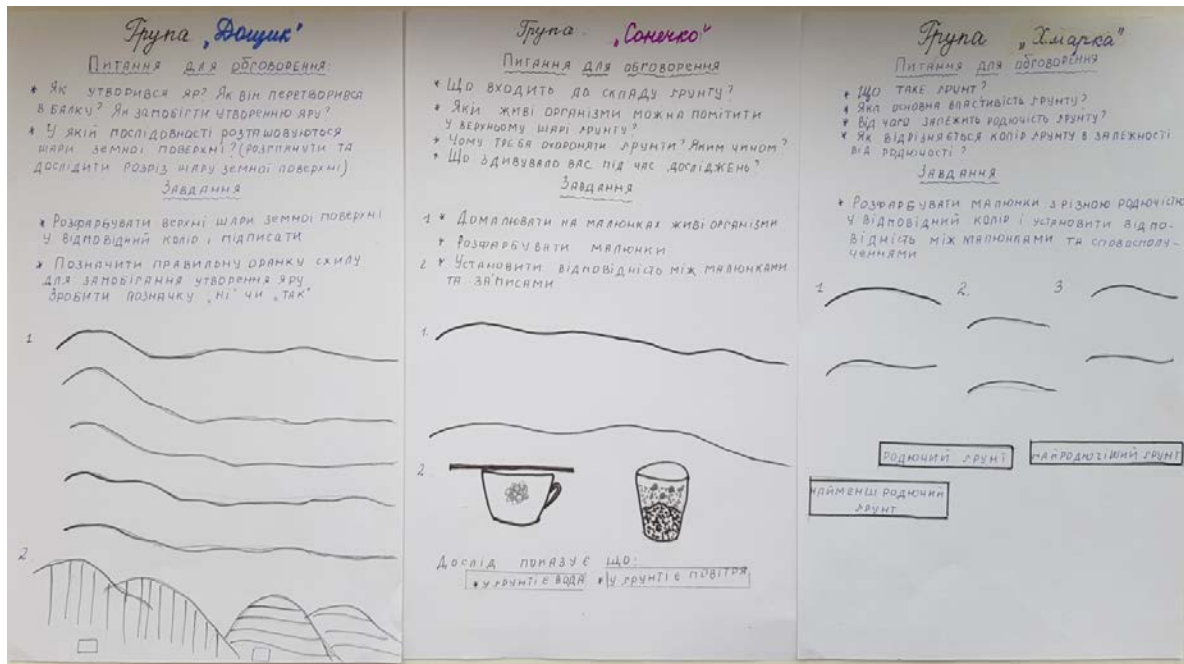

Діти розподіляються в групи, беручи картку із скриньки, на якій зображено: сонечко, хмарка, дощик.

Кожна група обирає командира, який керуватиме дослідженнями.

Командири отримують від учителя чек-листи, які повинні діти заповнити під час досліджень.

На чек-листу: Питання для обговорення:

- Як утворився яр?
- Як яр перетворився в балку?
- У якій послідовності розташовуються шари земної поверхні?
- Що вразило вас під час дослідження?
- Розфарбувати верхні шари земної поверхні у відповідний колір.
- Підписати шари земної поверхні.

*Група «Сонечко» досліджує родючість ґрунту у різних місцях балки

На чек-листу:

- Питання для обговорення:
  - Що таке ґрунт?
  - Яка основна властивість ґрунту?
  - Від чого залежить родючість ґрунту?
  - Як відрізняється колір ґрунту в залежності від родючості?
  - Що запам'яталося під час досліджень?
- Розфарбувати малюнки з різною родючістю ґрунту у відповідний колір і зробити потрібні записи.
  - Група «Хмарка» досліджує складові ґрунту та живі організми верхнього шару ґрунту.

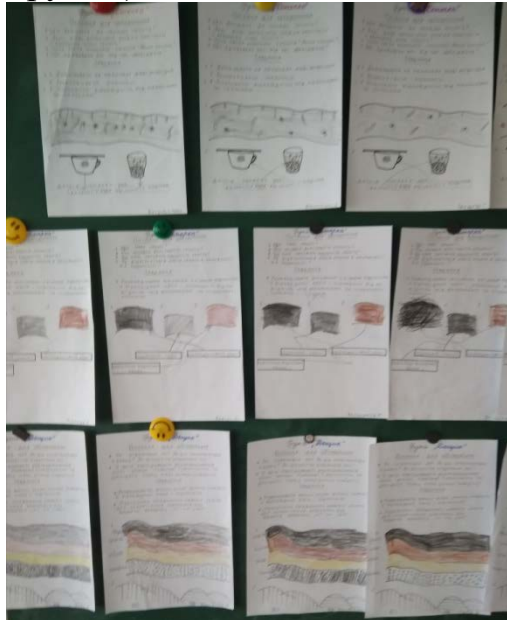
На чек-листу:

- Питання для обговорення:
  - Що входить у склад ґрунту?
  - Яких живих організмів ви помітили?
  - Чому треба охороняти ґрунти? Яким чином?
  - Що здивувало вас під час дослідження?
- Домалювати на малюнках живі організми.
- Установити відповідність між малюнками та записами.

IV Зворотній зв'язок

1. Командири груп звітують про виконання досліджень демонструють свої чек-листи, зачитують питання, дають відповіді. (на місці дослідження).

2. У класі. Діти вивішують чек-листи на дошці, а самі займають свої місця за партами (по групам).

По черзі розповідають про свої дослідження, роблять висновки, демонструють свої чек-листи.

3. Створення дерева досліджень нашого селища (міста).

На дошці заздалегідь підготовлений плакат стовбура дерева.

– Діти, ви дуже довго готувались до цього дня, багато зробили під час наших досліджень.

– Чи справдились ваші очікування щодо сьогоднішнього заняття?

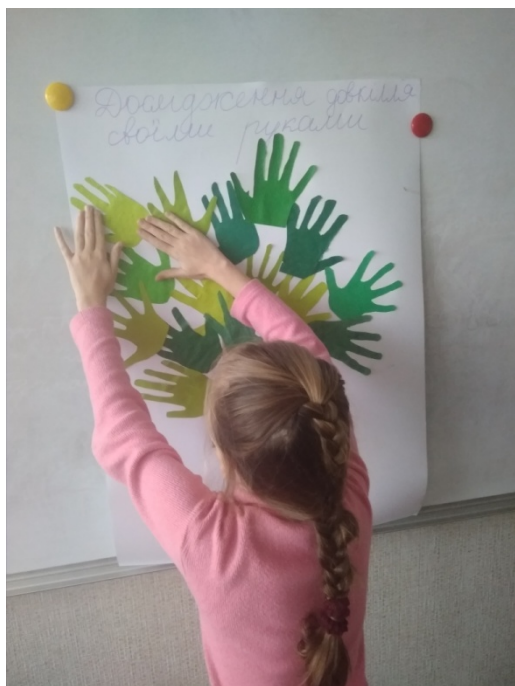
V. Підсумок дня

Рекомендовані теми

1.Сьогоднішній день мені сподобався тим, що...

2.Що про свої дослідження я розкажу рідним?

Приклеюючи свої долоньки до стовбура, покажіть, на скільки справдились ваші очікування (висота приклеєних долоньок).

Беседіна І. Г., Скида Н. М.

ХАРЧОВІ ТА ЕНЕРГЕТИЧНІ ПОТРЕБИ ЛЮДИНИ. ВИБІР ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ. ЗНАЧЕННЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО ХАРЧУВАННЯ ЗДОРОВ'Я. НАСЛІДКИ НЕЗБАЛАНСОВАНОГО ХАРЧУВАННЯ. ХАРЧОВІ ДОБАВКИ

(інтегрований урок: основи здоров'я + біологія, 8 клас)

Мета уроку: *навчальна:* охарактеризувати їжу як джерело енергії; систематизувати значення щодо раціону травлення; сприяти формуванню в учнів стійких переконань щодо пріоритету збалансованого харчування як основної умови фізичного розвитку в підлітковому віці; формувати навички вибору корисних продуктів харчування; аналізувати наслідки негативного впливу незбалансованого харчування; ознайомити із поняттям «харчові добавки» та їхньою дією на організм людини; *розвивальна:* розвивати навички здорового способу життя, аналітичне мислення, спостережливість, здоров'язбережувальні харчові звички; розвиток презентаційних умінь; *виховна:* виховувати свідому потребу в дотриманні правил харчування, бережливого ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих; поважне відношення до звичаїв та традицій українського народу щодо страв своєї національної кухні.

Тип уроку: бінарний інтегрований урок (основи здоров'я та біологія), засвоєння нових знань.

Розвиток ключових компетентностей: ціннісно-сміслові; загальнокультурні; інформаційні; навчально-пізнавальні; комунікативні; соціально-трудова.

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів:

Знаннєвий компонент: наводити приклади страв своєї національної кухні; називати наслідки незбалансованого харчування; пояснювати, як формуються харчові звички; зможуть характеризувати харчові й енергетичні потреби людини, визначати якісні продукти харчування для збалансованого харчування.

Діяльнісний компонент: уміти обґрунтовувати міфи і факти про дієти; застосовувати принципи харчування для здоров'я у щоденному житті; висловлювати судження щодо значення знань про харчові та енергетичні потреби для збереження здоров'я.

Ціннісний компонент: дотримування правил харчування щодо здоров'я; усвідомлювати необхідність консультування щодо впливання харчових добавок; розуміти негативний вплив незбалансованого харчування на травлення.

Обладнання: мультимедійна дошка, роздавальні картки, презентація до уроку, матеріали досліду.

*Хто сто років хоче жити,
Тому харчуватися треба вміти
(Усна народна творчість)*

I. Організаційний момент

Перевірка присутності учнів. Створення позитивного емоційного настрою учнів.

Учитель основ здоров'я.

Прийом «Малюнкове вітання». **Мета:** підготувати учнів до діяльності, створити комфортні умови та гарний настрій. Використовуємо для цього малюнок смайлика, який прикріплюємо на дошці.

– Діти, сьогоднішній урок у нас буде незвичайний. Його проведуть два вчителі: вчитель основ здоров'я та вчитель біології.

Інтерактивна гра «Щедрі долоньки»

А зараз покажіть мені долоньки. Візьміть добрий настрій, доброзичливість, терпіння і покладіть на праву долоньку. На ліву покладіть уважність, наполегливість і творчість. І обміняйтесь цими подарунками із сусідом по парті.

Вліво, вправо поверніться

І сусідам посміхніться.

За руки один одного візьмем –

І дружно привітаємось – Добрий день!

Прикріплюємо на дошці смайл «Радість» і бажаємо всім учням гарного настрою, легкого засвоєння теми.

Учитель біології. Дослід. Увага! Мені потрібно провести закладку досліду, який вимагає певного часу проведення. Який напій у мене в руках? («Фанта») Я наливаю її в 2 склянки (з пластикової пляшки і алюмінієвої банки) і опускаю в обидві склянки брудні монети. В кінці

уроку ми з вами подивимося, що з ними станеться.

II. Актуалізація опорних знань учнів і мотивація навчальної діяльності.

Як ви вже знаєте, процеси обміну речовин в організмі супроводжуються виділенням енергії. Цей процес непостійний. Від чого він залежить? Щоб відповісти на це питання, я пропоную вам попрацювати в групах над завданням.

Робота в групах. Прийом «Чарівна квітка» (Учні обговорюють питання і роблять висновок, записавши його в зошиті).

1 група. Чому в меню металурга, автослюсаря обов'язково входить борщ або суп, котлети, сметана, компот? А в меню службовця – відварна курка, салат, чай? **Передбачувана відповідь:** Металург, автослюсар виконують важку роботу, витрачають багато сил, а праця службовця не вимагає великих фізичних витрат. **Висновок:** обмін речовин і енергії залежить від інтенсивності м'язової роботи.

2 група. Чому жителі північних областей вживають більше жирної їжі, ніж жителі півдня? **Передбачувана відповідь:** На Півночі дуже холодно і багато енергії йде у вигляді тепла в навколишнє середовище. Жири є багатим джерелом енергії. **Висновок:** Обмін речовин залежить від кліматичних умов.

3 група. Чому, коли отримуєш низький бал або трапляється щось неприємне, тоді пропадає апетит? **Передбачувана відповідь:** Коли трапляється щось неприємне або отримуєш низький бал то з'являється поганий настрій. **Висновок:** Обмін речовин і енергії залежить від емоційного стану людини.

4 група. Поснідавши, солдати здійснили марш-кидок на 12 км, після стріляли по мішенях. Чистили зброю. Чому навчання були проведені в такому порядку? **Передбачувана відповідь:** Після сніданку сил у солдатів досить для бігу. А стрілянина, чистка зброї, вимагає менше витрат енергії. **Висновок:** Обмін речовин і енергії залежить від часу прийому їжі.

Узагальнюємо висновки. Отже, обмін речовин і енергії постійно змінюється в залежності від інтенсивності м'язової роботи, кліматичних умов, емоційного стану, від часу, що пройшов з моменту попереднього прийому їжі і багатьох інших причин.

III. Повідомлення теми уроку та очікуваних результатів.

Учитель основ здоров'я. Як ви, діти, зрозуміли, сьогодні на уроці мова буде йти про харчові потреби людини, про корисність їжі, про її безпечність і збалансованість.

IV. Засвоєння нового матеріалу.

1. Харчові та енергетичні потреби організму. Вибір харчових продуктів.

Чи може машина або літак зрушити с місця без палива? Так само і людина. Щоб рости, бігати, вчитись, працювати, необхідна енергія. Звідки вона береться? (вслухати відповіді учнів)

Так, енергія виробляється організмом із їжі. Їжа – джерело енергії. Завдяки їй наш організм підтримує постійну температуру тіла. Їжа потрібна організму як будівельний матеріал. Для будівництва будинка використовують різні будівельні матеріали. Наша їжа також не однакова за своїм складом і значенням для організму. Для нормального перебігу процесів життєдіяльності організму людині необхідно постійне надходження поживних речовин – органічних (білків, вуглеводів, жирів тощо) та мінеральних (солей, води тощо), які входять до складу різноманітних харчових продуктів тваринного й рослинного походження. (Таблиця «Жири, білки, вуглеводи та мінеральні речовини»).

Мінеральні речовини також необхідні людині, особливо підлітку, для росту й розвитку кісток скелета, м'язів, кровоносної системи. Нестача Кальцію, Фтору впливатиме на міцність зубів і кісток. Якщо бракуватиме заліза, спостерігатиметься швидка втомлюваність. Калій і Натрій сприяють підтриманню в організмі постійної кількості води. Фосфор регулює діяльність центральної нервової системи, сприяє енергетичному забезпеченню процесів життєдіяльності організму.

Підлітки часто самостійно вирішують, що і де їм їсти. Від того, які продукти вибираєте, залежить ваше здоров'я, самопочуття і працездатність. Прислухайтеся до порад дорослих. Обираючи продукти і страви для повсякденного вживання, люди враховують особливості місцевості, національні традиції приготування їжі та власні потреби. У кожного є також улюблені страви. Наприклад, українські борщі і вареники знають і люблять не лише в Україні, а й у різних країнах світу.

Системи харчування поділяють на традиційні (національні кухні) і сучасні.

Вправа «Встанови відповідність» (за індивідуальними картками контролю знань)

Завдання: з'єднайте стрілочками відповідні частини правого і лівого стовпчиків таблиці «Традиційні страви різних народів».

Учитель біології. У сучасному житті люди поєднують традиції національних кухонь і принципи сучасного дієтичного харчування. Традиційні системи харчування кожного народу перевірені часом і тому залишаються популярними. Сьогодні турбота про харчування прийняла іншу форму: як вибрати те, що дійсно смачно і при цьому корисно, з чого скласти раціон, щоб отримати всі необхідні поживні речовини і не перебрати зайвого. Існує безліч міфів про правильне харчування. Я пропоную вам обрати із запропонованого твердження, що є міфом, а що фактом.

Прийом «Міфи та факти»

Міф. Щоб схуднути, не варто вживати продукти, що містять вуглеводи.

Факт. Вуглеводи – основне джерело енергії для організму. Сприяють роботі серця, м'язів, мозку. Обов'язково потрібно вживати

продукти, що містять вуглеводи: крупи, бобові, ягоди, овочі, зелень. Натомість обмежити вживання продуктів, що містять цукор: кондитерські вироби, шоколад, варення, солодкі фруктові напої, білий хліб тощо.

Наслідки. Нестача вуглеводів призводить до загальної слабкості, сонливості, швидкої втомлюваності. Виникає головний біль, може порушитися пам'ять. Знижується працездатність.

Міф. Щоб схуднути, потрібно відмовитися від продуктів, що містять жири.

Факт. Жири забезпечують організм енергією. Дієтологи рекомендують не відмовлятися, а обмежити вживання жирів. Не зловживати продуктами, що містять так звані приховані жири: ковбасою, майонезом, печивом, тортами, тістечками.

Наслідки. Нестача жирів призводить до порушення обміну речовин, зокрема функціонування печінки. Погано засвоюються вітаміни А і Е, що негативно впливає на розвиток статевих гормонів, стан шкіри.

Міф. Шкідливо їсти між основними прийомами їжі.

Факт. Підліткам потрібно перекушувати, щоб не втрачати енергію. Їсти 5–6 разів на день – це найкращий режим харчування. Але перекушувати слід легкими стравами, овочами, фруктами, горіхами.

Наслідки. Не перекушуючи між основними прийомами їжі, підлітки ризикують відчувати сильний голод. Це може призвести до головного болю, болю у шлунку, зниження працездатності. Голод може призвести до переїдання під час основного прийому їжі.

(Таблиця збалансованого харчування)

Фізкультхвилинка (проводить учитель основ здоров'я)

Гнуть що сили вороги (Нагнулися, руки торкаються пальців ніг)

Рідну неньку до землі.

А вона росте, росте (Розігнулися, руки тягнути догори)

Як калинонька цвіте.

Сили нам всім надає.

Ось так!!! (Оплески)

2. Значення збалансованого харчування для збереження здоров'я.

Учитель біології. Давайте спочатку розберемося, чи грамотно ми харчуємося, для цього виконаємо тест.

Тест «Грамотно ви харчуєтеся?» У людей різні харчові звички і смакові вподобання. Одні є прихильниками домашнього харчування, інші поспішають поїсти в кафе. Одні надають перевагу здоровому харчуванню, інші залюбки вживають усе, що гучно розрекламовано і має привабливу упаковку. Комусь більше подобаються молочні продукти, а хтось «терпіти їх не може». Одні люди вживають м'ясо, а інші пропагують вегетаріанство. Дехто з вас любить овочі та фрукти, а деякі діти вживають некорисні напої, штучні продукти: ковбаси з сіллю та консервантами, чіпси, смажені пиріжки, концентровані бульйони, есенційоване морозиво, імпортований, не

зовсім якісний шоколад. Багатьох підлітків приваблюють яскраві пакети і пляшки. Але за красивою етикеткою можуть ховатися некорисні, а інколи й небезпечні для здоров'я речовини.

Учитель основ здоров'я.

Проектна робота: «Особливості харчування сучасних підлітків». (Нами була створена волонтерська група, яка провела анонімне анкетування. (Підсумок проектної роботи підводять учні))

Висновок: Харчування забезпечує діяльність різних органів і систем, і є важливою умовою міцного здоров'я, високої працездатності, гармонійного розвитку. Вживання продуктів, багатих на поживні речовини, достатнє вживання води – джерело здоров'я, сили, бадьорості.

Для підтримки нормальної життєдіяльності організму потрібно, щоб їжа надходила в достатній кількості й у потрібному складі. Також для збалансованого харчування в необхідній кількості потрібно вживати мікроелементи та вітаміни, які організм не може синтезувати, тому вони повинні надходити разом із їжею.

Учитель біології. Як ви вважаєте, що таке незбалансоване харчування? (Відповідь учнів). Через незбалансоване харчування виникають захворювання. Наприклад, через нездорове харчування і малорухомий спосіб життя в підлітка виникає ожиріння. Якщо почати швидко худнути (втрачати понад 3 кг на місяць), організм компенсуватиме дефіцит поживних речовин за рахунок внутрішніх ресурсів. У результаті маса тіла зменшиться, але виникнуть інші проблеми зі здоров'ям.

Учитель основ здоров'я. Харчові добавки – це спеціальні речовини, які додають до харчових продуктів для покращення їхнього смаку, вигляду, підвищення поживної цінності або запобігання псуванню продукту під час зберігання. Деякі добавки використовували протягом століть, наприклад сіль, оцет, цукор, лимонну кислоту. І тепер ці добавки використовують для консервування фруктових, овочевих, рибних, м'ясних виробів. З появою оброблених харчових продуктів введено багато інших природних та штучних добавок, наприклад барвники, консерванти, підсилювачі смаку, цукрозамінники, прянощі, емульгатори, розпушувачі тощо. Деякі харчові добавки пропонуються до звичайних продуктів харчування добового раціону. Використовувати такі харчові добавки можна тільки за рекомендацією лікаря.

V. Систематизація та узагальнення нових знань.

Учитель основ здоров'я. Для нормального росту й розвитку підліткам слід обирати свіжі й поживні продукти. Молодь має розрізняти міфи і факти про дієти. Знати про негативні наслідки незбалансованого харчування і вживання деяких харчових добавок. Щоб зберегти і зміцнити здоров'я, слід харчуватися раціонально.

Учитель біології. Висновок досліджу.

Учитель основ здоров'я. Роль їжі в збереженні здоров'я дуже

велика. їжа має безпосередній вплив на працездатність, розумовий та фізичний розвиток, тривалість життя людини. Але харчування немовби злилося з нашим життям, сховалося в ньому, розчинилося, замаскувалося. Ми їмо, майже не помічаючи, як це робимо, так само, як не помічаємо власного дихання. Однак їжа впливає на тіло, тіло впливає на дух і, врешті-решт, правильно кажуть: «Ви є тим, що ви їсте!» Відомий вчений Поль Брег, вивчаючи людину, зробив таке порівняння: «Людина – це сума їжі, яку вона вживає».

Учитель біології

1. Вправа «Головоломка».

2. Інтерактивна гра «Що корисно?» Учитель називає страву, а учні плескають у долоні, якщо вона належить до корисних, і заперечливо хитають головою, якщо її можна вживати зрідка.

Учитель основ здоров'я.

Гра «Лото здоров'я». Усім роздано картки, на яких зображено різні відомі харчові продукти. До кожної картки додаються чисті квадратні фішки. Треба написати на фішці, яким продуктом більш корисним для здоров'я можна замінити зображений на картці продукт, накрити фішкою замінену страву. (*Методичний коментар.* Наприклад, на картці зображено напій «Живчик», майонез, жуйки, цукор. Заміна: компот, сметана, родзинки, мед).

VI. Підсумки уроку.

1. Прийом «Зворотній зв'язок». *На початку уроку ми звернули вашу увагу на ряд загальних питань. Пропоную вам продовжити фразу: «Сьогодні на уроці я ...»*

2. Оцінки. Вправа «Блокнот успіхів». Діти підводять підсумки за урок і виставляють загальний бал. По черзі діляться успіхами у групі.

VI. Релаксація. (музика)

Учитель основ здоров'я. Сядьте зручно. Руки покладіть на коліна долонями вгору, закрийте очі. Привітайтеся: «Добрий день, ясне сонечко; добрий день, вітерець; добрий день, чиста водичка; добрий день, добрі люди». Подумки ще раз побажайте природі – процвітання, людям – здоров'я, щастя, добра. Уявіть, як ви посилаєте свої побажання. Щось тепле протікає по вашим рукам, голові, усьому тілу. А тепер відкрийте очі. Ви будете здоровими і щасливими, доки даруватимете тепло своєї душі природі й людям!

VII. Домашнє завдання.

1. Написати есе «Національні традиції української кухні» (біологія).
2. Скласти одноденний раціон харчування (основи здоров'я).

Завдання на додатковий бал:

Підготувати блок питань із теми: «Традиції харчування нашої сім'ї» та взяти інтерв'ю в батьків та інших дорослих членів родини.

ВИКОРИСТАННЯ НАРОДНОЇ СИМВОЛІКИ В УКРАЇНСЬКИХ ПІСНЯХ ТА ПОЕЗІЇ

(інтегрований бінарний урок: музика + українська література + українознавство, 5 клас)

СЛОВНИК:

Сенкан – п'ятирядковий неримований вірш, який застосовується як засіб заохочення учнів до розмірковування з певної теми.

Правила складання сенкану:

1. Перший рядок містить слово, яке позначає тему (Назва вірша).
2. Другий рядок – опис теми, який складається з 2-х і більше слів (який?)
3. Третій рядок називає дію, пов'язану з метою, складається з трьох і більше слів (Що робить?)
4. Четвертий рядок складається з чотирьох і більше слів.
5. П'ятий рядок складається з одного слова (можна підібрати епітети, спільнокореневі слова, синоніми).

ЗРАЗОК:

1. Україна
2. Співуча, квітуча. мирна.
3. Процвітає, оберігає. годує.
4. Сонечко світить, квіточки розквітають,
5. Україну звеселяють.

Синоніми, епітети, порівняння.

ХІД УРОКУ

СЛАЙД 1. І. Організаційний момент

1. *Перевірка присутності учнів.*

Створення позитивного емоційного настрою учнів.

2. *Прийом «Малюнкове вітання»*

Мета: підготувати учнів до діяльності, створити комфортні умови та гарний настрій.

Використовуємо для цього малюнок смайлика, який прикріплюємо на дошці.

Учитель музики:

Діти, сьогоднішній урок у нас буде незвичайний. І не тільки тому, що на нашому уроці присутні гості, А ще й тому, що урок будуть проводити одночасно два вчителі: вчитель музики та вчитель української мови та літератури.

Інтерактивна гра «Щедрі долоньки»

А зараз покажіть мені долоньки. Візьміть добрий настрій, посмішку, взаємоповагу і покладіть на праву долонь. На ліву покладіть уважність, наполегливість і творчість. І обміняйтесь цими подарунками із

сусідом по групі.

Прикріплюємо на дошці смайл «Радість» і бажаємо всім учням гарного настрою, легкого засвоєння теми.

II. Актуалізація опорних знань учнів та мотивація навчальної діяльності.

Введення в тему і мету уроку.

СЛАЙД 2: ФОНОГРАМА: «При долині кущ калини» укр. нар. пісня

Учитель музики:

Ви послушали перший куплет укр. нар. пісні Яку б назву ви їй дали. Добре! І ви, мабуть здогадались, про що ми будемо говорити сьогодні на уроці. Про калину!

СЛАЙД 3:

На уроці ми всі маємо можливість поринути у розмаїтний океан народознавства. музики, літератури, де почесне місце зайняла рослина, яка стала народним символом. Відкрийте, будь ласка, зошити і запишіть тему уроку. «**Використання народної символіки в українській пісні та поезії**»

СЛАЙД 4:

Сьогодні на уроці ми повинні навчитися:

- визначати поняття: державні та народні символи, сенкан, епітети, метафори.
- розширити знання про символічне значення калини;
- систематизувати пісні про калину; ознайомитися з новими піснями та видатними сучасними виконавцями;
- пояснювати власне розуміння символу калини;
- розширити знання про творчість видатних українських поетів, виконавців пісень;
- уміти розкривати тему та ідею вірша, пісні, висловлювати власні думки.

СЛАЙД 5: ПРИЙОМ «Мозковий штурм»

- Скажіть будь-ласка, які символи України ви знаєте? (Прапор, Герб, Гімн) Це державні символи. А є якісь інші? (Верба, калина, дуб, соловейко, батьківська хата) Добре. Як можна їх назвати? (Народні)
- Тоді скажіть будь-ласка. А що таке символ? (Це те, що найбільше любить і цінує даний народ.

СЛАЙД 6:

Учитель музики:

Маючи такі прекрасні символи, український народ зумів уберегти від забуття нашу пісню і думу, нашу історію і родову пам'ять, волелюбність. Про народні символи складено багато пісень і легенд, вони використовуються в обрядах, звичаях. Їх вишивають на сорочках, рушниках. Народні символи – це наші святині.

От же давайте вирушимо з вами калиновими шляхами і

переконаємось, що калина є вірною супутницею людини на Україні: від її народження до останніх днів.

ПРИЙОМ: Упереджувальне навчання. Міні-проекти.

Учитель укр. літератури:

Наша земля красива і щедра. Ростає на ній жито і городинка, цвітуть квіти, зріють фрукти і ягоди. Кожна рослина гарна по-своєму. Та особливо люблять у народі калину. Важко уявити собі в Україні селянське подвір'я, де б не ріс цей чудовий кущ. Про шанобливе ставлення до цієї рослини свідчить хоча б той факт, що в Україні понад ста населених пунктів названо від слова «калина». – Калинівка, Калинове, Калинка.

А що ви знаєте про калину?

- Любить рости у лузі біля дуба, біля оселі;
- Розцвітає навесні, квіточки білі, китицями, кущ стає білим, мов одягає вбрання нареченої дівчинки;
- Плоди червоні, соковиті.
- Проводжаючи сина в дорогу, мати напувала його калиновим чаєм, або давала з собою хліб з калиною.
- Узимку нею прикрашають «святий стіл», а на святах – караваї.

СЛАЙД 7.

Учитель музики:

Не обходився без калини і такий важливий обряд, як весілля. У багатьох весільних піснях є слова про калину. Найдорожчих гостей зустрічали короваем, прикрашеним калиною. Перед молодими на столі ставили букет із гілочок дуба та калини. І на весільному рушнику вишивали калину з дубом як символи дівочої краси і ніжності та чоловічої сили і міцності.

Робота в групах: Пісенний марафон.

Учитель музики:

Зараз працюємо в групах. Згадайте, будь-ласка, які ви знаєте пісні про калину та заспівайте 1-й куплет пісні, передаючи естафету наступній групі?

«Ой, є в лісі калина» Хто автор цієї пісні? Який характер музики.

«Зацвіла в долині» Т. Шевченко

«Веселкова доля»

Це приклад пісні, в якій калина згадується однією строкою, але все ж цей образ присутній.

СЛАЙД 8: «Одна калина за вікном» С. Ротару. Про що йдеться в цій пісні. Як змінюється за характером музики відповідно до тексту пісні? Які музичні засоби використовує композитор для передачі образу калини?

Баллада часів Хмельниччини «Розлилися круті бережки», де калина символізує дух боротьби за національну незалежність.

СЛАЙД 9: «Квітуча Україна» сучасна пісня. Автор слів і музики Наталія Май.

СЛАЙД 10: «Ой у лузі червона калина похилилась». Ми знаємо її як пісню Січових стрільців. Чим зумовлено зовсім інший характер музики?

(У цій пісні образ калини поєднується з образом України. Вона відноситься до історичних пісень)

Які музичні засоби використовував композитор для втілення образу калини?

А хто з вас підготував історію написання цієї пісні?

Перший варіант пісні написав відомий поет, директор і режисер Українського театру Степан Чернецький ще у 1914 р.

У спектаклі про гетьмана Дорошенка для фіналу він вставив народну пісню «Розлилися круті бережечки». Він дещо переробив у ній слова, щоб її текст краще вписувався у зміст вистави.

У цьому ж 1914 році, пісню «Ой у лузі червона калина...» вперше почув чотар української Стрілецької Січі Григорій Трух. Він же навчив співати цю пісню своїх стрільців. Незабаром перша стрілецька пісня «Ой у лузі червона калина похилилась» поширилася по Стрию. А згодом «Червону калину» почали співати по всій українській землі.

СЛАЙД 11:

ВЧИТЕЛЬ: Дякую всім! Добре! І зараз давайте зробимо **висновок:**

А скажіть будь-ласка, які музичні засоби використовують автори музики, щоб передати образ калини?

(Якщо музика передає образ калини – вона ніжна, спокійна, світла, тендітна, красива.

Це частіше мінорний лад, піано або мецопіано, повільний темп)

ВЧИТЕЛЬ: А якщо калина згадується одним, двома словами? (Це може бути музика і весела, і бойова, і трагічна)

СЛАЙД 12:

Учитель музики:

Фізкультхвилинка

Гнуть що сили вороги (Нагнутися, руки торкаються пальців ніг)

Рідну неньку до землі.

А вона росте, росте (Розігнутися, руки тягнути догори)

Як калинонька цвіте.

Сили нам всім надає.

Ось так!!! (Оплески)

СЛАЙД:

Учитель української мови:

А зараз поговоримо про те, **які епітети можна додати до слова «калина»?** Поняття епітета ви вивчали на уроках укр. літ.

Епітет – це художнє означення (красива, ніжна, біленька весною, зелена влітку, червона восени, корисна, вірна...)

Образ калини підсвідомо входить у наші серця ще з раннього

дитинства, разом з маминою піснею і казкою.

А що ви ще знаєте? За що калину цінують?

- Хоча на смак ягідки кислі, гіркуваті, але корисні;
- Родить калина щороку рясно;
- Калиновий чай при простуді вживай!
- Є народні прислів'я: «червона калина від 100 хвороб рятує»
- З деревини калини виготовляють музичні інструменти:
- Готують смачні справи: пиріги, вареники, кисіль, компот, варення.

ВЧИТЕЛЬ: Ось така калина, наша вічна супутниця, пісенна, корисна і символічна.

ПРИЙОМ: Гра в асоціації.

На ватмані намальована гілка калини, але без ягід.

Вчитель: Діти! Зверніть увагу на цю гілку. Чи можна назвати її калиною?

Діти: Ні, не можна!

Вчитель: А чому?

Діти: Тому, що що калина має ягоди. А тут їх немає.

ВЧИТЕЛЬ: так, правильно. Немає їх на гілці тому, що вони знаходяться у мене. Я зараз роздам вам по одній ягідці на парту і попрошу вас спочатку дуже жобре подумати, а потім записати на пурпуровій намистинці що ви собі уявляєте, коли чуєте слово «Калина»

ПРИЙОМ: Робота в парах.

(Діти працюють у парах).

ВЧИТЕЛЬ: Чи хочете ви бачити тут не просто гілку, а гілку калини? Чи хочете ви дізнатися, що асоціюють з калиною ваші однокласники? Якщо так, то віддайте свої ягідки координаторам груп, вони підійдуть і причеплять до неї ягідки. (Діти причепляють ягідку з паперу і говорять слово, яке вони написали)

СЛАЙД 13:

ВЧИТЕЛЬ: Ось яку чудову китицю ви сформували з ягід, на яких ще й до того розмістилися ваші думки.

ВЧИТЕЛЬ: Ось саме ці уявлення, які чітко пов'язались у вас із національною пам'яттю, дають нам знак, що калина – символ.

III. Робота в зошитах.

Відкрили зошити з української літератури. Отже як треба розуміти слово «символ»?

– Символ – уявлення, що викликає певне коло асоціацій. Символ чітко пов'язаний із національною пам'яттю, зовнішнім знаком для уявлень, емоцій, ідей. (Запис до зошита).

СЛАЙД 14:

ВЧИТЕЛЬ: А тепер послухайте, символом чого є калина за словником символів і дізнаємось, наскільки ви були близьки до істини.

КАЛИНА – символ вогню, сонця, роду українців, батьківщини, вічної любові, вірності. Нескореності, стійкості, єдності нації.

Ш. А зараз запишемо тему: *Образ калини у творчості письменників 19-20 століття.*

ПРИЙОМ: Мозковий штурм.

– У творах яких найвідоміших письменників ви зустрічали слово «Калина». (Т. Г. Шевченко, Леся Українка, Іван Франко). Так, вірно. Найгеніальнішими були ті письменники, які дуже добре знали життя народу, його символи і за їх допомогою передавали душу народу. Їх вірші переказують з вуст в уста, вони ставали народними піснями. І саме цим трьом письменникам образ калини служив символом високої любові, символом єднання поколінь.

Прийом: «Метод проектів», Робота в групах.

СЛАЙД 15.

I група: Тарас Григорович Шевченко (в зошиті)

Робота над виразним читанням віршів.

Учень 1: Т. Г. Шевченко теж неодноразово звертався до образу калини. В Кобзарі слово «калина» вживалося 385 разів.

СЛАЙД 16.

Читає вірш.

– Настрій поезії, як ми бачимо, піднесений і радісний. Твір ліричний, бо життя відображається через думки, почуття, настрої героя.

СЛАЙД 17.

Сьогодні вже прозвучала пісня Т. Г. Шевченка «Зацвіла в долині червона калина» (в зошиті). За допомогою епітетів «червона» та порівнянь «ніби дівчина-дитина», «пташечка зраділа, та й защебетала» ми бачимо, як Т. Г. Шевченко показав зародження молодого почуття.

СЛАЙД 18.

II група: Іван Якович Франко (в зошиті)

Вірш «Червонат калина, чого в лузі гнешся» покладено на музику.

Учитель музики:

Готуючись у 2017 р. до Всеукраїнського літературно-мистецького конкурсу «Стежками Каменяра» ми вивчали цю пісню:

СЛАЙД 19.

Її виконають для вас переможці міського конкурсу. (Учні виконують пісню.)

СЛАЙД 20.

Учитель:

- В якому стилі написана поезія (в стилі народної пісні)
- Чи є тут слова-символи?
- Символом чого є дуб, Калина?
- Що розкривається у відповіді калини дубові?і
- Чому калина не може жити повноцінним життям?

Учитель укр. мови:

СЛАЙД 21. III група: Леся Українка «Калина». Виразне читання за ролями вірша

Учень: Слово «калина» звучить у поезії дочки України – Лесі Українки (вірш напам'ять за ролями)

СЛАЙД 22. ПРИЙОМ: Театралізація.

СЛАЙД 23. Прийом: «Мікрофон»

ВЧИТЕЛЬ:

- Як ви розумієте зміст вірша?
- Чому дівчина перетворилася у калину?
- Чим сподобався вам вірш?
- Як саме Леся Українка відноситься до калини?
- Волченко Світлана: переможець міського літературно-поетичного конкурсу ім. Петренка вплела в наш калиновий віночок власний вірш «Калина» і зараз зачитає його вам.

Волченко Світлана: переможець міського літературно-поетичного конкурсу ім. Петренка вплела в наш калиновий віночок власний вірш «Калина» і зараз зачитає його вам.

СЛАЙД 24. Прийом: Творча майстерня:

ВЧИТЕЛЬ: Я пропоную вам, діти, і нашим гостям скласти вірш-сенкан. Давайте пригадаємо з вами, що таке сенкан? У вас на столах знаходяться пам'ятки, щодо складання вірша.

Завдання: написати сенкан про калину.

СЛАЙД 25.

Звучить музика «При долині кущ калини...»

Учні зачитують вірші.

III. Систематизація і узагальнення нових знань

IV. ПІДСУМКИ УРОКУ.

Учитель музики:

Наш урок добігає кінця. Сказано було багато. Та ми повинні зробити висновки з усього почутого, систематизувати все нами сказане.

І найкраще це можна зробити за допомогою пісні.

СЛАЙД 26.

Пісня здатна збудити в людині нестримну радість, а може занурити в тугу й печаль, Пісня може підтримати, а може дати пораду. Пісня І. Шамо на сл. Ю. Рибчинського «Три поради» – це прониклива, задушевна сповідь, палкий заповіт зберігати свої народні символи, а також чистоту людської душі. Звучить вона у виконанні народного артиста України Олександра Пономаренко. Пісня була написана більш 50 років тому за часи Радянського Союзу, і це доказом того, що за всі часи існування України, українську пісню любили, шанували і співали.

СЛАЙД 27. ФОНОГРАМА: «Три поради» І. Шамо на сл. Ю. Рибчинського

СЛАЙД 28. ПРИЙОМ «Мікрофон»

Ітак, будь ласка, скажіть, що цікавого ви дізнались на уроці:

(Відповіді учнів) я дізнався нового ..., я почув пісні..., я знаю, що

означає символ «калина»... мені сподобалось...)

V. Оцінювання.

СЛАЙД 29. VI. Домашнє завдання:

Послухати пісню І. Шамо «Три поради» повністю і відповісти на питання: чому саме ці поради дає автор пісні слухачам.

Слухати пісні про калину (інтернет)

Скласти кросворд про українські народні символи, ключовим словом якого є «КАЛИНА»

Бойкова Т. В.

ПОДОЛАННЯ ДИСГРАФІЇ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ (із досвіду роботи вчителя-логопеда)

Усне мовлення здійснюється переважно за рахунок діяльності мовнорухового та мовнослухового аналізаторів, писемне мовлення є зорово-слухомоторним утворенням. Отже, останнє має складнішу психофізіологічну організацію. Якщо ж з певних причин стається порушення взаємодії відповідних аналізаторних систем, то механізм виникнення помилок писемного мовлення також є складним і потребує докладного вивчення. Кількість випадків порушень писемного мовлення (читання та писання) у молодших школярів набуває дедалі більшого поширення і потребує створення спеціальних методик ранньої діагностики відхилень та методик їх подолання.

Для організації корекційної роботи, насамперед необхідно вивчити механізм виникнення помилок. Саме це на меті обстеження логопедом всіх функцій, які забезпечують процес читання та письма.

При роботі з дітьми виділяю наступні етапи в діагностичній роботі, необхідні для складання корекційних планів подолання дисграфії чи дислексії. Епіграф. Ось про ці зерна ми зараз и поговоримо.

Етапи діагностики:

1. Визначення рівня розвитку фонематичного сприйняття та уявлень

Причиною помилок, які виникають у процесі писемного мовлення, може бути недостатнє вміння визначати ті корелюючі фонемі, що розрізняються за певними ознаками та відповідають сприйнятим звукам.

Щоб визначити стан розвитку такого вміння, можна використати методики, запропоновані Є. Соботович та О. Гопіченко, О. Мазанова, К. Дяченко та ін.

Завдання:

1.1. розрізнити слова-квазіомоніми (тобто слова, які різняться одним звуком, як-от: коза – коса, гірка – гілка, лис – ліс, мишка – миска тощо).

1.2. яке потребує вміння виділяти окремі звуки у словах на основі слухового сприйняття. (сплеском долонь виділити ті з кількох слів, які вимовляє логопед, де є заданий звук. Наприклад, слід виділити слова, до складу яких входить звук «с», із такої групи: стілець, праска, ножиці, замок, шахи, ананас, фонтан тощо).

Щоб одержати найоб'єктивніший результат, слід добирати слова, де певний звук наявний у різних позиціях – на початку, в середині та в кінці слова.

1.3. дають два великі малюнки, назви предметів на яких містять подібні (за певними ознаками) звуки. Наприклад: ж і ш, на малюнках зображені жолудь і шахи. (назвати, що зображено, і визначити звук на початку кожного слова. Під малюнком «шахи» – шарф, вишні, душ тощо; під малюнком «жолудь» жук, їжак, вуж тощо). У це завдання можна ввести і слова, які не містять виділених звуків.

Для дітей, котрі мають дефекти звуковимови, доцільно добирати слова, зі звуками, які вони неправильно вимовляють у всіх трьох завданнях, спрямованих на розпізнавання змішуваних фонем.

2. Визначення рівня розвитку навичок звукового аналізу слів

Щоб безпомилково визначити звуковий склад слова, дитина має володіти розумовою дією виділення окремих звуків, співвідносячи їх з узагальненими звукотипами – фонемами, а також уміти визначати їх послідовність і кількість. Методи дослідження таких функцій розроблені В. Ординською, Р. Лалевою, Є. Соботович та О. Гопіченко.

Для виявлення рівня сформованості цих навичок можна запропонувати дитині зробити

2.1. звуковий аналіз слова, сприймаючи його на слух. Доцільно добирати слова з різною кількістю звуків (від двох до семи) і різноманітною складовою структурою.

2.2. запропонувати дитині малюнок, але не називати об'єкт, який зображено. Дитина має виконати це завдання в тій самій послідовності, що й попереднє, але не промовляючи назву зображеного. Таким чином, вона спирається виключно на власні уявлення.

3. Визначення рівня розвитку функції слухового контролю

Навчаючи правильно читати та писати, на перших етапах особливе значення потрібно приділяти слуховому контролю, за умови порушення слухового контролю спостерігається значна кількість помилок.

Завдання:

3.1. спрямоване на розпізнавання власного дефектного вимовляння під час мовлення.

3.2. розпізнавати неправильну вимову в мовленні інших, що відрізняється від власного. «Як ти вважаєш, чи слово «цибуля» правильно вимовлене?». Запитання можуть стосуватися і тих слів, які вимовляються безпомилково.

4. Визначення рівня розвитку операції слухової уваги

Для визначення рівня розвитку слухової уваги можна запропонувати окремі види завдань за О. Гопіченко та Ю. Гільбухом. Завдання на виділення звука з групи інших.

4.1. Виділення сплеском долонь **голосного звука** Е (на момент його звучання) з ряду звуків, які називає логопед, — Т, А, Є, І, П, Е, О або виділення приголосного звука Ш з ряду звуків – С, Щ, Ф, Ж, Ч, Ш, Х.

4.2. В той самий спосіб можна виділити **слово з ряду названих**. З фонематичної точки зору доцільно пропонувати прості та складні слова. Наприклад, дитині пропонують виділити слово «кущ» з групи таких слів: квітка, трава, дерево, ягода, гриб, кущ, мох; слово «дуб» – кінь, дах, лев, торт, душ, дуб, слон; асемантичне слово «ліхрашка» — кробус, одемокон, гамінь, фтіпро, хобійка, ліхрашка, вабокарнець.

4.3. Далі **із тексту** оповідання необхідно виділити слово «рушничок».

Текст може бути такий:

«Бабуся Надія дала Наталочці катушку з нитками і каже:

– Це не проста катушка, а чарівна... – Що ж у ній чарівного? – запитала Наталочка.

– У цій катушці прихована одна буква. Яка саме – дізнаєшся, як тільки вишиєш рушничок...

Довго вишивала Наталочка. Нарешті нитка скінчилася – і дівчинка радісно вигукнула:

– Тепер я знаю, що ховалося під нитками: буква «Н»!».

Спершу прочитати оповідання, щоб ознайомити дітей зі змістом. Після цього в короткій бесіді з'ясувати, як розуміє дитина головну думку. Вдруге текст читається з виконанням завдання.

5. Визначення рівня розвитку слухової пам'яті

Необхідність запам'ятовування певної звукової послідовності слова, яке ми хочемо записати, зумовлена важливою роллю механізму запам'ятовування. Якщо молодший школяр не здатний утримувати в пам'яті запропонований для записування матеріал, то це неминуче призведе до помилок, що є наслідком забування.

Завдання, спрямовані на запам'ятовування і подальше відтворення матеріалу:

5.1. використати **ряди звуків** з різною їх кількістю. Дитині пропонується прослухати один ряд звуків, повторити їх, а потім – наступний ряд. 1) ЦУН 2) АЖМК 3) СЛЧЮВ 4) ОРДГЯШ 5) ПХИЗФТС.

5.2. Потім пропонують **ряди слів**: 1) сир, гілка, лисиця; 2) заєць, ноги, вовк, ліхтар; 3) діти, голова, їжак, качка, машина; 4) стіл, коробка, людина, світ, ракета, вуж; 5) рак, ставок, шоколадка, горобець, пацюк, кінь, хмара.

5.3. Запам'ятовування та записування рядів звуків та рядів слів.

5.4. На завершальному етапі дослідження можна запропонувати запам'ятати вірш.

Після проведення діагностики визначається план та зміст корекційної роботи з подолання або попередження дисграфій у молодших школярів. Для кожної групи складаю спеціальні зошити для роботи в класі та вдома.

Приклад зошит для профілактики дисграфії 1 клас та для подолання 4 клас ознайомитися можна за QR-посиланням

Основні завдання роботи.

1 етап

1. Формування повноцінних уявлень про звуки мовлення, звуковий склад слова.

2. Розвиток Видозміни від простого до складного, від нижчого до вищого в наслідок накопичення кількісних змін, що зумовлюють якісні перетворення. Розрізняють онтогенез (розвиток від народження до кінця життя) та філогенез (розвиток, який відбувається під час біологічної еволюції під впливом умов життя) навичок аналізу і синтезу.

3. Корегування дефектів вимови.

4. Удосконалення психологічних передумов для навчання:

✓ виховання Систематичне і цілеспрямоване управління процесом формування особистості стійкої уваги, навичок спостереження;

✓ розвиток здібностей до запам'ятовування навчальної інструкції;

✓ розвиток уміння Використання суб'єктом наявних знань і навичок для вибору і здійснення прийомів, дій відповідно до поставленої мети, переключати увагу від одного виду навчальної діяльності до другого;

✓ навчання самоконтролю.

5. Формування повноцінних навчальних навичок, а саме:

✓ активне осмислення навчального матеріалу;

✓ визначення головного в роботі і вміння планувати засоби

виконання завдань;

✓ вміння працювати в заданому темпі;

✓ вміння аналізувати власну діяльність;

✓ застосування засвоєних знань та навичок в нових ситуаціях;

✓ вербалізація всієї навчальної діяльності.

6. Розвиток пізнавальної діяльності учнів шляхом формування зв'язку між пройденим навчальним матеріалом та досвідом і уміннями дітей.

2 етап

1) Уточнення значень знайомих слів і збагачення словника шляхом:

а) накопичення нових слів з різних частин мови;

б) вміння користуватися навичками словотворення за допомогою афіксів.

2) Розвиток і вдосконалення граматичної будови мовлення.

3) Навчання активно використовувати в мовленні синоніми, антоніми тощо.

3 етап

1) уточнення смислового значення слова у фразі (від якого слова залежить, до якого відноситься);

2) уточнення уявлень про закінчення і його роль у визначенні функцій і місця слова у фразі;

3) закріплення вміння дотримуватися послідовності закінчених смислових одиниць у ході складання речень і текстів.

**Опис роботи додається
за QR-посиланням
документ «Зміст і прийоми
корекційної роботи»**

Бондар О. О.

ПОНЯТТЯ ПРО ГАЛЬВАНІЧНИЙ ЕЛЕМЕНТ ЯК ХІМІЧНЕ ДЖЕРЕЛО ЕЛЕКТРИЧНОГО СТРУМУ (хімія, 11 клас)

Формування предметних компетентностей: сформувати поняття про гальванічний елемент як джерело електричного струму, домогтися того, щоб учні зрозуміли окисно-відновні процеси, що відбуваються на електродах.

Формування ключових компетентностей: формувати в учнів здатність застосовувати отримані знання на практиці, сприяти самовихованню свідомого, відповідального ставлення до навколишнього середовища, вміння знаходити потрібну інформацію використовуючи різні джерела.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Методи навчання: словесні, наочні, практичні.

Наскрізні лінії: здоров'я і безпека (вплив відпрацьованих батарей на організм людини), громадянська відповідальність (відповідальність за чистоту довкілля і його збереження), екологічна безпека і сталий розвиток (збереження природних ресурсів, застосування альтернативних джерел електричного струму), підприємливість і фінансова грамотність (собівартість гальванічних елементів)

Обладнання: мультимедійна дошка, навчальна презентація, зразки батарейок, саморобний овочевий гальванічний елемент, огірок, яблуко, лимон, варена картопля, ряд напруг металів, набір картинок (картопля, лимон, жаба, гімнастка, мідна монетка, вольтметр, знак одностороннього руху, електрон, лампочка, залізний цвях), набір паперовий із складовими елементами гальванічного елемента.

Хід уроку

I. Організаційний етап. Налаштування учнів на сприйняття матеріалу.

Вчитель: Дорогі учні. Ви вже стоїте на порозі нового життя. Залишилось дуже мало часу і вам буде потрібно обрати майбутню професію. Які ж якості є найбільш актуальними для сучасного професіонала. В січні 2016 року в Давосі під час Всесвітнього економічного форуму був оприлюднений список 10 якостей професіонала, а саме: вміння комплексно вирішувати проблеми, критично мислити, вести переговори, приймати рішення на основі власної думки, володіти мистецтвом управління людьми, мати гнучкий розум, емоційний інтелект, клієнтоорієнтованість і творчий початок.

Ці якості людина має виховувати в собі протягом всього життя. Сподіваюсь, що сьогоднішній урок допоможе вам в цьому.

II. Актуалізація опорних знань.

- 1) Дати визначення процесу дисоціації.
- 2) Які речовини відносяться до електродів?
- 3) Що таке ряд напруг металів?

III. Мотивація навчальної діяльності.

Вчитель: Є речі, без яких ми не уявляємо сучасного життя. Здогадатись, про що піде сьогодні мова ви зможете, якщо знайдете зв'язок між зображеннями на картинках (картопля, лимон, жаба, гімнастка, мідна монетка, вольтметр, знак одностороннього руху, електрон, лампочка, залізний цвях). Учні працюють в групах.

III. Вивчення нового матеріалу.

Вчитель оголошує тему уроку і завдання уроку.

1. Метод Сторітеллінг (повідість учня про відкриття Луїджі Гальвані, який є одним із засновників електрофізіології). Усім буде цікаво дізнатись про захоплюючу історію про те, як був створений перший гальванічний елемент і яку роль у цьому зіграла жаб'яча лапка. Дружина Луїджі Гальвано захворіла і лікарі порадили їй вживати суп із жаб'ячих лап. Гальвані власноруч готував страву. Якось він наловив дуже багато

жаб, добре вимив і вирішив висушити. Він почепив їх на металеві гачки і повісив на дрiт. Аж раптом він помітив, що коли лапка коливаючись від вітру торкалась іншої дротини, то вона скорочувалась. Як таке могло бути, якщо жабка вже була мертва? Це явище Гальвані назвав «тваринною електрикою». Відкриття вразило Гальвані і змусило поставити ряд дослідів для визначення причин цього явища. Гальвані підвісив на латунних гачках декілька жаб'ячих лапок у вікні, закритому залізною ґраткою і помітив, що скорочення лапок відбувається в будь-який час і не залежить від погоди. Присутність поряд електричної машини або іншого джерела електричного струму не потрібно. Гальвані встановив, що замість заліза і латуні можна використати будь-які два різнорідні метали, причому комбінація міді і цинку викликала явище з найкращим ефектом. Скло, гума, каміння і сухе дерево не давали ніякого ефекту. На жаль, Гальвані дійшов висновку, що в тканинах тіла жаби міститься «тваринна електрика», тому при з'єднанні провідників (мідь, залізо) нерва з м'язами відбувається розряд.

Доповідь учня про досліди італійського фізика Алессандро Вольта, який винайшов оригінальний пристрій, що виробляв електричний струм.

Італійський фізик Алессандро Вольта детально ознайомився з роботами Гальвані «Про електричні сили в мускулатурі». Трактат справив на нього не аби яке враження. Він перечитував його і знайшов у ньому те, на що не звернув увагу сам автор, – згадка про те, що ефект «смикання лапок» спостерігався лише тоді, коли лапки торкались до двох різних металів. Вольта вирішив провести видозмінений дослід, але не на жабах, а на самому собі.

Вчений брав дві монетки – обов'язково з різних металів і... клав їх собі до рота – одну на язик, а іншу – під язик. Якщо після цього Вольта з'єднував монети дротинкою, то відчував солонуватий смак, той самий, але набагато слабший, що можна відчути, якщо лизнути обидва контакти батарейки. З проведених раніше дослідів Вольта знав, що такий смак викликає електрика.

Поставивши один на одного більш ніж сто металевих (цинк і срібло) дисків, розділених папером, який був змочений солоною водою, Вольта отримав досить потужне джерело струму – так званий стовп Вольта. Приєднавши до верхнього і нижнього кінця стовпа дроти, Вольта взяв їх до рота. В результаті він впевнився в тому, що його джерело струму діє досить довгий час.

Відразу після цього Вольта зробив ще одне відкриття – він винайшов електричну батарею, яку пишно назвав «короною посудин». Вона складалась з багатьох з'єднаних між собою цинкових і мідних пластин, які були попарно занурені в розчин з розбавленою кислотою, – слід зауважити, що це досить солідне, на той час, джерело електричного струму.

2. Пояснення вчителя про гальванічний елемент. Перший гальванічний елемент був незручним у користування і мав короткий час

дії, поява на електроді бульбашок газу ускладнювала рух йонів біля електроду. У 1836 році англійський хімік Джон Фредерік Даніель та незалежно від нього німецький і російський фізик-винахідник Якобі, запропонували інший елемент, що виробляв електричний струм протягом значно довшого часу (гальванічний елемент Данієла-Якобі). Гальванічний елемент складається з двох посудин. В одній міститься розчин цинк сульфату, у якій занурено пластинку з цинку, в іншій-купрум (II) сульфату, у якій занурено пластинку з міді. Розчини з'єднано трубкою (сольовим містком), що заповнена розчином електроліту, йони якого не взаємодіють з іншими йонами в гальванічному елементі. У такий спосіб забезпечується електричний контакт між посудинами. Для того щоб розчин не виливався кінці трубки закривають скловатою чи гелем, просоченим електролітом. Якщо електроди з'єднати дротинками з електричною лампочкою, то вона засвітиться. Через деякий час в обох склянках можна спостерігати хімічні перетворення: цинкова пластинка розчиняється, а на мідній пластинці з розчину осаджується мідь. Водночас послаблюється забарвлення розчину купрум (II) сульфату (концентрація йонів Купруму знижується). Ці хімічні зміни є результатом перенесення електронів з однієї частини елемента до іншої. **Пристрої, що виробляють електричний струм внаслідок перебігу в них хімічних реакцій, називаються хімічними джерелами струму.**

Розглянемо природу цього процесу. Під дією полярних молекул води катіони металу відриваються з поверхні пластинки, гідратуються і переходять в розчин, який при цьому заряджається позитивно, а в металі накопичується надлишок електронів. Чим далі протікає процес, тим більш стає заряд як металу, так і розчину. Завдяки електростатичному притягуванню катіонів розчину і надлишкових електронів металу на межі поділу фаз виникає подвійний електричний шар. Різниця потенціалів, що виникає між металом і розчином електроліта, називається електродним потенціалом. Електродний потенціал залежить від природи металу. Чим більш активний метал, тим більше його катіонів переходить в розчин і тим більш негативно заряджена поверхня металу. Цинк активніший за мідь, тому цинкова пластинка заряджена більш негативно ніж мідна. При з'єднанні цинкової пластинки з мідною металевим провідником електрони переходять від пластинки цинку до міді, на поверхні якої ці електрони з'єднуються з катіонами купруму з розчину і осаджується мідь. Відбувається процес відновлення. Атоми цинку втрачають електрони, залишаючи їх на електроді, зазнають окиснення й перетворюються на катіони. Цинковий електрод виступає як анод, він має негативний заряд

3. Завдання (в групах): із запропонованих паперових елементів скласти гальванічний елемент.

4. Подальше пояснення вчителя: використовувати елемент Данієля-Якобі для живлення ліхтарика, плеєра чи калькулятора незручно. Вже давно винайдено сухі гальванічні елементи. В їхніх герметичних

оболонках містяться не розчини, а пастоподібні суміші речовин. Найпоширеніший серед гальванічних елементів цього типу манган-цинковий елемент, який винайшов Лекланше ще у 1865 році. Корпус цього елемента зроблену із цинку, він виконує роль анода. В середині міститься волога паста з манган (II) оксиду, амоній хлориду і графітового порошку. Елемент герметизовано смолою або воском.

Є сольові (сухі) гальванічні елементи-не містять рідкого електроліту, лужні-містять пастоподібний електроліт калій гідроксид, літєві- анод виготовлений з літію або його сполуки.

Існують хімічні джерела струму, які періодично заряджають від електричної мережі й використовують знову. Це акумулятори. Вони є в мобільних телефонах, ноутбуках, фотоапаратах, автомобілях. Найпоширенішими є свинцеві, або кислотні акумулятори. Основна специфіка акумулятора полягає у зворотності внутрішніх хімічних процесів, тому його можна підзаряджати і використовувати повторно.

5. Повідомлення учня про електромобіль

6. Завдання: зібрати саморобний овочевий гальванічний елемент(лимон, картопля, огірок, цинковий і мідний електроди, вольтметр і амперметр). Як пояснити появу електричного струму в ланцюзі?

7. Демонстрація відеоролика про використання овочевого гальванічного елемента

8.Завдання: за допомогою мобільного інтернету знайти інформацію:

1 група (фізики) про нобелівських лауреатів в галузі хімії в 2019 році. Вони отримали нагороду за вклад у розробку літій-йонних акумуляторів.

2 група (екологи): утилізація батарей і акумуляторів.

3 група (винахідники): де можна використовувати гальванічні елементи.

IV. Рефлексія. Вчитель: Як же пов'язані між собою картинки, що ви бачили на початку уроку?

Дебати: «За» і «проти» використання гальванічного елемента.

V. Домашнє завдання §13, підготувати повідомлення молодшим школярам про користь і шкоду гальванічних елементів.

Бондаренко Л. П.

РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ. ОБЧИСЛЕННЯ МАСИ ЕЛЕМЕНТА В СКЛАДНІЙ РЕЧОВИНІ ЗА ЙОГО МАСОВОЮ ЧАСТКОЮ (урок хімії, 7 клас)

Мета: закріпити навички обчислення відносної молекулярної маси речовини, масової частки елемента у складній речовині;розвивати вміння і навички проведення розрахунків маси елемента за відомою масовою

часткою; формувати уважність, колективізм, важливість знань для оволодіння різними професіями.

Обладнання: підручник, планшети, періодична таблиця хімічних елементів Д. І. Менделєєва.

Хід та зміст уроку

I. Організаційний момент.

На сьогоднішньому уроці як і раніше ми працюватимемо разом. Я розраховую на вашу старанну роботу, на змістовні відповіді. Хочу побажати, щоб ви були:

- У – успішними,
- С – спокійними,
- П – прогресивними,
- І – ініціативними,
- Х – хоробрими.

Знаменитий учитель А. С. Макаренко говорив: «Збиратися разом – це початок, триматися разом – це прогрес, працювати разом – це успіх». Тому бажаю всім успіху.

II. Актуалізація опорних знань.

1. Робота в парі:

- Що таке масова частка елемента в речовині?
- Записати формулу для обчислення масової частки елемента.
- Які величини потрібно знати для цього?
- Як знайти відносну атомну масу елемента?
- Як знайти відносну молекулярну масу речовини?
- Що таке w у формулі масової частки елемента?

2. Знайдіть і виправте помилку.

- $M_r(O_2) = 18$.
- $M_r(H_2O) = 32$.
- $W(E) = M_r / A_r(E)$
- M_r – атомна маса елемента,
- A_r – кількість атомів елемента,
- $W(E)$ вимірюється в г / моль,

3. Робота в групах. «Хто перший».

I група: NO. NH₃. HNO₃. N₂O.

II група: SO₂. H₂S. H₂SO₄. SO₃.

1. Визначити відносні молекулярні маси речовин та суму відносних молекулярних мас цих речовин і назвати це число.

2. Визначити валентність елемента спільного у всіх формулах та назвати число суми всіх валентностей.

III. Фізкультхвилинка.

Встаньте діти, посміхніться,
Землі нашій уклоніться,
Вліво, вправо нахиліться,

Раз присядьте, два присядьте

І за парти тихо сядьте.

IV. Мотивація навчальної діяльності.

На минулому уроці ми з вами розв'язували задачі на визначення масової частки елемента у формулі речовини, а на сьогоднішньому уроці ми повинні опанувати вмінням знаходити масу елемента у складній речовині. Ці знання необхідні людям різних професій. І це ви повинні зрозуміти розв'язуючи задачі.

V. Розв'язування задач.

1. Смарагд – камінь зеленого кольору. За біблійською легендою кров Христа зібрали у смарагдову чашу. А Римський імператор Нерон через смарагдовий монокль спостерігав за палаючим Римом. Зелений колір смарагду залежить від вмісту хрому в ньому: 14%. Найбільший необроблений смарагд знайдено в Україні в 1970 році, його маса 5360 г. Обчисліть масу хрому в цьому смарагді.

Дано: смарагд,

$m(\text{смар}) = 5360 \text{ г}$

$w(\text{Cr}) = 14\% = 0.14$

$m(\text{Cr}) = ?$

$W(\text{Cr}) = m(\text{Cr}) / m(\text{смарагду})$

$m(\text{Cr}) = w(\text{Cr}) \cdot m(\text{смар.})$

$m(\text{Cr}) = 0.14 \cdot 5360 = 750.4(\text{г})$

Відповідь: маса хрому 750,4 г.

2. На цукровий завод завезли 1 тону цукрового буряка. Вміст цукру в буряках 20%. Інженер технолог повинен розрахувати скільки цукру можна отримати з такої кількості буряка.

3. Дано:

$m(\text{буряка}) = 1000 \text{ кг}$. $m(\text{цукру}) = W(\text{ц}) \cdot m(\text{бур})$

$w(\text{цук}) = 20\% = 0,2$

$m(\text{цукру}) = 0,2 \cdot 1000 = 200(\text{кг})$

$m(\text{цукру}) = ?$

Відповідь: можна одержати 200 кг цукру.

Вас запросили працювати на одному з агрохолдингів України на посаду провідного агронома. Час сіви і для покращення врожайності сільськогосподарських культур, ви, як кваліфікований спеціаліст повинні визначити, яке нітрогеновмісне добриво найефективніше вплине на врожай цукрових буряків:

Робота в групах:

I група: аміачна селітра – NH_4NO_3 ,

II група: натрієва селітра – NaNO_3 ,

III група: кальцієва селітра – $\text{Ca}(\text{NO}_3)_2$.

Обчислити масові частки нітрогену в добривах.

Відповідь: масова частка нітрогену в аміачній селітрі – 35%, у натрієвій селітрі – 16%, у кальцієвій селітрі – 17%. Отже найефективнішим добривом є аміачна селітра.

4. На металургійний завод завезли 1 тону залізної руди, яка містить:

I група: 78% заліза,

II група: 70% заліза,

III група: 72% заліза.

Скільки заліза одержать ваші підприємства?

5. Гра «Найспритніший»

Яка з руд є найбільш вдалою для добування міді?

– Мідний блиск – Cu_2S ,

– Мідний колчедан – CuFeS_2

VI. Рефлексія

Вправа «Мікрофон»:

Висловлювання учнів:

– на уроці я дізнався.....

– зрозумів.....

– навчився.....

– найбільших труднощів я відчув при.....

– до наступного уроку я.....

VII. Завдання додому

Повторити масову частку елемента в речовині, вправа 7.

Творче завдання: придумати задачу з використанням поняття «масова частка» елемента.

VIII. Підведення підсумків уроку, виставлення оцінок.

Борисова С. Й.

ПИСЬМО ВЕЛИКОЇ БУКВИ П («пе»), СКЛАДІВ ІЗ НЕЮ (українська мова, урок письма, 1 клас)

Мета: вчити учнів писати велику букву п («пе»), склади, слова з нею, поєднувати її з вивченими літерами; продовжувати виробляти навички складання звуко-складових моделей слів; збагачувати словниковий запас; розвивати артикуляційний апарат, мовлення, мислення, пам'ять, дрібну моторику; виховувати старанність під час письма, бережливе ставлення до пташок.

Обладнання: аркуші паперу, олівці, предметні малюнки (пенал, телевизор, автобус, хліб), каса букв, картки з друкованими і рукописними буквами, фішки для звукових моделей, зошити із навчання грамоти.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

Гра «Мовчанка»

Урок сьогодні в нас незвичний.

Фантазуватиме весь клас.

Ви аркуш паперу візьміть всі швидше

І намалюйте ... (птах)

На дошці – малюнки: пенал, телевізор, автобус, хліб. Учні з перших звуків складають слово птах і малюють його на своїх аркушах.

– Кого ви намалювали?

– Назвіть перший звук у слові птах.

– Дайте характеристику цьому звукові: (приголосний, глухий, твердий).

– Яким він ще може бути? (м'яким). Наведіть приклади (півень).

– З якої букви пишуться назви птахів? (з маленької).

– А які слова ми пишемо з великої букви? (Імена людей, прізвища, клички тварин.)

– Яку кличку ми можемо дати пташці?

III. Повідомлення теми і завдань уроку.

– Сьогодні ви будете вчитися писати велику букву П («пе»), поєднувати її з іншими літерами, складати звуко-складові моделі слів, будувати речення. А також ми поговоримо про птахів, про їх користь для людей, про те, що треба робити, щоб пташині голоси було чути і взимку.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. – Погляньте на дошку. Яких пташок можна побачити у місті зимою? Як вони називаються перелітні чи осілі? (горобець, лелека, синиця, снігур, сорока, голуб, папуга).

– Наш тиждень «Мода». А яке відношення птахи мають до моди? (дизайнери звертають увагу на красиве забарвлення пір'я і використовують це у своїх роботах).

(Принт зображення (малюнок, або фотографія), нанесене особливим способом на тканину) (фото)

– Якого птаха не можна побачити на вулицях нашого міста? (папугу)

– Що вам відомо про папугу?

Папуга – тропічний птах з яскравим і різнобарвним пір'ям, який може наслідувати звуки й вимовляти слова.

2. – Складіть звукову схему слова папуга, використовуючи цеглинки лего (голосні – цеглинки теплих кольорів, приголосні – цеглинки холодних кольорів).

– Складання звукової моделі слова, яке складається з першого складу слова «море» та другого складу слова «вода» (мода).

3. Підготовка руки до письма. Графічні вправи. (На листках зробити візерунки).

Фізкульт хвилинка (Руханка з лего (відео)).

4. Робота в зошиті с. 62.

Зberi букви та прочитай. Слова зі складом по- (полин, поло, полили, пололи, носили, писали).

Письмо слова поло. Що таке поло?

Поло – футболка з короткою застілкою, стояче-відкладним коміром і короткими рукавами. Виготовляється з еластичної бавовняної тканини

піке (трикотажного полотна). Це повсякденний побутовий одяг для відпочинку чи заняття спортом, наприклад, для гри в теніс або гольф.

– Скільки складів у цьому слові? Чому?

– Які слова ще знайшли?

5. Демонстрування зразка букви.

6. Порівняння друкованої й рукописної великої П («пе»).

7. Пояснення написання букви:

Буква П складається з 3 елементів: двох похилих паличок з крючечками унизу та однієї горизонтальної прямої.

Ми зараз з вами трохи попрацюємо дизайнерами і за допомогою гудзиків викладемо букву П. (Діти на партах викладають букву П).

– А чи знаєте ви, що гудзики на рукавах піджака вигадав Наполеон Бонапарт (французький імператор 18–19 ст.), щоб змусити солдатів позбутися звички витирати ніс рукавом мундира. Виготовлялися гудзики з бронзи і заліза.

– Допоможіть один одному. А тепер групою складіть одну велику букву П.

Алгоритм написання великої букви П («пе»)

1. Починаємо писати від верхньої міжрядкової лінії.

2. Ведемо від верхньої міжрядкової лінії пряму довгу лінію вниз на себе до нижньої рядкової лінії.

3. Торкаючись нижньої робочої лінії, заокруглюємо ліворуч.

4. Закінчуємо писати близько середини робочого рядка.

5. Від початку першого елемента залишаємо відстань, яка дорівнює половині висоти від верхньої міжрядкової до верхньої рядкової лінії.

6. Ведемо пряму довгу лінію вниз на себе до нижньої лінії робочого рядка.

7. Заокруглюємо праворуч.

8. Закінчуємо писати близько середини робочого рядка.

9. Відступаємо від початку першого елемента вліво відстань, що дорівнює половині висоти від верхньої міжрядкової до верхньої рядкової лінії.

10. Починаємо писати нижче верхньої міжрядкової лінії.

11. Заокруглюємо праворуч угору до верхньої міжрядкової лінії.

12. Ведемо далі по верхній міжрядковій лінії, торкаючись початку першого і другого елементів.

13. Закінчуємо писати від початку другого елемента на відстані, що дорівнює ширині робочого рядка.

8 Письмо елементів великої букви П («пе») у повітрі, на дошці, в зошиті.

– У яких вивчених буквах зустрічалися ці елементи? (А, У, И, М, І, Н, В, Л).

9. Письмо букви в повітрі, в зошиті.

Гра «Впиймай м'ячик і назви слово» (Назвати слово, яке треба писати з великої букви П, наприклад: Пилип, Павло, Пухнастик, Попелюшка, П'ятачок, Петренко, Павленко, Павліченко).

10. Письмо слова Пилип у зошиті.

11. Фізкультхвилинка (пальчикова гімнастика).

Руки на парті, пальці в кулак,

Зробимо вправу ми, дітоньки, так!

Пальці стискаємо і розтискаємо,

Мов пластилін розминаємо.

Будемо вправу з вами кінчати.

Буде тепер нам легше писати.

12. Письмо речень, надрукованих у зошиті. На дошці пишуть діти.

Павло писав. У полі – полин.

(Полин – це лікарська рослина. Має гіркий смак.)

– Доповніть речення новими словами. (Павло писав у зошиті. У полі росте полин).

V. Підсумок уроку.

1. Бесіда

– Яку букву ви вчилися писати сьогодні на уроці?

– Напишіть її на дошці.

– Який звук вона позначає на письмі?

2. Гра «Впізнай з першого погляду»

На дошці записані слова з пропущеними літерами. Учні мають прочитати їх, запам'ятати слова з вивченою буквою, по пам'яті відновити.

П.л.п, П.в.л., п.л.н.

– Про яких птахів ми говорили на уроці?

– Яке відношення мають птахи до моди?

– Які нові слова ви сьогодні дізналися? (принт, гусячі лапки).

VI. Підсумки уроку.

– З яким настроєм ви сьогодні працювали? Чи сподобався вам урок? Покладіть гудзик у стаканчик зі смайликом.

Декілька учнів обґрунтовують свій вибір.

– Дякую за урок. Ви дуже гарно працювали.

Воробйова К. В.

НЕЗМІНЮВАНІ ІМЕННИКИ. РІД НЕЗМІНЮВАНИХ ІМЕННИКІВ.

УРОК-ПОДОРОЖ

(українська мова, 6 клас)

Мета: *навчальна* – забезпечити засвоєння учнями поняття про незмінювані іменники, особливості узгодження їх з іншими словами в реченні, вчити визначати рід незмінюваних іменників; *розвивальна* – розвивати вміння вживати незмінювані іменники у зв'язному мовленні,

розвивати творче мислення, математичні навички, розвивати уміння працювати із географічною картою світу, розвивати організаторські здібності в учнів; **виховна** – мотивувати бажання учнів поповнювати свій лексикон, виховувати прагнення пізнавати нове, бажання стати ерудованою людиною.

Тип уроку: засвоєння нових знань з елементами STEM-освіти.

Цілі.

Учні знатимуть: про іменники, які не змінюють своєї форми, про визначення роду таких слів та про культуру мовлення.

Учні вмітимуть: вирізняти незмінювані іменники серед інших слів цієї частини мови, визначати рід таких іменників, правильно використовувати їх у власному мовленні.

Випереджальне домашнє завдання: скласти словничок з незмінюваних власних та загальних назв до уроку.

Обладнання: підручник («Українська мова» для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О. В. Заболотний, В. В. Заболотний. Київ: Генеза, 2014), тлумачний словник, словник іншомовних слів, мультимедійна дошка, роздаткові картки, схеми для ментальної карти, ватман, кольоровий папір, різнокольорові олівці, клей.

Епіграф: *«Світ – це книжка, і той, хто не подорожує, читає лише одну сторінку»*

Хід уроку

I. Організаційний етап.

Привітання вчителя з класом.

II. Забезпечення емоційної готовності

Прийом «Рухомий смайлик»

– На мультимедійній дошці спроектовано рухомий смайлик. Привітайтеся з ним та посміхніться.

– Доброго дня, шановні учні! У нас сьогодні незвичайний урок, а мовознавчий урок-подорож «Навколо світу».

III. Мотивація навчальної діяльності.

Слово вчителя

– Вивчення мови – це завжди подорож до чогось невідомого. Зверніть увагу на епіграф нашого сьогоднішнього уроку: *«Світ – це книжка, і той, хто не подорожує, читає лише одну сторінку»*. Тому я вам сьогодні пропоную мовознавчу мандрівку до нових знань.

IV. Актуалізація опорних знань.

Фронтальне опитування

– Нам треба згадати відомості про іменник, які знадобляться на сьогоднішньому уроці.

– Що ми називаємо іменником?

– Які граматичні категорії іменника ви знаєте?

- Скільки родів в іменника. Назвіть їх.
- Як визначити рід іменника?
- Наведіть приклади іменників спільного роду.

V. Оголошення теми та мети уроку.

Слово вчителя

– Відкрийте зошити, запишіть тему нашого уроку «Незмінювані іменники. Рід незмінюваних іменників». Сьогодні ми розберемо, що таке незмінювані іменники, чим вони відрізняються від змінюваних, як використовувати їх у своєму мовленні та як визначати рід таких іменників.

VI. Вивчення нового матеріалу.

Форма роботи «*Спостереження над мовним матеріалом*» (скрайбінг-презентація)

– Подивіться скрайбінг-презентацію та зробіть висновок, чим відрізняються змінювані слова від незмінюваних.

Н.в. книга	Н.в. метро
Р.в. книги	Р.в. метро
Д.в. книзі	Д.в. метро
З.в. книгу	З.в. метро
О.в. книгою	О.в. метро
М.в. (на) книзі	М.в. (у) метро
Кл.в. книго	Кл.в. метр

– Так, правильно змінювані – можна провідміняти, а незмінювані в усіх відмінках однакові, і в них не змінюється закінчення.

Прийом «Відгадай загадку»

– Щоб ви зрозуміли, які ще є незмінювані слова, я вам пропоную відгадати загадки:

- 1) Мама прийшла з роботи, втомилась,
Пульт узяла, щоб мене подивитись. (Кіно)
- 2) Почистили ми бараболю,
Ой, вибачте, картоплю,
Щоб приготувати улюблене моє
Картопляне, товчене... (Пюре)
- 3) У японців є вбрання,
Тепер таке ж вдягаю я,
Бо мені схотілось
Карате навчитись (Кімоно)
- 4) Ми прийшли у ресторан
Нас зустрів офіціант:
«– І котлети, й барбекю»

Є у нашому ... (Меню)

5) Цей автомобіль завжди прийде на допомогу,
Бери слухавку, викликай, їдь. «Щасливої дороги!» (Таксі)

6) Матуся вчила вишивати мене
Нитками, що звуться... (Муліне)

7) Яке місто є столицею Японії? (Токіо)

– Ви помітили, що незмінювані слова закінчуються на голосну?

Приєм «Знайди незмінюване слово»

– На стіні в класі розвішані картки зі змінюваними та незмінюваними словами. А тепер я вам пропоную знайти на стіні незмінювані слова.

ТУРНЕ

ШИМПАНЗЕ

ЛЕДІ

ПІАНО

ТБІЛІСІ

САФАРІ

Вибірково-дослідницький метод

– Ви, певно, помітили зі знайдених вами слів є назви тварин, які належать до незмінюваних. Ми продовжуємо нашу мандрівку світом і переглянемо відео. Вам треба виписати прикметники до назв тварин, які у вас зазначені на картках.

Прикметник	Назва тварини
	КЕНГУРУ
	ФЛАМІНГО
	ШИМПАНЗЕ
	ПОНІ
	КАКАДУ
	КОЛІБРІ
	(муха) ЦЕЦЕ
	(риба) ІВАСІ

– А тепер зробіть висновок усі незмінювані назви тварини, якого роду? Назвіть винятки?

Приєм «Ментальна карта»

Учитель на дошці, учні в зошиті створюють конспект «Рід незмінюваних іменників»

Розповідь учителя

РІД НЕЗМІНЮВАНИХ ІМЕННИКІВ

Ч.Р

АЛЕ

івасі

цеце

Ж.Р.

**загальні
назви**

С.Р.

**СОЛО
ДЕПО
РАГУ
КАШНЕ**

**Власні
назви**

Міссісіпі (річка)- Ж.Р.

Баку (місто)- С.Р.

Борнео (острів)- Ч.Р.

Приєм «Конструювання» (робота в групах)

– Ми продовжуємо мандрівку різними країнами. Зараз ви попрацюєте в групах:

1 група створюватимете меню для ресторану. Перед вами картинки з назвами страв та продуктів (незмінювані іменники). Вам треба до цих назв приєднати прикметники, правильно узгодивши іменник і прикметник у роді.

2 група попрацює з географічною картою світу. У вас є перелік географічних назв (незмінюваних іменників): річки, озера, країни, острови, міста. Вам необхідно знайти їх на карті, позначити міткою та приєднати до іменника прикметник, узгодивши правильно їхні роди.

3 група попрацює з різними національностями та країнами.

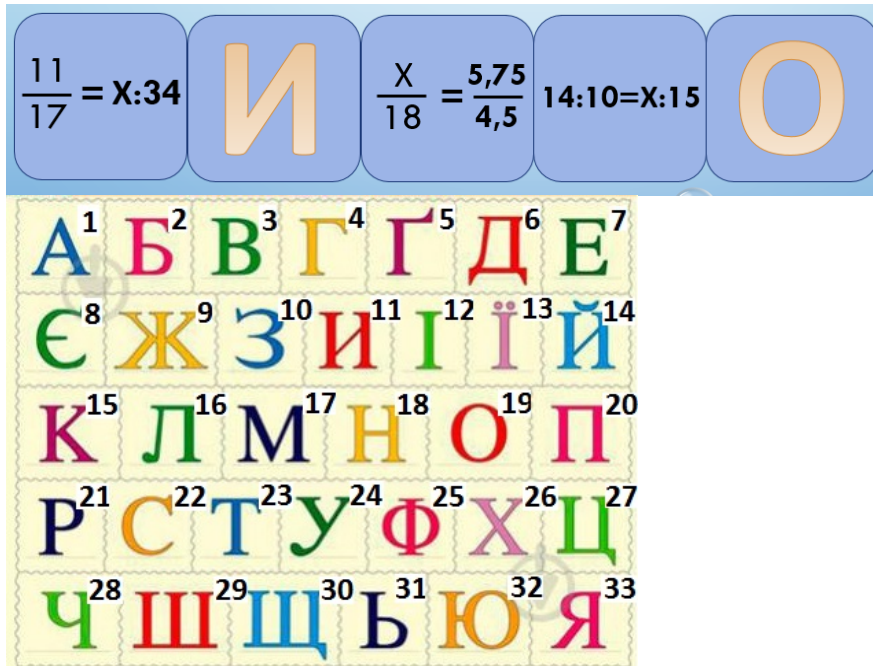
Презентація проєктів

– Виконали, а тепер розкажіть однокласникам про свою практичну роботу.

Приєм «Шифрувальник»

– В українській мові є такі слово, яке раніше були незмінюваними, а зараз стали змінюваним. Я вам пропоную дізнатися ці слова за допомогою пропорцій. Знайшовши невідомий елемент пропорції, ви знайдете порядок букви в алфавіті.

$x:5=100:25$	А	$20:x=5:4$	Ь	$\frac{x}{18} = \frac{5,75}{4,5}$	О

– Так, правильно, це слова ПАЛЬТО і СИТРО.

VII. Закріплення вивченого матеріалу.

Приєм «Злови помилку»

– Прослухайте наступний діалог та випишіть помилки, допущені у мовленні учнів.

Учні інсценують ситуацію: двоє однокласників зустрілися після канікул.

– Привіт, Дмитре!

– Привіт, Аню!

– Як ти відпочив улітку? Що цікавого робив?

– Ми всією родиною їздили в харківський зоопарк.

– Я дуже люблю тварин. І кого ти там побачив?

– Там бігало кумедне поні. Посеред озера стояло фламінго. Кенгуру було якесь сонне – весь час спало. Зате какаду, ніби скажене, кричало на весь зоопарк.

– А далі, що ви робили?

– Після захопливої прогулянки ми зголодніли і пішли поїсти в кафе. Нам дали велику меню. Ми довго обирали і замовили овочевий рагу, печене салямі, морозива та ситра.

– Аню, чого ти смієшся?

– Дмитре, прочитай про незмінювані іменники!

VIII. Підсумок уроку

Інтерактивна вправа «Я молодець»

ІХ. Домашнє завдання

- 1) Вивчити теоретичний матеріал § 34 ст. 110–112.
- 2) Виконати впр. 286 ст. 112, впр. 287 ст. 112.

Головчанська Т. О., Савельєв О. П.

КВЕСТ – ЕФЕКТИВНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ТА ПОЗАКЛАСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

*Гра – це природний механізм пізнання світу
Вадим Демчог, актор театру та кіно*

Реформа сучасної школи передбачає якісне оновлення змісту, форм та методів освіти, забезпечення безперервного процесу становлення та розвитку творчого мислення здобувачів освіти.

Сьогодні школа має готувати не лише носія знань, а й творчу особистість, яка здатна використовувати здобуті знання для конкурентоспроможної діяльності у будь-якій сфері суспільного життя, тобто формувати компетентну особистість. Розвиток у школяра самостійності, здатності до самоорганізації, саморозвитку, самовиховання, самоосвіти – це одне з першочергових завдань сучасної освіти.

Формування ключових компетентностей не обмежується лише уроками. Воно продовжується під час позакласних заходів з предмета. Такі заходи дозволяють зацікавити дітей, дозволяють максимальнорозкрити творчі здібності вихованців, вчать мислити нестандартно, підвищують інтерес до вивчення шкільних предметів.

Найбільш захоплюють дітей ігрові програми. Гра – стрижень дозвілля, потреба дитини, можливість творчого вираження, вона сприяє розвитку розумово – емоційної активності, тренує пам'ять, розвиває практичні навички.

Ігри сприяють розвитку ініціативи дітей, учать їх співпрацювати в колективі, поважати думку товаришів, розвивають толерантність, згуртованість, взаємодопомогу, привчають до дисципліни та дотримання певних правил гри.

Ігрова програма допомагає педагогу активізувати дитину, вона близька і зрозуміла учням. Гра стає невід'ємним компонентом шкільної педагогіки, бо допомагає розширити світогляд дитини, зняти стрес, позбавитися надлишку енергії, подолати самотність, є джерелом пізнання нового і джерелом гарного настрою, сприяє вихованню почуття гідності та впевненості у власних силах.

Саме квест належить до таких ігор. Завдання квестів змушують учнів думати, знаходити вихід із нестандартних ситуацій, що сприяє розвитку їх логічного мислення, кмітливості. Під час квесту учні вчать співпрацювати й продуктивно спілкуватися зі своїми однолітками.

Що ж таке Квест?

За визначенням Вікіпедії (загальнодоступна вільна багатомовна онлайн-енциклопедія), «квест (від англ. quest – пошук, пошуки пригод) – аматорське спортивно-інтелектуальне змагання, основою якого є послідовне виконання задалегідь підготовлених завдань командами або окремими гравцями. Під час гри команди вирішують логічні завдання, здійснюють пошук на місцевості, будують оптимальні маршрути переміщення, шукають оригінальні рішення й підказки. Після завершення чергового завдання команди переходять до виконання наступного. Перемагає команда, що виконала всі завдання швидше за інших».

Перші квести з'явилися на початку 1990-х як комп'ютерні головоломки. У школі, зазвичай, організують інтелектуально-пошукові квести в приміщенні школи або за її межами.

Як і будь-яка гра, квест має чіткі правила. Так, вчитель повинен задалегідь підготувати всі необхідні матеріали для проведення заходу. Асистенти ведучого на всіх етапах квесту слідкують за грою, за дотриманням правил.

Успіх гри залежить від правильної організації логістики: строгої послідовності випробувань. Кожна команда повинна отримати карту квесту, маршрутний лист. Завдання мають бути нескладними та водночас не дуже простими для підтримання постійного інтересу до їх виконання. Під час виконання завдань можна користуватися підказками, знайденими в мережі Інтернет. Перемагає команда, яка першою виконає всі завдання. Ми пропонуємо сценарій природничо – математичного квесту для учнів 8–10 класів.

Мета заходу: залучити учнів 8–10-х класів до активної пошукової діяльності, сприяти вихованню національної самосвідомості, формувати вміння працювати в команді, розвивати здатність до взаємодії, розвиток ключових компетентностей: спілкування державною мовою, математична компетентність, основні компетентності у природничих науках і технологіях, інформаційно-цифрова компетентність, уміння вчитися упродовж життя, соціальна та громадянська компетентність, екологічна грамотність і здорове життя.

Місце проведення: приміщення школи (бібліотека, кабінети хімії і інформатики, кабінет англійської мови, актова зала, кабінет фізики).

Умови проведення: команди пересуваються зупинками (у маршрутному листі зупинки розташовані так, щоб команди одночасно не перебували на одній зупинці). Після виконання завдань на кожній зупинці учні отримують частину вислову Г. Вороного («Сама лише математика, наче яскрава зірка, сяє переді мною, на неї всі мої сподівання»), яке вони повинні скласти наприкінці квесту.

Маршрутний лист 1 команди

№ п/п	Назва зупинки	Кількість балів	Підпис асистента
1	Економічна		

2	Екологічна		
3	Медична		
4	Вода – джерело життя		
5	Математична		
6	Здоров'я людини		
7	Хімія поряд		

Маршрутний лист 2 команди

№ п/п	Назва зупинки	Кількість балів	Підпис асистента
1	Медична		
2	Вода – джерело життя		
3	Математична		
4	Здоров'я людини		
5	Хімія поряд		
6	Економічна		
7	Екологічна		

Хід гри:

Вступне слово:

Добрий день, шановні друзі! Сьогодні у вас буде особлива мандрівка, яка допоможе зрозуміти практичне використання набутих знань та вмінь під час уроків математики і хімії. А ще – це гра-випробування начитаності, ерудованості, витривалості та вміння працювати в команді. Квест – це ігрова пригода, під час якої учасникам потрібно пройти 7 станцій для досягнення мети.

Переможцем квесту стає команда, яка пройде всі станції, набере найбільшу кількість балів і складе вислів Г. Вороного про математику. Порядок виходу на маршрут визначається маршрутним листом. Тож розпочинаємо нашу гру!

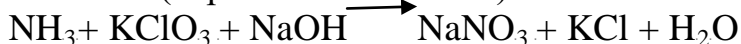
Завдання гри відповідно до зупинок квесту.

Зупинка «Вода – джерело життя»

Завдання: перегляньте уважно відео про річки України (для його завантаження скористайтесь QR – кодом) та розв'яжіть задачі.

1. Видалення амоніаку зі стічних вод досягається окисненням його в лужному середовищі калій хлоратом (бертолетовою сіллю) за схемою:

Розставте коефіцієнти методом електронного балансу. Обчисліть об'єм амоніаку (н. у.), який можна видалити за допомогою 245 г бертолетової солі.

2. Загальні запаси води на планеті 1800 млн. км³. На світовий океан припадає 98%. Прісна вода становить 2%, з них тільки 1% перебуває в рідкому стані. Які запаси прісної води на планеті?

Зупинка «Математична» (у комп'ютерному класі)

Перейдіть за посиланням та виконайте завдання: складіть пазли «Видатні українські математики».

Посилання:

1 команда.

<https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=232aa8431fb6>

(Г. Ф. Вороний)

2 команда.

<https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=2a8bc02b3580>

(М. Остроградський)

Зупинка «Здоров'я людини»

Слово асистента:

На проблему пияцтва та його наслідки у нашій країні звертають увагу дуже давно. Так, більше 100 років тому, було створено підручник для всіх типів шкіл «Збірник задач на протиалкогольну тематику», яким ми сьогодні з вами скористаємося.

Алкоголь має значний негативний вплив на фізичні та розумові здібності дітей. Спробуйте розв'язати такі задачі:

1. В одній школі з кожної сотні учнів – дітей п'яниць – 36 було ленивих, 11 недотепних, 23 неуважних, 18 – невстигаючих з усіх предметів. Скільки дітей з цієї сотні навчалися гарно?

2. Робітник отримав у суботу від хазяїна заробіток за 6 днів з розрахунку 1 гривня 25 копійок за день, та премію за 8 годин по 50 копійок за годину. Дорогою додому, де на нього чекали дружина та двоє дітей, приятелі вмовили його зайти до шинку випити пляшку пива. У шинку вони втрьох випили дюжину (12 шт.) пива по 12 копійок за пляшку, викурили 50 шт. цигарок по 6 копійок десяток, дали стряпчому на чай 15 коп. Потім випили горілки, заплативши 3 гривні 35 копійок. Робітник також програв у більярд 3 гривні 40 копійок. Програш платити не хотів, побився, розбив дзеркало, за що заплатив 5 гривень. Дорогою додому п'яниця впав та не помітив, як з кармана викотилася срібна гривня та загубилася. Скільки грошей із свого заробітку приніс робітник-п'яниця додому своїй родині?

Зупинка «Екологічна»

1. Обчислити, скільки кубічних метрів повітря очистять від автомобільних викидних газів 25 каштанів, посаджених вздовж дороги, якщо одне дерево очищує зону довжиною 100м, шириною 20 м, висотою 10 м без шкоди для себе.

2. На гідролізному заводі за добу з деревної тирси отримано 50 т 96% етилового спирту. Обчисліть об'єм вуглекислого газу, що виділився в атмосферу.

Зупинка «Медична»

1. Із 264 г листя сухої кропиви можна виготовити 8 порцій ліків для зупинки кровотечі. Скільком хворим може допомогти хлопчик, що

заготовив 1485 г листя?

2. Для індіанських племен, які мешкають у Панамі, зовсім не характерні високий артеріальний тиск та інші прояви серцево-судинних захворювань. Учені довели, що причина прихована в традиції випивати кожного дня три-п'ять чашок місцевого сорту какао, яке містить епікатехін – речовину з високими антиоксидантними властивостями. Визначте молекулярну формулу епікатехіну, якщо його молекула містить 62,07% Карбону, 4,83% Гідрогену та 33,1% Оксигену. Відносна молекулярна маса сполуки дорівнює 290.

Зупинка «Економічна»

1. Вкладник вніс на банківський рахунок 600 грн під 12% річних. Через рік річна ставка зросла до 15%. Скільки гривень вкладник одержить через 2 роки?

2. До магазину надійшли книжки за ціною 25 грн. Націнка магазину становить 20%. Під час оптової закупівлі зробили знижку 5%. Якою буде ціна книжки в разі оптової закупівлі?

3. Родина витрачає за один місяць 12 м^3 природного газу. Припустіть, що природний газ складається лише з метану, та порахуйте, який об'єм вуглекислого газу (н. у.) виділяється під час його згоряння.

Зупинка «Хімія поряд»

1. Який об'єм (н. у.) вуглекислого газу займуть пори бісквітного тіста, якщо для його виготовлення хазяйка взяла 2 г питної соди (натрій гідроген карбонат) з умістом домішок 0,1% та обробила її оцтом.

2. Доросла людина влітку за день уживає в їжу приблизно 400 г помідорів, у 100 г яких міститься 2 мг вітаміну А. При цьому каротин, що міститься в рослинній їжі, всмоктується у кишечнику лише на 35%. Чи достатньо цієї кількості помідорів для підтримки вітамінної норми, якщо вона становить 2,5 мг ?

Підведення підсумків. Дорогі друзі, ви сьогодні дружно попрацювали. У результаті кожна команда отримала задоволення від гри, поглибила свої знання з хімії і математики.

(Нагородження команд дипломами).

Література

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти.
URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

2. Беляєв М. М., Беляєв С. М. Збірник задач на протиалкогольну тематику. Москва, 1914.

3. Мішагіна О. Д. Використання квесту як засобу активізації навчальної діяльності учнів. URL: https://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/34730/

4. Мішкова О. М. Хімія. Збірник завдань. Харків, 2018. 224 с.

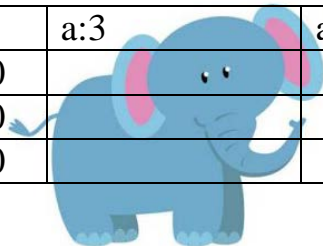

УЧИТИСЯ ЛЕГКО, КОЛИ ВЧИТИСЯ ЦІКАВО
(на матеріалі уроків математики, української мови, читання,
природознавства)

МАТЕМАТИКА

Завдання 1. Допоможи тваринам із Африки впоратися із завданням.

a	b	a:3	a:b	(a-b):10	(a+b):10
90	30				
60	20				
30	10				

Завдання 2. Розв'яжи приклади і дізнаєшся, як називається материк, на якому дуже спекотно й мало вологи, а найбільше його місто – Сідней.

$42:3*6=$ _____ В

$14*6:7=$ _____ А

$72:6*5=$ _____ Р

$15*10:15=$ _____ Л

$54:3:9=$ _____ Я

$18*3:6=$ _____ І

$68:2*3=$ _____ А

$100:20*15=$ _____ Т

$36:9*20=$ _____ С

12	84	80	75	60	102	10	9	2

Завдання 3. Розв'яжи рівняння й дізнаєшся, скільки видів пінгвінів існує на Землі.

$64:x=4$

Завдання 4. Розв'яжи приклади й дізнаєшся про висоту й товщину евкаліпта.

$(17*5+100)-30=$ _____ (м) – висота

$(107*8+144):100=$ _____ (м) – товщина

Завдання 5. Розв'яжи задачу.

Індійський слон важить 5 тонн, а африканський 8 тонн. Скільки тонн важать два індійських слони і один африканський разом?

Завдання 6. Розв'яжи задачу.

Маса дикого кабана, бурого ведмедя і лося разом дорівнює 1т200кг. Маса дикого кабана і бурого ведмедя – 550кг, а маса ведмедя і лося 950кг. Яка маса кожної тварини?

Завдання 7. Розв'яжи задачу.

Два кенгуру змагаються зі стрибків. Довжина стрибка першого кенгуру 5м, другого – 6 м. Їм треба подолати відстань 750 м. Кому і на скільки треба зробити більше стрибків?

Завдання 8. Вирішай рівняння і дізнаєшся скільки людей може загинути від отрути 1 австралійської змії.

$$200 : X = 2$$

Завдання 9. Математичний диктант

Порахуй кількість верблюдів і це число збільш у 2 рази

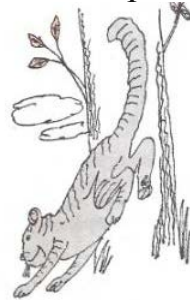
Порахуй кількість кенгуру та збільш у 100 разів

Порахуй кількість коал, збільш у 100 разів та зменш на 14

Завдання 10. Знайди всі числа по порядку за найменший час і дізнаєшся, як швидко та спритно може стрибати тварина

*80	*81	*28	*12	*17	*21	*35
*63	*48	*30	*14	*40	*2	*56
*54	*18	*5	*10	*47	*8	*51
*13	*0	*44	*75	*6	*49	*62
*1	*96	*15	*31	*84	*42	*74
*45	*3	*4	*55	*41	*32	*25

УКРАЇНСЬКА МОВА

Завдання 1. Прочитай текст. Які слова пропущені? Вибери з

довідки потрібні слова і встав їх у текст. Спиши.

Найбільший материк – ..... Він складається із двох частин –..... і ..... Африку, найспекотніший материк, від Євразії відокремлює..... Два інші материки називаються майже однаково –..... й .....– найменший материк. І останній, крижаний материк – .....

Довідка. Антарктида, Євразія, Північна Америка, Середземне море, Європа, Південна Америка, Азія, Австралія.

Завдання 2. Відгадай загадку. Відгадку запиши та поділи її на склади для переносу.

Тут найкращий у світі край:

Тибет, Балкани і Алтай,

Карпати, Альпи і Памір –

Найбільші серед усіх гір.

Живемо тут і ти, і я. Цей материк ...

Завдання 3. Розшифруй назви міст – столиць і країн. Поєднай їх у пари. Запиши. Знайди ці країни на карті світу.

ВИІК   НАГІЛЯ

ГРАПА   РАНФЦЯ

ДОЛОНН   ЯЧІХЕ

ЖИПАР   АНУЇКАР

Завдання 4. Прочитай вірш. Перепиши, доповнюючи кінцівку вірша.

Шість материків

Ось планета наша – велика Земля!

Гори, океани, річки і моря...

Скільки островів –

Всіх їх не перерахувати!

А материків –

Всього лише *шість*:

Завдання 5. Прочитай, доповни слава із довідки, запиши.

Найвологіший материк – .....

Найхолодніший материк – .....

Найбільший материк – .....

Найсухіший материк – .....

Найспекотніший материк – .....

Довідка. Африка, Євразія, Австралія, Південна Америка, Антарктида.

Завдання 6. Відредагуй текст. Виправлений текст запиши, визнач рід та число іменників.

Першими мешканцями материка (Австраліє) були аборигени. Раніше (він) називалась Південна земля. Її омиває (Тиха) океан. В Австралії (мінлива) засушливий клімат. Такий клімат підходить для розведення (домашня) худоба.

Завдання 7. Прочитай назви міст Австралії, відредагуй помилки.

Поділи слова для переносу.
Сідней, Мельбурн, Бресбен, Перт, Аделаїда.
Чому ці слова ти написав з великої літери?

ЧИТАННЯ

Чим відрізняється острів від материка?

Географія відноситься до природничих наук, і її знання вказує на освіченість людини, розвиненість та інтелект. Хоча деякі географічні поняття розрізняються досить умовно, якщо звернутися до словників. Наприклад, в одних і тих же джерелах згадується, що острів – це частина суші, яка омивається водою з усіх боків, таке ж визначення дано материка. Чи є між материком і островом істотна різниця, ми й спробуємо зрозуміти.

На думку вчених, сучасні континенти з'явилися в результаті підняття суші з океану на поверхню. Острови ж утворюються декількома способами. Перший – такий же, як і у материків – підняття ділянки суші з води. Другий – зворотний (суша опускається у воду, при цьому на поверхні залишається деяка її частина, відокремлена від решти водою). Є також вулканічні острови, які утворюються шляхом виверження підводних вулканів і покриття дна лавою. Лава нашаровується століттями, поки, нарешті, її частина не виявляється на поверхні. Також острів може утворитися завдяки поліпам – істотам, що населяють океан, які вибудовують свої житла. З плином часу ці «будиночки» поліпів ущільнюються і утворюють коралові острови або рифи.

Не дивлячись на те, що і острів, і материк є частинами суші, омиваними водою з усіх боків, далі йде невелике уточнення, що материк істотно більше острова. Навіть найменший континент такий, як Австралія, значно більший (приблизно в чотири рази) найбільшого острова Гренландія.

У Східній Європі прийнято вважати, що континентів шість (є й інші моделі обчислення), а от точну кількість островів підрахувати неможливо, у зв'язку з тим, що деякі продовжують з'являються на планеті, а якісь зникають.

Кожен з континентів населений людьми. Звичайно, розподіл людей на континенті нерівномірний і існує чимало ділянок, які люди попросту вважають непридатними для життя. Люди оселяються навіть в Антарктиді, хоча ще кілька століть тому вона вважалася для життя непридатною.

Частина островів є населеною, але все ж лівова частка належить до тих, на які навіть не ступала нога людини. Усі континенти заселені людьми, у той час, як острови можуть бути абсолютно безлюдні.

Загадки

Тут, серед полярних крижин,
Важливо топчеться пінгвін.
Цей материк безлюдний,

І пінгвін тут у ролі гіда.
Він готовий повідати людям,
Як прекрасна... (Антарктида.)
Там снують акули, стрибають горили.
Страшні «великі злі крокодили
Будуть вас кусати, бити і ображати».
Пам'ятаєте те місце, де можна гуляти? (Африка.)
Лише в країні великий, зеленої
Кенгуру живе тямущий.
Він дітей своїх не покине,
Він з собою їх у сумці носить. (Австралія.)

Як материки отримали свої назви?

Материки називалися європейцями, які їх відкривали. Точної дати відкриття Євразії і Африки немає. Відомо тільки те, що ще древні греки знали і поділяли Євразію на Азію і Європу. Європа ця частина території, яка перебувала на захід від Греції, а Азія перебувала зі східного боку. Африка стала відома світу після того, як римлянами була завойована південна частина узбережжя Середземного моря. У кінці XV століття – початку XVI століття, а саме в 1492 році Христофор Колумб здійснив тривалу морську експедицію і відкрив Америку. У XVII столітті голландськими мореплавцями було відкрито п'ятий континент, який вони назвали «ТерраАустралісІнкогніта». Це означає Невідома Південна Земля. П'ятим материком була Австралія. На початку XIX століття кораблі під командуванням російських моряків М. П. Лазарева і Ф. Ф. Беллінсгаузена досягли берегів Антарктиди. Відкриту частину світу неофіційно називали «Землею, що лежить навпроти Арктики».

Цікаві факти.

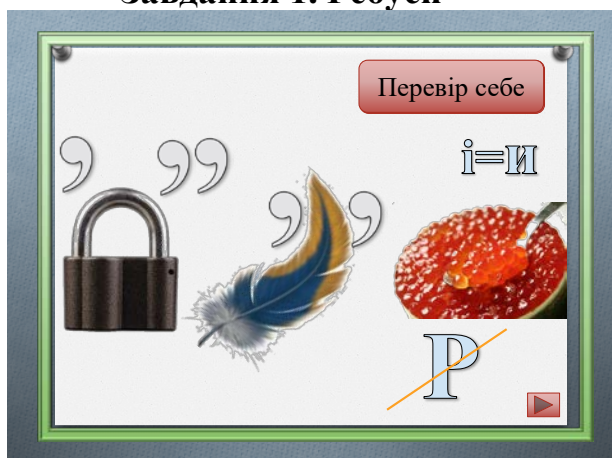
Цікаві факти про Антарктиду. Найвищий материк земної кулі – Антарктида. Її середня висота 2000 200 метрів, що в 2,5 рази більше середньої висоти Азії. Завдяки особливим атмосферних умов Сонце в Антарктиді на заході виглядає зеленим. На Антарктиду припадає 90% льоду нашої планети. Льодовики містять 21000000 кубічних кілометрів води. Якби всі ці льодовики розтанули, то рівень вод світового океану піднявся б на 50 метрів. Тільки від танення льоду в Антарктиді прибережні країни можуть потерпіти непоправну катастрофу.

Цікаві факти про Євразію. Євразія – найбільший материк на Землі. Площа – 53893000 км², що складає 36% площі суші. На материк розташовується країна з унікальними погодними умовами – Ісландія. Її берега завжди вільні від льодів, а погода може мінятися по кілька разів на добу. У країні проживає трохи менше 320000 чоловік, а столиця Ісландії – Рейк'явік – настільки мала, що всі жителі знають один одного і не соромляться сходити в магазин в піжамі або залишити дитину в колясці без нагляду на короткий час.

Цікаві факти про Африку. Річка Ніл, яка впадає в Середземне море на північно-східній околиці Африки, найдовша річка у світі, з загальною протяжністю 6 650 кілометрів. Найбільша пустеля у світі – Сахара (знаходиться в Північній Африці). Площа Сахари (9 000 000 км) майже дорівнює площі США. Чотири з п'яти найшвидших наземних тварин проживають в Африці: гепард, антилопа гну, лев і газель Томсона. Африка є найбіднішим і не розвиненим з усіх континентів, незважаючи на своє багатство природних ресурсів. Приблизно 90% всіх випадків малярії у світі відбувається в Африці.

ПРИРОДОЗНАВСТВО

Завдання 1. Ребуси

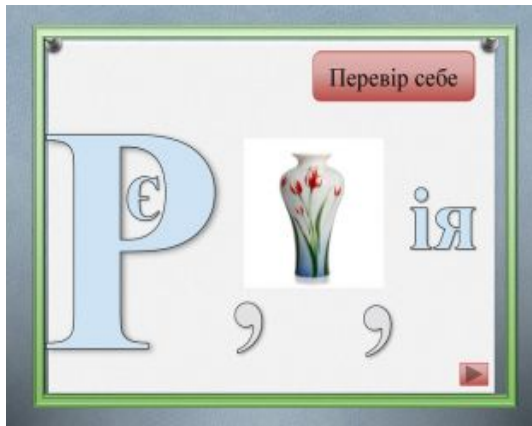
(Америка)

(Австралія)

(Антарктида)

(Євразія)

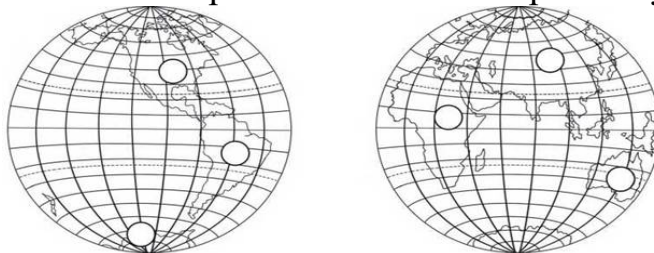
Завдання 2. Гра «Ерудит»

1. Який найменший з материків? (Австралія)
2. Який найбільший материк? (Євразія)
3. Який острів найбільший? (Гренландія)
4. Який материк називають полюсом холоду?(Антарктида)
5. В якій частині Євразії знаходиться Україна? (В Європі)
6. Де найбільше випадає опадів? (В Азії Індія, м. Черапунджі)
7. На Землі є _ материків. (6)
8. Сумчастий ведмідь Австралії. (Коала)
9. Найбільший птах на Землі. (Страус)
10. Великий звір з рогом, мешканець африканських саван. (Носоріг)
11. Отруйна змія тропічних лісів. (анаконда)
12. «Цар» звірів. (Лев)
13. Великий звір, що зустрічається тільки в Північній Америці. (Бізон)
14. Австралійський звір, що відкладає яйця і схожий дзьобом на качку. (Качкодзьоб)
15. Найвідоміша тварина пустелі, «корабель пустелі» (Верблюд)

Завдання 3. Гра «Допоможи тваринам потрапити на свої материки»

Євразія	жираф
Пн. Америка	пінгвін
Пд. Америка	кенгуру
Австралія	ведмідь гризлі
Антарктида	лама
Африка	заєць-біляк

Завдання 4. Робота в парах. Позначте на карті півкулях материки.

- 1) Північна Америка. 2) Південна Америка. 3) Антарктида. 4) Євразія.
- 5) Африка. 6) Австралія.

Завдання 5. Робота в групах. Кожна група дає письмові відповіді на завдання карток. Враховується правильність і швидкість.

Картка 1.

Скільки материків на планеті Земля?

- а) п'ять;
- б) чотири;
- в) шість.

У пустелях Євразії ростуть...

- а) саксаул;
- б) піщана осока;
- в) модрина;
- г) верблюжа колючка.

Найменший на Землі птах – нектарниця – зустрічається на материку...

- а) Австралія;
- б) Африка;
- в) Південна Америка;
- г) Євразія.

Картка 2.

У західній півкулі Землі знаходяться материки...

- а) Євразія;
- б) Антарктида;
- в) Північна Америка;
- г) Південна Америка.

Батьківщина картоплі і помідорів – це...

- а) Євразія;
- б) Австралія;
- в) Південна Америка;
- г) Африка.

Кенгуру і коала (сумчастий ведмідь) поширені на материку...

- а) Африка;
- б) Південна Америка;
- в) Євразія;
- г) Австралія.

Картка 3. Який материк складається з двох частин?

- а) Африка;
- б) Австралія;
- в) Євразія;
- г) Антарктида.

Тільки в Південній Америці водяться...

- а) зубри;
- б) кондори;
- в) єхидна;
- г) панцерники.

Як називається материк, на якому живуть звірі (ссавці), що відкладають яйця, а новонароджених малят доношують у спеціальних сумках на животі?

- а) Антарктида;
- б) Євразія;
- в) Австралія;
- г) Африка.

Картка 4.

Найбільший материк – це...

- а) Африка;
- б) Євразія;
- в) Північна Америка;
- г) Антарктида.

Материк, який знаходиться в Західній і Північній півкулях. Тільки на ньому водяться бізони і ростуть секвої.

- а) Євразія;
- б) Африка;
- в) Північна Америка;
- г) Південна Америка.

Який серед цих птахів водиться лише в Австралії?

- а) Страус ему;
- б) кондор;
- в) беркут;
- г) ластівка.

Картка 5.

Який материк розташований у двох півкулях?

- а) Північна Америка;
- б) Африка;
- в) Антарктида;
- г) Австралія.

Христофор Колумб відкрив...

- а) Австралію;
- б) Африку;
- в) Америку;
- г) Колумбію.

Чийм родичем є окапі?

- а) Слона;
- б) жирафи;
- в) лева.

Картка 6.

Який материк омивається всіма океанами?

- а) Австралія;
- б) Антарктида;

- в) Південна Америка;
- г) Африка;
- г) Євразія;
- д) Північна Америка.

На якому материка з рослинності є тільки мохи і лишайники?

- а) Африка;
- б) Антарктида;
- в) Австралія;
- г) Північна Америка.

3. Які птахи постійно живуть в Антарктиді?

- а) Альбатроси;
- б) пінгвіни;
- в) крячки;
- г) буревісники.

Завдання 6. Гра «Упізнай материк».

За ознаками потрібно впізнати материк.

Баобаби, жирафи, носороги, густі ліси, біля екватора, степи, пустелі, постійно тепло, другий за величиною – це ... (**Африка**)

Постійно холодно, крига, дитячий садочок пінгвінята, птахи тільки гніздяться, мохи, лишайники, бактерії, пінгвіни – це ... (**Антарктида**)

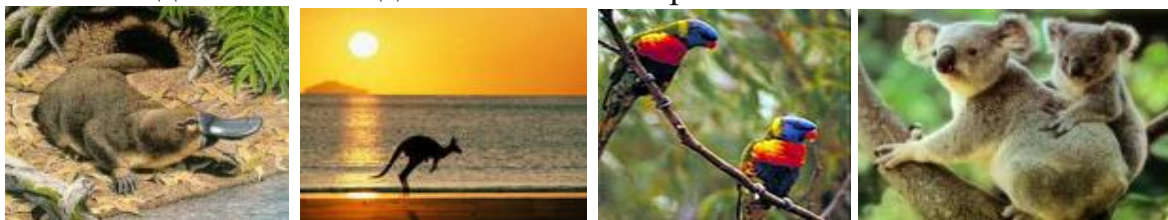
Найбільший, дві частини: Європа і Азія, зубри, сонце заходить, сходить сонце, бамбук, кедри, сосни, слони, найрізноманітніша природа – це ... (**Євразія**)

Бізони, природа близька до півночі Євразії – це ... (**Америка Північна**)

Мурахоїд, панцирник, пелікан, секвойя, кондор, картопля, помідор – це ... (**Америка Південна**)

Евкаліпт, кенгуру, сумчасті, звірі, що відкладають яйця, південна земля, коала – це ... (**Австралія**)

Завдання 7. Об'єднай малюнки тварин з їх назвами.

Папуги, коала, качкодзьоб, кенгуру.

Завдання 8. Робота в парах.

Прочитай текст про тварин Австралії. Розкажи про них сусіду.

I варіант

Коала – дуже кумедний сумчатий ведмедик. Коала прекрасно лазить по деревах, переносючи дитинчат на спині, і живиться тільки листям евкаліпта.

Кенгуру носить своє дитинча в спеціальній сумці на животі доти,

аж поки воно виросте. Кенгуру пересуваються стрибками і можуть легко стрибати на відстань 9 метрів. Ця незвичайна тварина стала **символом Австралії**.

II варіант

В Австралії водиться кілька видів **лорикетів** – різнобарвних папужок, які збираються величезними галасливими зграями.

В Австралії водиться безліч диких **кроликів**. Вони так розплодилися, що від їхніх набігів потерпають поля фермерів.

Завдання 9. Відгадай загадки. Які тварини живуть в Австралії?

В неї є кишень-дім,

Там маля живе у нім.

Грається, відпочиває,

Помаленьку підростає.... (Кенгуру)

Бура шерсть, качиний дзьоб,

У водичці льоп-льоп-льоп...

Їсть моллюсків і рачків,

Жаб, креветок, черв'ячків... (качконіс)

У Австралії «їжак»

Зовсім навіть не хижак!

Їсть термітів і комах,

Ловить язиком мурах.

Східна (колючий мурахоїд)

Ці малесенькі звірята,

Мов лялькові ведмежата.

Можуть гілку обійняти

Та на ній спокійно спати. (Коали)

В нього нори, як тунелі

(В борсуків такі оселі!).

Цілий день відпочиває,

А як ніч прийде – гуляє... (Вомбат)

Їх з Європи привезли,

Щоб в Австралії жили.

Наче справжні зайченята

Ці пухнастенькі звірята. (Кролі)

Не малий і не великий,

Небезпечний, хижий, дикий.

Може за штанці вкусити –

Краще песика не злити! (Дика собака Динго)

Гречишкіна О. В.

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ЕЙДЕТИКИ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ

Учитель сучасної школи повинен побудувати процес навчання не тільки шляхом навчання системи знань, навичок, а й формування компетенцій, які формують інструментальну основу освітньої діяльності студента. Щоб вирішити цю проблему, необхідно використовувати в навчанні різні технології і методи, які формують здатність самостійно здобувати нові знання, збирати необхідну інформацію, висувати гіпотези, робити висновки. І це передбачає пошук нових нестандартних методик і методів навчання, оновлення змісту освіти.

Початковим рівнем навчання в будь-якому курсі є освоєння термінології цього наукового поля. Процес навчання неможливий без запам'ятовування термінів, які формують наукову мову. Природно, краще запам'ятається термін, який розуміє дитина. Це означає, що заняття зосереджені на розумінні термінології і роботі з ними. Розуміння терміна допомагає суттєво поліпшити якість знань, а також активує пізнавальну діяльність студентів. На сьогоднішній день пропонується багато методів для вирішення цих проблем, один з них – ейдетика, яка мене зацікавила.

Методики ейдетики різноманітні. Завдяки ним розвиваються відчуття дотику, нюху, смаку; сприймання кольору, форми; довільна увага; тактильна, нюхова, зорова, слухова пам'ять; вербальне та невербальне мислення; відтворююча і творча уява; мовлення.

Методи ейдетики корисні для впровадження в систему освіти, вони формують новий підхід до освітніх та виховних технологій, що дає змогу кожному учневі комфортно, легко та із задоволенням набувати нові знання в будь-якому віці. Сприймається і запам'ятовується лише та інформація, яка засвоюється легко, із задоволенням.

У статті відображено лише кілька технік ейдетики, які використовуються під час навчання біології для впровадження нових концепцій, їх розуміння і запам'ятовування. Основна мета таких занять: вивчення і закріплення матеріалу шляхом запам'ятовування термінології на основі технік ефективного запам'ятовування.

Мета полягає в тому, щоб вирішити такі завдання:

- використовувати яскраві образи і уяву для розвитку позитивних емоцій і ставлення до життя, що дозволяє викликати пізнавальну активність і прагнення розвиватися і бачити свої здібності, успіхи, таланти і результати, розвивати впевненість у собі;
- використовувати різні канали інформаційного сприйняття (візуальний, слуховий), щоб дати учням відчуття універсальності сприйняття світу.

Розглянемо використання цих технік.

Метод «концентрація уваги» використовується на уроці для вивчення основних видів рослинних тканин. Кількість тканин у рослинах відповідає кількості пальців на руці, тому студенти повинні кожному пальцю призначити тип тканини, пояснення зобразити графічно. На папері, студент обводить руку навколо пальців і починає творити: кожен палець – це певна тканина. На малюнку великий палець менше, ніж інші, учні пояснюють це необхідністю рости до інших, це твірна тканина. Студенти можуть використовувати таку «шпаргалку», яка завжди з ними. (Мал. 1.)

Мал. 1.

Методика «створення моделі-асоціації» ефективна при вивченні структури клітини. Клітина є основним об'єктом вивчення в біології. Учні повинні знати всі базові частини клітини, яку структуру вони мають і які функції виконують. Спочатку, на теоретичних уроках, студенти вивчають структуру рослинної клітини, разом з викладачем описують структуру кожної частини, виходячи з її будови, формулюють функції. У домашніх умовах студенти з будь-яких підручних матеріалів виконують моделі рослинної клітини. Наприклад, у класі, студенти описують цитоплазму як желе, яке заповнює клітини зсередини. Кожен робить модель клітини як її представляє. Один з учнів уявив, що клітина – це яблуко, у інших – банка з усім змістом, що відповідає структурним елементам клітини. Результатом роботи є створення виставки клітинних моделей, де кожен студент презентує свій готовий виріб.

Одні з улюблених заходів студентів – *робота з піктограмами*, їм подобається, як розгадувати їх так і робити їх. Використовуючи піктограми, процес навчання став набагато простішим і цікавішим. Викладач пропонує студентам зашифровані символи або малюнки, пов'язані з об'єктом вивчення. Щоб щось зобразити, необхідно добре представляти об'єкт. Піктограма має схематичне зображення, не вимагає вміння добре малювати. (Мал. 2, 3)

Мал. 2. Піктограми «Частини тіла людини»

Прийом асоціацій був використаний студентами в таблиці, яка складається з трьох стовпчиків, що розкривають особливості будови частин клітин та їх функції. Перший стовпчик – назва частини клітини, другий – відображає будову частин (будь-які асоціації можливі), інші – функції частин (асоціації, пов'язані з частинами міста) (Мал. 4)

Крім цього, було запропоновано підібрати асоціативні малюнки чи фото. Результат разом обговорили та обрали найбільш вдалі асоціації (Мал. 5, 6, 7, 8)

Мал. 3. Піктограма знака учителя біології, символу освіти

Мал. 4 Будова та функції клітини

	Будова частини Асоціація	Назва частини клітини
Клітинна мембрана	напівпроникна плівка, мозаїка	охоронці клубу (коли пускають, коли ні)
Цитоплазма	желе, першокласники в школі (завжди рухаються)	Інтернет, телефон (зв'язок усіх частин клітини)
Ядро Хромосоми	американський футбольний м'яч нескінченність, бантик	Уряд (керує містом, як ядро клітиною); люди, які беруть книги у бібліотеці (утворює РНК, які зчитують інформацію з ДНК)); бібліотека (зберігає інформацію), архів
Ендоплазматична сітка	лабіринт	метро, транспорт
Апарат Гольджі	WI-FI	склад на фабриці (накопичення і упаковка речовин)

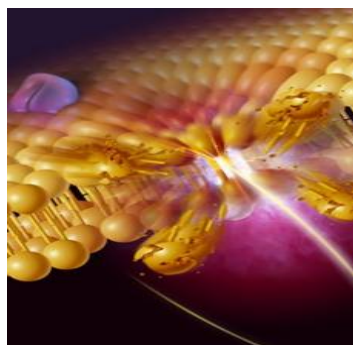
Рибосоми	неваляшка (дві субодиниці – мала та велика)	м'ясокомбінат (синтез білка)
Лізосоми	плоди винограду без гілок	завод з переробки сміття (переварювання речовин)
Мітохондрія	насіння квасолі з гармошкою всередині	енергетична станція (виробництво енергії)
Хлоропласт	Зелена диня з полками всередині	хлібобулочний завод (виробництво органічних речовин)

Мал. 5. Мітохондрія

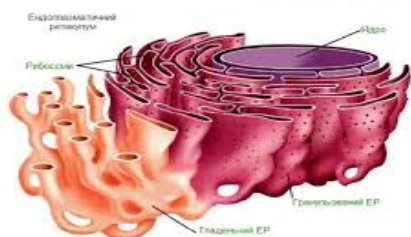
Електростанція

Мал. 6. Клітинна мембрана

Мозаїка

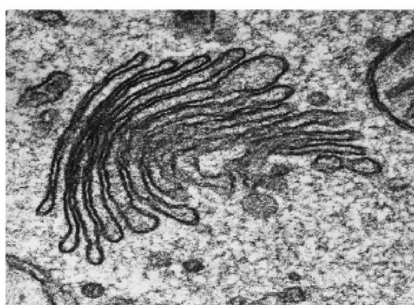

Мал. 7. Ендоплазматична сітка

Лабіринт

Комплекс Гольджи

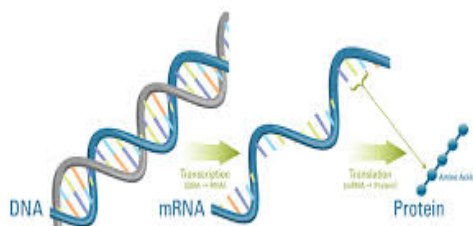

Мал. 8. Комплекс Гольджи

Знак

У 10-му класі методика використовується для вивчення білкового синтезу. Кожен учень відтворює, як асоціації, функції етапів біосинтезу. Складність полягає в тому, що це динамічний процес. Наприклад, перший етап – транскрипцію матричного синтезу, де фігурує зображення матричної РНК, що копіює текстову інформацію та переносить її до місця синтезу, можливе у вигляді флеш-носія. (Мал.9).

Мал. 9 м-РНК

Флеш-носій

Отже, за півтори години цікавої гри учасники засвоюють інформацію, що дорівнює тижню навчання в старших класах школи. Позитивним є також спілкування учасників: щире, відверте, емоційно-забарвлене.

Безумовними перевагами методик ейдетики є:

- сприйнятливості і доступності;
- незалежності від спеціального обладнання;
- використання прийомів, які сприймаються учнем як гра;
- можливість застосування в різних галузях.

Тож заняття, де використовують ейдетичні методи, є цікавими і насиченими. Як зазначив американський учений Р. Ф. Томсон: «Якщо ви хочете мислити творчо, ви повинні навчитися надавати своїм думкам повну свободу...». Коли людина може перетворити будь-яку думку в живий, яскравий образ, то і є творча, дослідницька робота мозку.

Література

1. Іванов М. В. Методика ефективного запам'ятовування. Москва:

Menater-Інформ, 1992. 221 с.

2. Матюгін І. «Розвиток пам'яті. Методи ейдетики». Москва: РИПОЛ Класик, 2009. 112 с.

Гринько І. М.

РОЗРОБКА ЗАСІДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ РАДИ НА ТЕМУ «НОВА УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА – ПРОСТІР ОСВІТНІХ МОЖЛИВОСТЕЙ»

Мета: сприяти виробленню професійної компетенції педагогічних працівників щодо впровадження основних принципів і засад НУШ, кращому осмисленню педагогами одного з основних компонентів формули Нової української школи: педагогіка партнерства, поглибити знання педагогів з питання «Нова українська школа».

Форма проведення: гра з елементами тренінгу

Епіграф: Велике слово – ШКОЛА! Це скарб найкращий кожного народу, це ключ золотий, що розмикає пута несвідомості, це шлях до волі, до науки, до добробуту. У вселюдському житті тільки той народ і бере перемогу, який має найкращу школу.

Софія Русова

Вступне слово завуча:

У Концепції Нової української школи сказано так: «Сьогодні у нас є дві проблеми в навчанні. Перша – це перевантаженість предметами. Однозначно такого обсягу не може бути. І друга проблема – те, що ми даємо суто навчальний матеріал. Випускник нашої української школи не вмє застосувати набуті знання в житті. Він, як фарширована риба. Нібито і риба, але не плаває». Отже, метою повної загальної середньої освіти є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності. Випускник нової школи – особистість, патріот, інноватор. Нові освітні стандарти ґрунтуються на рекомендаціях європейського парламенту та ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя.

Темою сьогоднішньої педагогічної ради є «Нова українська школа – простір освітніх можливостей»

Наші діти вчать багато теорії. Вивчають 10 років математику, а запитати випускника, скільки треба шпалер на оцю кімнату, більшість матимуть труднощі з обрахунками. Зміст освіти та її методика мають бути наближені до практики. Менше теорії, а більше практичного застосування в житті. Якщо ви подивитесь на клас, під час уроку 20% учнів активно

працюють, ще 30% за цим активно спостерігають, але не виявляють активності, ще 30% спостерігають пасивно, а ще 20% – майже бездіяльні. Виходить так, що вчитель 45 хвилин активно веде урок, а діти – просто спостерігачі. Це треба змінити. Якщо б ці 45 хвилин кожна дитина була в активному пошуку, то ефективність уроку була б набагато вищою. Тому постать вчителя є надзвичайно важливою. Учитель повинен не просто провести урок – 45 хвилин, а реалізувати його разом з учнями.

Тому сьогодні ми будемо не просто байдужими спостерігачами на педагогічній раді, а будемо її активними учасниками. Адже форма проведення педради – гра, під час якої ми краще розберемось в питаннях: Що таке НУШ? Які її особливості? Основні функції гри – це рішення головоломки і різних завдань, що вимагають від гравця розумових зусиль, аналізу, швидкості прийняття рішень, і швидких дій у відповідь. Тож бажаємо усім успіху!

Педагоги розділяються на 3 або 4 команди. На екрані проєктуються завдання для груп. (За кожну правильну відповідь 1 бал)

I Вправа «Регата» (до запитання ідуть декілька варіантів відповідей та команда яка першою знає відповідь на питання та її відповідає)

1. Скільки фаз у реформі школи відповідно до Концепції «Нова українська школа зазначено?» а) Дві; б) Три; в) П'ять;

2. Які терміни впровадження I фази?: а) 2016–2018 роки; б) 2016–2020 роки; в) 2016–2022 роки;

3. Які терміни впровадження II фази? а) 2019–2021 роки; б) 2019–2022 роки; в) 2019–2023 роки;

4. Які терміни впровадження III фази? а) 2023–2027 роки; б) 2023–2028 роки; в) 2023–2029 роки;

5. Скільки ключових компетентностей повинно бути сформовано в учнів Нової української школи? а) Вісім; б) Десять; в) **Одинадцять**;

6. Скільки базових компонентів виділено в Новій українській школі? а) Десять; б) Одинадцять; в) **Вісім**

II Вправа «Мозковий штурм» (на екран виводяться запитання, та команда яка знає відповідь відповідає)

1. Яка структура НУШ?

Відповідь: Нова структура – 12 років (Початкова школа (4 роки)

Базова середня освіта (5 років) Профільна середня освіта (3 роки).

2. На скільки циклів поділятиметься початкова школа? Які це цикли?

Відповідь: ПЕРШИЙ, АДАПТАЦІЙНО-ІГРОВИЙ (1–2 КЛАСИ);

ДРУГИЙ, ОСНОВНИЙ (3–4 КЛАСИ). Після завершення початкової школи навчальні досягнення кожного учня повинні відповідати стандарту початкової школи. В одному класі не буде більше 8 обов'язкових предметів

3. На скільки циклів поділяється базова школа? Які це цикли?

Відповідь: БАЗОВА СЕРЕДНЯ ОСВІТА ПОДІЛЯТИМЕТЬСЯ НА ДВА ЦИКЛИ: ПЕРШИЙ, АДАПТАЦІЙНИЙ (5–6 КЛАСИ); ДРУГИЙ, БАЗОВЕ ПРЕДМЕТНЕ НАВЧАННЯ (7–9 КЛАСИ). Результати навчання будуть оцінюватися шляхом державної підсумкової атестації у формі зовнішнього незалежного оцінювання;

4. На скільки рівнів і які поділяється профільна освіта?

Відповідь: АКАДЕМІЧНИЙ РІВЕНЬ: НАВЧАННЯ У АКАДЕМІЧНОМУ ЛІЦЕЇ (ЯК ПРАВИЛО ОКРЕМОМУ ЗАКЛАДІ ОСВІТИ). Випускники академічних ліцеїв будуть проходити ДПА у формі зовнішнього незалежного оцінювання.

ПРОФЕСІЙНИЙ РІВЕНЬ: навчання у професійних ліцеях та профільних коледжах. При успішному проходженні ДПА у формі ЗНО випускники професійних ліцеїв та коледжів зможуть вступати до ВНЗ, а випускники коледжів зможуть навчатися у ВНЗ за скороченою програмою

III Вправа «Функції педагога – партнера»

Завдання для груп педагогів: визначте 5 головних на вашу думку рис, якими має володіти педагог – партнер ();

IV Вправа «Успішний педагог»

Завдання для груп педагогів: За допомогою математичних дій, знаків, законів, символів скласти та записати формулу успішного педагога для сучасних учнів (створити плакат)

V Вправа «Логічна»

Завдання Встановіть відповідність між ключовими компетентностями учнів за Новим Державним стандартом із відомими у світі людьми.

1. Вільне володіння державною мовою.
2. Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами.
3. Математична компетентність.
4. Компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій.
5. Інноваційність.
6. Екологічна компетентність.
7. Інформаційно-комунікаційна компетентність.
8. Навчання впродовж життя.
9. Громадянські та соціальні компетентності.
10. Культурна компетентність.
11. Підприємливість та фінансова грамотність.

Відомі люди

1. Софія Ковалевська
2. Жак-Ів Кусто
3. Альберт Ейнштейн

4. Грушевський Михайло
5. Білл Гейтс
6. Леся Українка
7. Чарлз Дарвін
8. Стів Джобс
9. Ада Роговцева
10. Шаталов Віктор Федорович
11. Вільям Шекспір:

VI Вправа «Модельна»

Завдання для груп Створити плакат Модель випускника Нової української школи 2030 року

VII Вправа «Компетентнісна»

Завдання для груп: «Відгадай професійну компетентність педагога за описом». На екрані опис компетентності групи відгадують яка це компетентність:

1. Яка компетентність передбачає володіння інформаційними технологіями, вміння опрацьовувати різні види інформації. Серед них вміння й навички роботи з друкованими джерелами, вміння здобувати інформацію з інших джерел, переробляти її відповідно до цілей і завдань педагогічного процесу.

(Відповідь: інформаційна компетентність);

2. Яка компетентність передбачає вміння вступати в комунікацію (спілкування), бути зрозумілим, спілкування без обмежень. Ці вміння допомагають зрозуміти інших (учнів, учителів, батьків). (Відповідь: комунікативна компетентність);

3. Яка компетентність передбачає вміння працювати, отримувати результат, ухвалювати рішення та відповідати за них. Більшість науковців серед ключових компетенцій учителя на перше місце ставить саме її (Відповідь: продуктивна компетентність);

4. Яка компетентність передбачає здатність до саморозвитку, творчості, самовизначення, самоосвіти, конкурентоспроможність. Адже вчитель перш за все вчиться сам, це вічний учень. (Відповідь: самоосвітня компетентність);

5. Яка компетентність передбачає володіння певними засобами навчання у сфері навчального процесу (спеціальність). Це сукупність умінь і навичок, необхідних для стимулювання активності як окремих учнів, так і колективу в цілому. До неї входять вміння вибирати правильний стиль і тон у спілкуванні, управляти їх увагою, темпом діяльності. (Відповідь: предметна компетентність);

6. Це одна з найголовніших складових професійної компетентності – доброзичливість, чуйність, урівноваженість, витонченість, толерантність, рефлексія, людяність. (Відповідь: Особисті якості вчителя).

Підводиться підсумок гри, визначаються переможці.

Завершити засідання педради хочемо притчею про Майстра, епіграфом до якої є такі слова: «Кожний, хто вміє згуртувати навколо себе людей із різними характерами, різними інтересами й може привести до успіху – справжній Майстер...»

Притча

Якось увечері зібралися разом музичні інструменти: скрипка, саксофон, труба, сопілка й контрабас. І виникла між ними суперечка – хто краще за всіх грає. Кожний інструмент почав виводити свою мелодію, показувати свою майстерність. Але виходила не музика, а жахливі звуки. Що більше старався кожен із них, то незрозумілішою й потворнішою виходила мелодія. Але з'явилася людина й одним помахом руки зупинила ці звуки, сказавши: «Друзі, мелодія – це одне ціле. Нехай кожний прислухається до іншого, і ви побачите, що вийде». Людина знову змахнула рукою, і спочатку несміливо, а потім усе краще залунала мелодія, у якій було чути смуток скрипки, ліричність саксофона, оптимізм труби, ніжність сопілки й величність контрабаса.

Інструменти грали, стежачи за помахами рук людини. А мелодія все звучала і звучала, поєднуючи виконавців і слухачів у єдине ціле.

Як важливо, щоб оркестром хтось диригував. Досягнення гармонії можливе лише тоді, коли всі об'єднані однією метою й спрямовані єдиною волею в єдиному пориві...

Такими Майстрами, шановні вчителі, є Ви, а інструментами – Ваші учні. Ми з Вами, хочемо того чи ні, є вчителями нового століття і всі будемо працювати, щоб навчання стало радістю й задоволенням для кожної дитини, щоб шкільне життя, в якому беруть участь учні й вчителі, досягло гармонії. Хороші вчителі створюють хороших учнів, і в майбутньому, я вірю, учні нашої школи стануть цілісними особистостями, патріотами з активною життєвою позицією, інноваторами, здатними змінювати навколишній світ.

Література

Концепція Нової української школи

Закон України про освіту (2017 року)

Інтернет ресурси:

1. <https://nus.org.ua/>
2. <http://bilatserkva-school3.edukit.kiev.ua/news/id/1323>
3. <https://factor-r.com.ua/nush-nova-ukrainska-shkola>
4. <http://www.osvitaua.com/2017/02/43515/>
5. <https://www.schoollife.org.ua/05-2019/>
6. <https://vseosvita.ua/library/metodicna-gra-kvest-10-klucovih-kompetentnostej-100693.html>
7. <https://vseosvita.ua/library/scenarij-metodicnogo-kvestu-vikoristanna-innovacijnih-pedagogicnih-tehnologij-v-procesi-samoosviti-vciteliv-141555.html>

Денисенко К. Ю.

HEALTHY AND UNHEALTHY FOOD

(англійська мова, 5 клас)

Aims:

- to introduce the new words to students;
- to train students in the use of new words;
- to teach students how to use new words which were learned in the previous lesson;
- to develop monologue speech skills at the level of micro-expression;
- to develop phonemic and intonational hearing, the ability to convey the content of what is heard,
- to develop communication skills, language, imagination, memory, attention;
- to continue to improve reading techniques;
- to practice students in listening and writing;
- to broaden a caring attitude to health.

Equipment: presentation, video, song, quiz, cards

Procedure

1. Greeting. Good morning, children. Today we are going to speak about food. We`ll discuss which food is good for health and which is not very good. And now look at the blackboard and try to guess, about what food we will speak today? (Presentation slides № 1–3)

Yes, you are right! Our topic is “Healthy and unhealthy food”

1. Speaking. Today we will speak about food that is good and bad for us. And let`s start with healthy food.

Please, tell me what food is healthy?

(Presentation slide № 4)

2. Reading and translation. Such food helps us to be sporty, full of energy, strong and muscular because it has a lot of vitamins and minerals.

Please read and translate some information about vitamins.

(Presentation slides № 5–14)

People need vitamins to stay healthy. They get them from the food. There are a lot of vitamins in fruit and vegetables.

Vitamin A. It is in green and yellow vegetables, milk and eggs. Its good

for eyesight.

Vitamin B1. It is in meat, porridge and bread. It is good for the nervous system.

Vitamin B6. It is in fish, meat, cabbage, tomatoes, potatoes, nuts, pepper, mushrooms, carrots

Vitamin B12. It is in eggs, chicken, milk products, wheat, fish and oysters.

Vitamin C. It is in every fruit and vegetable. You can find it in strawberry, oranges, onions, cabbage and green pepper. It is important for building bones and teeth. It helps to prevent colds.

Vitamin D. It is in eggs. People can get it from sunlight. It makes our bones strong.

Vitamin E. It is for skin and body. It is in the wheat and nuts.

Vitamin K. It is in cabbage, wheat, bananas, kiwi.

Speaking. And tell me what food is unhealthy?

(Presentation slide № 15)

3. Singing. Pupils sing a song about healthy and unhealthy food. They will know why food is unhealthy.

4. Reading and translation. Pupils read and translate about junk food.

'junk food'

- This kind of food has too much fat in it.
- It has too much salt in it too.
- And it has too much sugar.
- It's OK to eat a little bit, but too much is not good.

(Presentation slide № 17)

5. Doing of experiment.

We will do a little experiment in groups.

- please take a plate;
- put MMDMS in a circle;
- add some water;
- wait a minute

And you will see a beautiful rainbow. We can see that these sweets has a lot of food colouring and are bad for our health.

<https://www.youtube.com/watch?v=VFYYxaQ3fbU>

And now we can take an egg and Coke, put an egg into a Coke and wait 10 minutes.

(Presentation slides № 18–20)

6. Doing “Healthy and unhealthy food quiz”

Now we can check your knowledge of healthy and unhealthy food.

7. Pre-listening activity. Read and translate new words.

proteins – білки

carbohydrates – вуглеводи

contain – містити у собі

step – сходинка

consist – складатися

recommend – рекомендувати

Listening and watching of video.

Complete the sentences with following words.

(Presentation slides № 22–23)

8. Discussing of the Food Pyramid

Children complete their own food pyramid with different products.

(Presentation slide № 24)

9. Doing of experiment. Now we will check our egg. Combine our white egg with an egg in Coke. It is awfull, untasty, much more darker. Do you want to eat it?)))

How do you like this formula? **Coke plus a tooth is ...**

You can see a normal tooth

in a day in Coke

in a week in Coke

in a month in Coke

in 6 months in Coke

Do you want such smiles?))

(Presentation slides № 25–27)

10. Smart provebs. Children solve the examples and find the number of the letter in the alphabet and make up proverbs.

1. An apple a day keeps a doctor away.
2. A spoon is deer when lunch time is here.
3. Hunger is the best sauce.

11. Making up the healthy menu.

Children read the healthy menu of a famous sportsman Mykhailo Romanchuk and make up their healthy menu for different sportsmen.

(Presentation slides № 29–33)

12. Summarizing. At the end of this lesson I know...

At the end of the lesson I know that...

- we must eat healthy food;
- we must eat fruit and vegetables;
- we must not eat fat food;
- we must have breakfast every day;
- we must not eat cakes and sweets every day;
- we must not eat at night;
- we must go in for sports.

(Presentation slide № 34)

13. Hometask.

Make a healthy menu! What do you eat for breakfast, lunch, dinner and supper?

(Presentation slides № 35–36)

ФОРМИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Початкова школа є фундаментом для формування громадянської спрямованості особистості, тут активно відбувається засвоєння моральних норм і правил поведінки. Держстандарт і, відповідно, навчальна програма для 1–4 класів, націлюють на виховання громадянина України, який знає і любить рідну мову й культуру, вивчає й дотримується звичаїв і традицій свого народу, тому виховання патріотизму має розпочинатися з 1 класу. Досягнення цієї мети неможливе без реалізації таких конкретних завдань, як формування національної свідомості та самосвідомості, обов'язку і відповідальності, любові до рідного краю.

Патріотичне виховання у класі охоплює всіх учасників навчально-виховного процесу, органічно поєднує національне, громадянське, моральне, родинно-сімейне, екологічне виховання, базується на національній історії, знанні та відстоюванні своїх прав, виконанні конституційних обов'язків. У своїй роботі, втілюючи державну Концепцію національно-патріотичного виховання, широко застосовую методичні рекомендації Міністерства освіти і науки. Для розвитку патріотичних почуттів молодших школярів у класі систематично проводяться виховні заходи: святкування Дня гідності та свободи, бесіди про славних козаків-захисників рідних земель, виховні години «Історія та сучасність України», «Єдині ми – єдина Україна», години спілкування «Щоб у серці жила Україна», «Національні герої України». День Збройних сил України завжди проходить під патріотичними гаслами, що допомагає формуванню почуття патріотизму. У День Соборності України проводилась бесіда про історію сучасної України, а також конкурс-виставка малюнків «Моя соборна Україна».

У своїй роботі звертаю увагу на підвищення патріотичної культури батьків. Були проведені батьківські збори «Особливості національно-патріотичного виховання молодших школярів у родинах», анкетування «Роль батьків у формуванні національної свідомості вашої дитини», індивідуальні бесіди, зустрічі, спільне проведення уроків.

Патріотичне виховання має охоплювати всіх учасників навчально-виховного процесу, сприяти формуванню в дітей та утвердженню в педагогів і батьків національних та загальнолюдських цінностей, особистісних якостей, що притаманні громадянину України. Для того, щоб ланцюг духовності народу не переривався, кожне наступне покоління повинно виховуватися в народному дусі. Це й передбачає всебічний, гармонійний розвиток, формування людини високої моральності, з глибокою національною самосвідомістю, борця за народні ідеали,

громадянина й патріота.

Національно-патріотичне виховання є складовою загального виховного процесу підростаючого покоління, головною метою якого є набуття молодими громадянами соціального досвіду, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування особистісних рис громадянина української держави, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, інтелектуальної, правової, трудової, екологічної культури.

Як засвідчує історія людства, вага й важливість моральних цінностей зростає у складні переломні періоди життя як окремої особистості, так і цілих народів та держав. У зв'язку з національним вихованням молоді значної ваги набуває метод гри, що веде до поглиблення духовного впливу мистецтва, сприяє розвитку духовності.

Виховання припускає не тільки формування особистості, але й створення умов для її розвитку. Загальноприйнятим є той факт, що розвиток почуттів – це процес, що складається з опосередкованого впливу на емоційну сферу в цілому й спеціальному впливі на емоційну сферу особистості. Тому актуалізацію емоційної сфери необхідно розглядати як найважливіший компонент розвитку й виховання патріотичних почуттів.

Концепція національної школи України вимагає оновлення виховного процесу. Освіта, яка у своїй суті є світовим надбанням, не має меж, національності, але в процесі своєї реалізації в освітніх установах вона відображає національні особливості самого народу. З погляду формування національної свідомості школярів рідна мова посідає особливе місце як універсальний засіб пізнання світу. Ставлення до мови держави, у якій живеш, до мови свого народу – це показник міри порядності й вихованості. Через мову пізнається людина, виявляється її моральне обличчя, суспільні та естетичні ідеали. Тому сучасна школа має навчити учнів глибоко розуміти і оцінювати явища, події, вчинки людей і свої власні, орієнтуватися у світі думок, суджень, понять, робити об'єктивні висновки. Перед молодим поколінням постає важливе завдання зберігати й розвивати національні мови, у яких кодується сила й неповторність кожного народу на планеті Земля.

Шляхами реалізації національно-патріотичного виховання в позакласній роботі є насамперед тематичні місячники: місячник національної спрямованості (вересень), місячник «Прекрасна Україна – мого народу дім» (жовтень), місячник національно-патріотичного та громадського виховання (грудень), місячник родинного виховання (березень), місячник історичної пам'яті та милосердя (травень).

У рамках національно-патріотичного виховання в школі проводяться виховні години, бесіди, темами яких є: відзначення знаменних та пам'ятних дат, ознайомлення з історією рідного краю, звичаями і

традиціями українського народу, видатними людьми України тощо.

До всесвітнього дня миру учнями школи були виготовлені подарунки та сувеніри для воїнів АТО. Також учні школи взяли активну участь у акції «Напиши листа воїну АТО». У жовтні були передані листи-привітання з Днем захисника України, а у грудні – привітання з Новорічними святами.

Традиційним стало відзначення Дня захисника України, Дня збройних сил України, Дня соборності, Дня виведення радянських військ із Афганістану, День примирення.

До Дня захисника України було проведено усні журнали, бесіди, тематичні екскурсії «Козацтво як втілення національно-етичного ідеалу». Урочистий захід з нагоди святкування захисника України, конкурс стройової пісні, участь у міському заході «Козацький калейдоскоп».

Дубинець Л. М.

ВИГОТОВЛЕННЯ ЗАТИСКАЧА ДЛЯ ВОЛОССЯ

Формування ключових компетентностей

Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовою – аргументовано описувати хід і умови проведення практичної роботи; обговорювати результати роботи та дослідження і робити висновки; обґрунтовувати технології виготовлення виробу.

Уміння навчатися впродовж життя – застосовувати потрібну інформацію для виконання практичної роботи, організовувати навчальний процес (власний і колективний), зокрема шляхом ефективного керування ресурсами та інформаційними потоками

Соціальна та громадянська компетентності – співпрацювати з іншими над реалізацією проектів, працювати самостійно та в команді з

іншими на результат, попереджувати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісу, безпечно поводитися з інструментами та обладнанням.

Екологічна грамотність і здорове життя – безпечно користуватися побутовими приладами.

Обізнаність та самовираження у сфері культури – виражати власні ідеї, досвід при проведенні практичної роботи; популяризувати декоративно-ужиткове мистецтво майстрів своєї громади, рідного краю.

Ініціативність і підприємливість – виявляти ініціативність до роботи в команді, генерувати ідеї, брати відповідальність за прийняття рішень, вести діалог задля досягнення спільної мети під час виконання практичної роботи, ухвалювати рішення й оцінювати їх ефективність, раціонально використовувати ресурси; аналізувати помилки; знаходити вихід із кризових (критичних) ситуацій.

Математична компетентність – застосовувати математичні (числові та геометричні) методи для виконання технологічних завдань при проведенні практичної роботи.

Спілкування іноземними мовами – розуміти технічні записи іноземною мовою в інструкціях.

Компетентності у природничих науках і технологіях – економно використовувати матеріали; намагатися організувати безвідходне виробництво.

Формування предметних компетентностей: ознайомити учнів із історією виникнення затискача для волосся як видом декоративно – прикладного мистецтва, інструментами і матеріалами, що необхідні для виготовлення виробу, етапами підготовки виконання виробу та навчити виготовляти затискачі для волосся технікою канзаші та розраховувати собівартість виробу; *розвивати:* уміння аналізувати, пояснювати, порівнювати; художній смак; пізнавальний інтерес до навчального предмету; *виховувати* уважність, творче ставлення до прекрасного, вміння відчувати і розуміти прекрасне; формувати свідоме дотримання правил безпечної праці та санітарно-гігієнічних вимог.

Навчальні ресурси: зразки та ілюстрації робіт, виготовлених у техніці канзаші, інструкційні картки, голки, ножиці, стрічки, нитки, намистинки.

Міжпредметні зв'язки: історія, художня культура, образотворче мистецтво.

Тип уроку: урок-проєкт.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Усміхніться один одному, подумки побажайте успіхів на цілий день. Для того, щоб впоратися на уроці з завданням, будьте старанними.

Завдання наші такі:

Не просто слухати, а чути.

Не просто дивитися, а бачити.
Не просто відповідати, а міркувати.
Дружно і плідно працювати.

II. Актуалізація компетентностей.

Вправа «Мікрофон»

1. Які стрічки використовують для виготовлення заколок?
2. Які оздоблення використовують для виготовлення заколок?
3. Які інструменти використовують для виготовлення заколок технікою канзаші?

III. Мотивація освітньої діяльності.

- Наш сьогоднішній урок я хочу розпочати із стародавньої легенди.

«Якось Бог вирішив наділити дітей світу талантами. Французи одержали елегантність і красу, угорці – любов до господарювання, німці – дисципліну й порядок, поляки – здатність до торгівлі, італійські діти – хист до музики... Обдарувавши всіх, Бог раптом побачив у куточку дівчину. Вона була одягнена у вишиту сорочку, руса коса переплетена синьою стрічкою, а на голові багрянів вінок, прикрашений квітами. І запитав її Бог:

– Хто ти? І чому така сумна?

– Я – Україна, а плачу, бо стогне моя земля... Сини мої на чужині, на чужій роботі, а у своїй хаті немає ні правди, ні волі.

- Чого ж ти не підійшла раніше? Я всі таланти роздав. Не знаю, чим можу зарадити твоєму горю?

Дівчина хотіла йти, але Бог зупинив її.

– Зачекай. Є в мене неоцінений дар, який прославить твій народ на цілий світ. Відсьогодні все горітиме у твоїх руках. Візьмеш ти шаблю – і буде нескорений твій народ. Візьмеш плуг – і заколоситься на ваших полях жито-пшениця. У хаті твоїй буде панувати краса й затишок, а пісня твоя звучатиме у віках. Усе це стане можливим, дякуючи вірі твого народу у власні сили й бажанню працювати заради власного добробуту.

Прийняла з вдячністю дівчина дарунок і відтоді славиться Україна своїми майстрами, а серед них ті, котрі присвятили себе мистецтву народної вишивки, художнього в'язання, плетіння бісером, виготовленням різноманітних затискачів для волосся, які є частинкою українського віночка».

IV. Повідомлення теми уроку.

Тож і ми сьогодні будемо виготовляти затискача для волосся.

Тема нашого уроку «Виготовлення затискача для волосся»

V. Вивчення нового матеріалу.

Сьогодні вам випала нагода розробити власний дизайн проект затискача для волосся.

Робота в групах.

Для цієї роботи ви об'єдналися в п'ять творчих бюро. Кожне бюро

мало своє завдання. Про це нам розкажуть самі працівники бюро і покажуть, як справились з роботою.

Інформаційно – пошукова (I етап проекту – Організаційно-підготовчий). Тож перше бюро «Історики» вам слово.

Історія заколки. Затискач – це пристосування для закріплення волосся або краватки. Затискач для волосся – актуальна сучасна прикраса. Ким і коли був виготовлений перший затискач сказати неможливо. Достовірно відомо тільки те, що з'явився він до нашої ери.

З давніх-давен вузькі смужки тканини застосовувалися в повсякденному житті та господарській діяльності людей. Уже в Стародавній Греції жінки вплітали у волосся смужки тканин, щоб «освіжити» свій образ. Пов'язки, прикрашені золотом і коштовним камінням впліталися у волосся в Стародавньому Римі. Крім того, кольоровими стрічками оброблявся одяг, до того ж кожному соціальному класу відповідав свій колір і матеріал. У середні віки в Італії вже декорували стрічками спинки стільців.

У Франції в епоху рококо виготовлення квітів із шовкових стрічок сформувалось в окремих видів елегантного рукоділля. Шовковими трояндами, бутонами і листочками прикрашали ліф сукні, шляпки, взуття та затискачі для волосся. Цим рукоділлям любив займатися сам король Франції Людовик XV. Він полюбляв виготовляти і дарувати свої вироби своїм улюбленицям. За допомогою голки і стрічки створювалися справжні шедеври.

З Франції загальноновизнаної законодавиці мод виготовлення квітів зі стрічок поширилася по всьому світу. І дійшла до нас на Україну. Українські дівчата влітку ходили з непокритою головою, обвиваючи її стрічкою, прикрашеною декоративною квіткою, а на свята надягали вінки, зроблені зі штучних квітів та шовкових стрічок. Вінок для дівчини був оберіг від недоброго ока. Згодом дівчата як прикрасу та оберіг виготовляли затискачі для волосся.

Після Другої світової війни інтерес публіки до всіх видів рукоділля став знижуватися. Але протягом двох останніх десятиліть почалося відродження декоративно-прикладного мистецтва. Повернулася жага до прекрасного!

На сьогоднішній день однією з актуальних технік є канзаші. Виготовлення затискачів із шовкових стрічок, атласних тканин та органзи шляхом зшивання або спаювання.

Дякую історикам.

II етап. Конструкторський

Дослідницька робота.

Друге бюро. Модельне. Тож прошу працівників другого бюро продемонструвати свою роботу.

Діти демонструють затискачі для волосся, виготовлені зі стрічок.

І пропонують свій власний варіант виготовлення затискача для волосся.

Ми хочемо познайомити вас з моделями – аналогами нашого виробу. Затискачів ми розглянули багато. За базову модель ми взяли затискач – квітку на резинці. Виготовляти пропонуємо такою технікою, якою користувались українські дівчата, тобто нанизуванням стрічок на нитку і стягуванням.

При виготовленні затискача будуть використовуватись такі *інструменти та матеріали: шовкові стрічки, резинка, намистинка, голка, нитки, ножиці, гарячий клей.*

Третє бюро. «Охорона здоров'я». Тут вас познайомлять із правилами безпеки життєдіяльності при виготовленні затискача для волосся.

Правила користування ножицями:

1) На робочому місці поклади ножиці так, щоб вони не виходили за край парти.

2) Не тримай ножиці вістрями догори.

3) Передавай ножиці закритими і кільцями вперед.

Правила користування голкою:

1. Голку тримай тільки з протягнутою ниткою в гольнику або футлярі.

2. Не вколуй голку в свій одяг.

3. Не бери голку в рот.

4. Запасні голки зберігай у футлярі або гольнику.

5. Не використовуй голку замість булавки.

Техніка безпеки при роботі з клейовим пістолетом:

1. Перед включенням переконайтеся, чи немає пошкоджень на корпусі пістолета і шнури.

2. Ввімкнений пістолет встановлюється на рівну стійку поверхню, під нього підкладається аркуш паперу.

3. Ні в якому разі не можна торкатися руками до металевого носика термопістолета.

4. Довге волосся максимально прибирається, прикраси знімаються.

5. Щоб не було опіків, не торкайтесь руками гарячого клею.

Руханка.

IV. Формування компетентностей.

Практична робота.

III етап. Технологічний. Технологічне бюро. За пропозицією інформаційного бюро технологічні консультанти розробили технологічну карту для виготовлення цього затискача для волосся та проведуть свої майстер класи. Будуть консультувати інших учнів. Тож прошу розділитися на 4 групи.

1. Аналіз завдань практичної роботи.

Велике значення для якісного виготовлення роботи має правильна

організація роботи та дотримання послідовності за технологічною картою.

2. Забезпечення необхідними матеріалами і інструментами.

3. Дотримання правил з охорони здоров'я, організації робочого місця та санітарно-гігієнічних вимог.

4. Самостійне виконання завдань практичної роботи.

IV. Заключний. Економічне бюро. Розрахунок матеріальних витрат

№	Назва матеріалу	Вартість одиниці виміру, грн	Витрати матеріалів	Вартість витрат, грн
1	Стрічка шир 4см	2,5 грн. за 1 м	36 см	0,9грн
2	Стрічка шир 2,5 см	2,1 грн. за 1 м	34 см	0,72 грн
3	Стрічка шир 2,5 см	2,1 грн. за 1 м	36 см	0,76 грн
4	Стрічка шир 2,5 см	2,1 грн. за 1 м	19	0,4 грн
5	Стрічка шир 1,2 см	1,5 грн. за 1 м	6 см	0,09 грн
6	Резинка	0.7 грн за 1 шт	1 шт	0, 70 грн
7	Фетр	3грн за 10 шт	1 шт	0,30 грн
8	Бусинка	1,2 грн за 10 шт	1шт	0,12 грн
9	Гарячий клей	6грн за 1 шт	1/3 шт	2 грн
10	Нитки швейні	5 грн за 25 м	3м	0.60 грн
			Всього	6,60
	Купити затискач для волосся в інтернет магазині або на базарі			30 грн

Рефлексія.

1. Чи сподобалося вам виготовляти затискача для волосся?
2. Це складно?
3. Це вигідно?
4. Чи будете ви надалі самостійно займатися цією справою?

VIII. Підсумок уроку.

Звичайно, була проведена велика робота. А кожна праця, у яку вкладено багато сил, здоров'я, часу, терпіння, любові вінчається успіхом.

IX. Підбиття підсумків практичної роботи:

- демонстрація кращих робіт;
- аналіз недоліків у роботах та шляхи їх усунення;
- оцінювання завдань практичної роботи.

Єрмеєва М. В.

«Я – КОМПЕТЕНТНА ОСОБИСТІТЬ» (виховна година, 11 клас)

Мета: виховувати особистість із сформованими ключовими компетентностями, готової до життя у відкритому європейському суспільстві, формувати соціальну активність, усвідомлення своєї ролі у

житті, упевненості в тому, що вона може позитивно впливати на зміни в соціумі.

Формування ключових компетентностей:

1. Продовжувати удосконалювати вміння усно і письмово висловлювати поняття, думки, почуття та погляди через слухання, говоріння, застосування мультимедійних засобів.

2. Продовжувати вчити визначати навчальні цілі та способи їх досягнення, вміння оцінювати власні результати, навчатися впродовж життя.

3. Продовжувати формувати навички поведінки, які потрібні для ефективної та конструктивної участі в громадському житті та на роботі. Уміти працювати з іншими на результат, розв'язувати конфлікти, досягати компромісів.

Обладнання: мультимедійна дошка, аркуші паперу, маркери.

Хід заходу

I. Вихователь:

– Добрий день! Тема сьогоднішньої виховної години «Я – компетентна людина». Зовсім скоро ви закінчите навчання і підете в доросле життя. Ви будете працювати в колективах, будете потрапляти в різні життєві ситуації і вирішувати різні питання. Для цього вам необхідно бути компетентними.

– Що таке компетенції і навіщо вони потрібні?

Для відповіді на ці питання згадаємо притчу «Робітник та пан»

Один робітник зайшов до пана і каже:

– Пане! Чому ви мені платите усього п'ять копійок, а Миколі завжди п'ять гривень?

Пан дивиться у вікно та й каже:

– Бачу я, хтось їде. Начебто сіно мимо нас везуть. Піди, подивись.

Пішов робітник. Заходить знову і каже:

– Правда, пане. Начебто сіно.

– А не знаєш звідки? Може, з Семенівських луків?

– Не знаю.

– Піди та дізнайся.

Пішов робітник. Знову заходить.

– Пане! Так і є, із Семенівських.

– А не знаєш, сіно першого чи другого укусу?

– Не знаю.

– Так піди, узнай!

Пішов робітник. Повертається знов.

– Пане! Першого укусу!

– А не знаєш, скільки коштує?

– Не знаю.

– Так піди, узнай.

Пішов. Повернувся і каже:

- Пане! По п'ять гривен.
- А дешевше не віддадуть?
- Не знаю.

Цього часу заходить Микола і каже:

– Пане! Мимо везли сіно з Семенівських луків першого укусу. Просили по 5 гривен. Зійшлися по 3 гривні за віз. Я їх загнав у двір, і вони там розвантажують.

Пан звертається до першого робітника і каже:

– Тепер ти зрозумів, чому тобі платять 5 копійок, а Миколі 5 гривен?!!

Питання: Чим Микола відрізнявся від іншого робітника і чому пан платив Миколі більше?

(Микола розумів що треба робити, знав як виконати роботу і міг робити те, що від нього вимагалось, мав професійні знання, уміння та навички – уміння аналізувати ситуацію, вести перемовини. У нього були розвинуті особисті якості – спостережливість, комунікативні навички, аналітичні здібності. Хлопець був ініціативним, міг прийняти рішення, чітко пояснював свої дії. І ще – він хотів працювати, тобто в нього були сформовані мотиви та установки. Іншими словами, Микола був компетентним у своїй справі і в нього були розвинені компетенції для виконання цієї роботи.)

II. Вихователь: Так що ж таке «компетенція» і «компетентність»? Що спільного і чим відрізняються ці два поняття? Спробуємо це з'ясувати.

КОМПЕТЕНТНІСТЬ – це результати, які визначають ефективну роботу, тобто ті аспекти роботи, у яких людина компетентна (напр., виконання роботи бухгалтера, начальника відділу продажу тощо). Компетентність має на увазі демонстрування вмінь на ділі – у реальних робочих ситуаціях, а не тільки знання теорії чи розуміння того, як це виконати.

КОМПЕТЕНЦІЇ – це знання, уміння, навички, моделі поведінки, особистісні характеристики, за допомогою яких досягаються бажані результати (наприклад, лідерство, комунікації та ін.). Вважається, що термін «компетенція» був уперше введений Уайтом в 1959 р., який визначив компетентність як «ефективну взаємодію людини з навколишнім середовищем». Сьогодні існує багато визначень компетенцій.

– Зверніть увагу – що? компетентність, як? – через компетенції.

– Що впливає на формування компетенції? (Сім'я, шкільний колектив, друзі, дозвілля, професійна орієнтація)

Вправа «Визнач компетенції»

– Зараз пропоную об'єднатися в групи. Представник кожної групи тягне жереб з назвою професії. Враховуючи все сказане вище, подумайте і запишіть, які компетенції потрібні для цих популярних професій.

– На виконання три хвилини

Час: 3 хвилини.

– Адміністратор, офіціант, учитель, лікар.

Час вийшов. Обговорення.

Міжнародний економічний форум у Давосі визначив 10-топ навичок, які потрібні професійній компетентній особистості.

1. Уміння вирішувати проблеми.

Роботодавці не люблять виконувати роботу за когось. Вони іноді кажуть; «Ти повинен вирішувати проблеми, а не бути самому проблемою для мене». Проблема краще попередити. Важливо розбиратися з причиною, а не наслідками.

2. Критичне мислення.

– Для того, щоб зрозуміти, що таке критичне мислення і для чого його необхідно формувати пропоную подивитися відео (Відео «Критичне мислення»)

– Що таке критичне мислення?(уміння знайти потрібну і важливу інформацію, перевірити її достовірність, оцінювати кожен варіант і робити висновок)

– Чому воно таке важливе у сучасному світі?

3. Креативність.

Для того, щоб зрозуміти наскільки ви креативні, прошу виконати вправу «Незвичайний олівець»: *Назвіть якнайбільше варіантів використання звичайного олівця.*

4. Уміння управляти людьми.

– Чому важливо, який керівник буде у тебе?

– Якщо будете шукати собі керівника, то яким він повинен бути? (розумним, креативним, комунікативні здібності, уміння вирішувати проблеми)

– Пропоную виконати вправа «Шукаю керівника»

Придумати та підготувати оголошення на тему «Шукаю керівника». Обговорення.

– Які оголошення вам сподобалися?

– Пункти в оголошеннях?

– Які висновки можна зробити для себе з цієї вправи?

5. Взаємодія з іншими людьми.

Це дуже важлива навичка і не тільки в дорослому житті. Пропоную переглянути відео «Про важливість команди».

Робота в команді найважливіша компетенція. Роботодавцю важливий результат. А найкращим він буде, коли працює колективний розум, а не окрема людина.

6. Емоційний інтелект.

Сьогодні багато компаній інвестують у розвиток емпатії у своїх співробітників. Можливість людини розрізняти емоції, розуміти наміри, мотивацію та бажання інших людей та свої особисті, також можливість керувати своїми емоціями та емоціями інших людей з метою вирішення

практичних задач. Перевіримо, як ви умієте розпізнати емоції

Вправа «Дзеркало».

Запрошую до дошки одного учня. Я буду називати пошепки емоцію, ти будеш її зображувати, а ви спробуйте її відгадати. (комплімент, неочікуване запитання, відмова, бажання заперечити, згода).

7. Оцінка та прийняття рішень.

У складному світі треба швидко приймати рішення. Усі знає, що Китай зараз наступає на п'яти Америці. Американці кажуть, що конкуренція зі сторони китайців дійшла до такого рівня, що здається, якщо ми прокинулися вранці з дуже цікавою новою ідеєю з приводу нових продуктів, то в обід, коли ми збираємося на зустріч, щоб це обговорити, китайці його вже продукують. Важлива не тільки якість, але й швидкість прийняття рішень.

8. Клієнтоорієнтованість.

«Клієнт завжди правий» – твердження, яке дуже важливе в умовах конкуренції. Це здатність отримувати дохід за рахунок глибокого розуміння та ефективного задоволення потреб клієнтів. Безпосередньо залежить від розвиненості емоційного інтелекту.

9. Уміння вести перемовини.

Пропоную переглянути відео «Міст».

Важлива навичка. Може колись це зможе виконати робот, але це в майбутньому. Упертість ні до чого не приводить, а інколи поступитися – не означає показати свою слабкість, а навпаки, розум.

10. Когнітивна гнучкість – навчання протягом життя.

Хочу прочитати вислів американського філософа Елвіна Тоффлера:

«БЕЗГРАМОТНИМИ В ХХІ СТОЛІТТІ БУДУТЬ НЕ ТІ, ХТО НЕ УМІЄ ПИСАТИ І ЧИТАТИ, А ТІ, ХТО НЕ ВМІЄ УЧИТИСЯ, РОЗУЧУВАТИСЯ Й ПЕРЕУЧУВАТИСЯ».

III. Ми розглянули останню навичку, і я думаю, що ця інформація знадобиться вам в дорослому житті.

– Що таке компетенції? Компетентність? Чому важливо бути компетентним усвоїй справі?

Я бажаю Вам формувати в собі вміння, навички, стати успішними, комунікабельними та компетентними.

Хай Вам щастить у подальшому житті!

Єфіменко Т. Т.

МАШИНОБУДУВАННЯ УКРАЇНИ

Мета уроку: Сформувати в учнів знання про машинобудування України, як галузі її економіки, пояснити чинники розміщення підприємств галузі, визначити регіональні відмінності розвитку машинобудування в Україні.

Розвивати навички роботи з джерелами знань, робити висновки, встановлювати зв'язки нового з раніше вивченим, уміння працювати в групі, аналізувати інформацію. Виховувати економічне мислення, аргументувати її, почуття гордості за досягнення вітчизняної економіки. Виконати практичну роботу № 7.

Формувати предметні та ключові компетентності:

1. Спілкування державною мовою: уміння тлумачити географічні поняття, факти, послуговуючись багатим арсеналом мовних засобів.
2. Ініціативність і підприємливість: уміння генерувати ідеї й ініціативи щодо проектної діяльності, нових напрямів підприємництва.
3. Уміння вчитися впродовж життя: уміння організувати й оцінювати свою навчально-пізнавальну діяльність, ставити перед собою цілі й досягати їх.

Тип уроку: урок формування компетентностей.

Обладнання: підручник, атлас, контурна карта.

Хід уроку

I. Організаційний етап.

Перевірка готовності учнів до уроку.

II. Актуалізація опорних знань та умінь учнів.

На останніх уроках ми з вами вивчали галузі вторинного сектору економіки, тобто галузі обробної промисловості.

- Які галузі ми з вами вже вивчили?
- Згадайте, які чинники впливають на їх розміщення.
- Які форми організації застосовують для розвитку галузей?

III. Мотивація навчальної та пізнавальної діяльності.

«Соціогеографічний практикум»

- Згадайте, яке обладнання, окрім меблів, є у вашому домі?
- На кухні?
- В інших кімнатах.
- Як їх можна назвати одним словом?

Повідомлення теми та мети уроку.

IV. Вивчення нового матеріалу.

«Науково-дослідна лабораторія»

Робота в групах, складання характеристики галузей машинобудування за текстом підручника та картами атласу, заповнення таблиці, звітування про виконану роботу.

Галузь машинобудування	Центри та їх спеціалізація	Чинники розвитку

- Згадайте, які машинобудівні підприємства є в нашому регіоні?
- Яка їх спеціалізація? Чому?

– Інформація про літаки «Мрія» та «Руслан», дрони-камікадзе.

V. Первинне осмислення нового матеріалу. Закріплення нового матеріалу.

1. Ділова гра «Уявіть, що ви...»

– Уявіть, що ви учасник проекту «Будуємо новий завод». Є інвестор, який інвестує цей проект. Побудуйте завод в Україні.

1 група – завод з виготовлення побутових приладів (пральних машин та обігрівачів)

2 група – завод з виготовлення обладнання для свиноферм та птахофабрик.

3 група – завод з виготовлення годинників.

– обґрунтуйте вибір місцезнаходження підприємства.

2. Практична робота № 7.

«Позначення на контурній карті України центрів машинобудування та пояснення чинників їх розміщення»

VI. Підбиття підсумків уроку, рефлексія.

«Оціни свою роботу»

– Мені було цікаво, тому що...

– Сьогодні я навчився...

– Мені не сподобалося те, що....

VII. Домашнє завдання.

Опрацювати § 29, 30 , закінчити практичну роботу № 7.

Зубатенко К. В.

«НЕ ПІДМАЖЕШ – НЕ ПОЇДЕШ»

(нтегрований урок: українська література, мистецтво, етика, 6 клас)

Мета: навчальна: формувати предметні компетентності: комунікативні навички спілкування в колективі, толерантне ставлення до думок інших, удосконалювати вміння учнів правильно будувати своє висловлювання з даної проблеми; ключові – уміння здійснювати ідейно-художній аналіз, визначати тему, ідею, проблематику, зображувально-виражальні особливості твору; ціннісно-світоглядні – формувати вміння й навички визначати й давати свою оцінку прочитаному, аналізувати та робити висновки; творчо-діяльнісні – сприяти формуванню творчого підходу до поставленого завдання; формувати артистичні здібності учнів;

розвивальна: розвивати ключові компетентності: соціальну – розвивати навички виразного читання, аналізу поведінки та вчинків персонажів, їхньої моральної поведінки у різних життєвих ситуаціях; самоосвіти та саморозвитку – розвивати навички акторської майстерності, навичка аргументувати власну думку;

виховна: загальнокультурну – визначати цінність і навчальний зміст

твору; громадянську – виховувати почуття людської гідності, справедливості.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань і формування на їхній основі вмінь і навичок.

Методи, форми і прийоми роботи: прийом імітації, робота в групах, вправа «Читання в парах», метод «Займи позицію», метод «Гронування», метод «Мозкова атака», метод емпатії (перевтілення), творче завдання, словникова робота.

Обладнання: ноутбук, мультимедійна дошка, портрет Л. І. Глібова, байка «Щука», ілюстрації до твору.

Хід уроку

**«Чия справа?» – «Війтова!» –
«А хто судить?» – «Війт!»
(прислів'я)**

I. Організаційний момент.

1. Слово вчителя.

Я вас вітаю і бажаю, щоб урок для вас прийшов у клас у чудовий час. Життя таке прекрасне. Здається, що всі люди, які тебе оточують, добрі, щирі, у важку хвилину завжди допоможуть, порадять, розсудять по-справедливості. Але буває й так, як говориться в прислів'ї: «Пожалів вовк кобилу – залишив хвіст та гриву».

II. Мотивація навчання. Оголошення теми й мети.

Отже, пропонуємо звернути увагу на епіграф до нашого уроку. Яка головна думка цього прислів'я?

(Очікувана відповідь)

– Цим прислів'ям народ застерігає нас. Судді інколи вчиняють не по закону. Треба жити чесно, відповідати по-справедливості.

1. Слово вчителя

Тому наш урок буде присвячений розв'язанню проблем чесності й брехні, справедливості й несправедливості, жорстокості й милосердя та людям, які викликають сміх своїми вчинками.

Давайте разом сформулюємо завдання сьогоденного уроку.

(Усі повинні закінчити речення «Я навчуся...»)

У кінці уроку я пропоную співставити відповіді дітей зі своїми.

III. Сприйняття та засвоєння нового матеріалу.

1. Знайомство з життєвим шляхом письменника (застосовується прийом імітації (переодягання)). Учень, який підготував біографію Л. І. Глібова, розповідає її. Він переодягнений в одяг письменника. Лунає музика Поля Морія «Душа на двох».

2. Слово вчителя: Ви уважно прослухали біографію, а тепер ознайомтеся із матеріалом підручника і скажіть, кого Глібов висміював у своїх байках? Що називається байкою? (Вправа «Читання в парах»)

3. Знайомством з текстом байки Л. Глібова «Щука» з

використанням прийому емпатії (перевтілення). Двоє учнів стають один за одним. Перший заводить руки за другого, а той простягає свої руки вперед. Виразно, використовуючи міміку обличчя і жести рук, перший учень читає байку.

4. Словникова робота:

Бомага – скарга; буцімто – нібито; ставок – штучне озеро; каплиці – дерев'яна посудина на зразок відра; стряпчий – чиновник, який наглядав за ходом справ по судових установах; завсігди – завжди; шупачок – маленька щука; катюга – кат (той, хто виконує судові вироки).

5. Робота над твором.

Слово вчителя: Цицерон сказав: «Чесний чоловік, коли сідає в суддівське крісло, забуває про особисті симпатії».

- А чи справедливо відбувається суд у байці Глібова?
- Хто судді? Яка їх поведінка?
- Кого і що засуджує автор?

Використовується метод «Займи позицію». Об'єднатися в групи по 4 учні, кожній групі дається завдання.

1 група – Серед наведених людських рис характеру знайти ті, які властиві суддям: відповідальність, чесність, доброта, справедливість, простота, працьовитість, законність, милосердя, терплячість.

(Очікувана відповідь. *Підкреслені слова – це риси характеру, які притаманні суддям*)

2 група – Як ви вважаєте, яке завдання стоїть перед суддями у байці «Щука»?

(Очікувана відповідь. *Справедливо, чесно винести вирок Щуці і виконати свій обов'язок перед суспільством*)

3 група – Розкрити зміст прислів'їв.

А) Суха ложка рот дере.

Б) Хочеш добра – підкинь срібла.

В) Слова не кажи, а гаманець покажи.

(Очікувана відповідь. *Щоб вирішити справу на свою користь, часто люди, а у байці це робить Щука, дають хабара: гроші, речі... Це дає можливість швидко закінчити діло*)

4 група – Кого уособлюють персонажі байки: Щука, Лисиця, судді?

(Очікувана відповідь. *Щука – це людина-хабарник, Лисиця – це чиновник, який отримує хабаря. Судді – це люди, яким байдуже до всього*)

6. Метод «Гронування»

(Учні називають складові добра і справедливості)

ДОБРО....

СПРАВЕДЛИВІСТЬ...

7. Слово вчителя

З точки зору психології, справедливість – це необхідна риса характеру людини, яка повинна працювати в системі правосуддя.

Особистість сильної волі, але без почуття справедливості й чесності, без доброго серця – це справжнє лихо для людей. Він багато працює, але лише для себе, на користь собі, а людям на шкоду.

Таких людей на світі багато. Отаким безжальним та користолюбивим, але сильним чоловіком був великий французький імператор – завойовник Наполеон. Він ставився до людей зневажливо кажучи: «Люди – то свині, які тішаться золотом. Я кидаю їм золото і веду їх опісля, куди хочу». Зверніть увагу, має багато сили волі, хитрості, як Лисиця, але – ніякої моралі.

Пропоную зробити висновок з почутого.

IV. Закріплення вивченого матеріалу.

1. Інтерактивний метод «Мозковий штурм».

– Визначити тему та ідею байки.

(Очікувана відповідь. Тема твору – показ несправедливості суддів. Ідея – висміювання хабарництва, викриття негативних моральних якостей людини).

– Які проблеми порушив автор у байці? (Очікувана відповідь. Справедливість і несправедливість у роботі суддів; корупція; виховання кращих моральних якостей людини).

2. Творче завдання.

Поміркуйте й напишіть твір-мініатюру з 8-10 речень на тему «Як, на вашу думку, можна знищити негативне явище хабарництва у сучасному житті?» (Учитель пропонує зачитати роботи бажаючих)

3. Ігрове дослідження «Вірю – не вірю».

Питання. Ти віриш,

- що корупція існувала давно?
- що вона завтра зникне назавжди?
- що твої батьки ніколи не стануть корупціонерами?
- що всі хабарники будуть відповідати перед законом?
- що зі зміною закону хабарників стане менше?
- що у майбутньому чесних, справедливих, порядних людей стане більше?

4. Слово вчителя: Головний герой байки – Щука – підступна, підла, хитра. Це – хижак.

Для того, щоб запам'ятати образ Щуки, аби ніколи так не робити, як вона, пропоную її намалювати.

Крок 1.

На цьому малюнку щука рухається майже прямо на нас. Тому, намічаючи корпус щуки, пам'ятаємо про закони перспективи: половину корпусу займе голова. Позначаємо очі і рот.

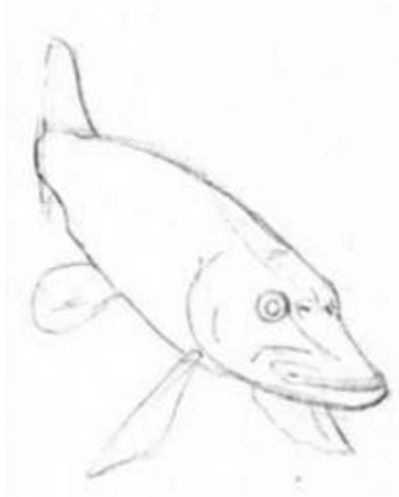
Крок 2.

Намічаємо схематично контур щуки, її хвіст і плавники.

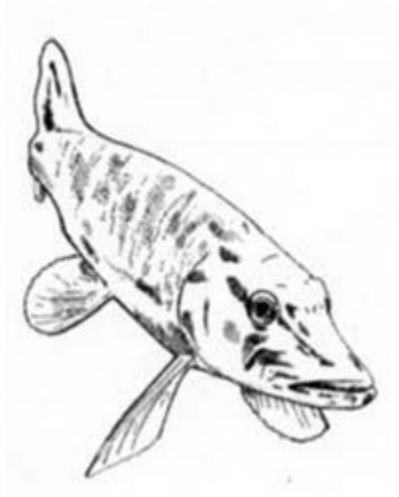
Крок 3.

Промальовуємо, уточнюючи деталі, контур щуки олівцем. Звертаємо увагу на лінії на платівках голови і на форму рота.

Крок 4.

Тушню спочатку проводимо рівною лінією контур, потім промальовуємо деталі, потім штрихами намічаємо дрібну луску. На завершення заштриховуємо затінені ділянки.

Учитель перевіряє виконання роботи.

V. Підбиття підсумків уроку.

1. Рефлексія.

– Технологія «Незакінчене речення».

(Учитель пропонує дітям сісти рівно, заплющити очі й уявити, що вони знаходяться на суді. Перший ряд виконує роль суддів (за байкою «Щука»), другий ряд – роль засудженого.

– У мене виникло почуття...

– Настрій був ...

– Я зрозумів, що ніколи ...

– Я буду намагатися ...

– На уроці було ...

2. Оцінювання учнів.

VI. Домашнє завдання (диференційоване)

1. Написати твір-мініатюру «Хто бере хабарі, тому готуй місце в тюрмі» (10 речень)

2. Виразно читати байку Л. Глібова «Щука» за дійовими особами.

3. Вивчити байку напам'ять.

Капустіна В. В.

КОЛЬОРТЕРАПІЯ – ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я

Застосування елементів **кольоротерапії** в роботі з дітьми необхідно для корекції їх психологічного стану (зняття страху, інертності, замкнутості, надзбудливості), а також для відновлення фізичного стану дитини після хвороби. Кольоротерапія заснована на дії кольору на нервову систему та передбачає безпосередній вплив на мозок людини, а також створення необхідного кольорового лікувального середовища.

Оздоровлюючий ефект

Енергія кольору та колірні відчуття впливають на функції вегетативної нервової системи, ендокринних залоз та інші життєво важливі органи та процеси в організмі. Можна використовувати всі відтінки сонячного спектру. Але в більшості випадків вибирають основні кольори – червоний, жовтий і синій, а також змішані тони – оранжевий, фіолетовий і зелений. Білий і чорний не підходять, оскільки перший відображає весь пучок променів, а останній поглинає всі світлові промені.

Червоний колір активізує роботу серця, легень і м'язових тканин. Він сприяє кровообігу. Прискорює одужання при різних шкірних захворюваннях. Підвищує фізичну працездатність, викликає відчуття теплоти, стимулює психічні процеси.

Оранжевий колір підвищує рівень нейроендокринної регуляції; стимулює діяльність статевих залоз; омолоджує, збільшує м'язову силу.

Жовтий колір як символ сонця, знімає напруження. Колір радості, спокою. Потік жовтого світла символізує тепло і затишок і зміцнює нервову систему.

Зелений колір заспокоює і укріплює організм внутрішньо, створює добрий настрій. Він заспокоює головний біль і знімає дратівливість. До того ж він допомагає при кашлі. Дозвольте собі розслабитися і підкріпіть свої сили для наступного дня.

Блакитний колір усуває видимі і невидимі страхи, вселяє почуття впевненості у своїх життєвих позиціях. Володіє стимулюючим впливом на функції щитовидної залози і нирок.

Синій колір допомагає усунути нервові напруження, безсоння, неспокій і страхи. Він діє охолоджуюче і освіжаюче і допомагає зупинити будь-які запалення.

Фіолетовий колір діє м'яко, стимулююче. Дає силу при енергетичному виснаженні, не дає місця депресії, песимізму і безсиллю. Цей колір забезпечує дітей енергією, у якій особливо потребує наша стравопереробна система і статеві залози.

Білий колір фактично – це відсутність кольору. Проте на психологічному рівні потреба в білому – це потреба захиститися. Приховати емоції і поставити між собою і людьми (дітьми) розділову стіну.

У роботі з дошкільнятами можна використовувати такі форми кольоротерапії:

- Вправи на релаксацію «Зелений ліс», «Червона квітка», «Синє море», «Жовта галявина» тощо.
- Графічні вправи з метою заспокоєння дітей: протягом 4–5 хвилин діти довільно малюють.
- Міні-заняття з кольоротерапії.
- «Сухий душ» (з різнокольоровими стрічками)

Можливі форми роботи з використанням кольору

Вправа-дослід «Якого кольору вода?» (для дітей молодшого віку)

Мета: Сприяти покращенню психоемоційного настрою за допомогою дослідницької діяльності; закріплювати назви кольорів, учити спостерігати і помічати незвичайне.

Обладнання: пензлі, серветки, акварельні фарби, баночки з водою.

Хід проведення:

Я беру пензлик біля металевого кінця, акуратно кінцем набираю з баночки фарбу, що мені дуже подобається, притримуючи баночку з фарбою іншою рукою. Потім пензлик з фарбою мию в баночці. Помила пензлик, промокнула об серветку й поклала пензлик на стіл. Можна повторити 2–3 рази. Баночку з водою закрили кришками.

(Вихователь допомагає дітям закривати баночки).

Розглядаємо... Якого кольору вода? Діти відповідають. Якщо дитина не знає назву кольору, то діти допомагають.

Гра «Доторкнися до кольору» (для дітей молодшого віку)

Мета: Сприяти покращенню емоційного стану за допомогою кольоротерапії; розвивати увагу, вміння слухати вказівки.

Обладнання: квадратне ігрове поле розділене на 7 частин (кольорів) на кожну дитину; бантики різних кольорів.

Хід проведення:

Психолог пропонує дітям пограти в гру «Доторкнися до кольору». Роздає кожній дитині ігрове поле, пропонує взяти два бантики й покласти їх на частині поля, що відповідають за кольором цим бантикам. Діти виконують завдання. Лялька висловлює подяку кожній дитині за участь у грі.

Психогімнастика «Синій м'ячик» (для дітей молодшого віку).

Мета: психоемоційне розвантаження, створення позитивного настрою за допомогою масажних вправ.

Обладнання: сині м'ячі, спокійна музика.

Хід проведення:

А тепер розійдіться по групі і знайдіть собі де-небудь містечко. *(Вихователь роздає дітям м'ячки синього кольору й виконує завдання разом з ними).* Візьміть м'ячик і прокотіть його по всьому своєму тілу. Котити потрібно плавно з одного місця на інше. Прокочуємо м'яч по ногах, рукам, шиї, тілу. Прокочуйте його дуже дбайливо під музику, що я вам включу (музика грає тихо, щоб діти не відволікалися). Сядьте на підлогу. Зніміть взуття... Прокочуйте м'ячик стопами. Тепер лягаєте на підлогу. Де можна котити м'яч? По животу? А тепер покладіть м'яч у кошик, взуйтеся.

Гра-вправа «Улюблені кольори» (для дітей молодшого віку; з ускладненням – для старшого)

Мета: За допомогою кольорової гами викликати в дітей позитивні емоції; розвивати пам'ять дітей, закріпити вміння правильно називати колір, ознайомити дітей із правилами гри.

Обладнання: картки середнього розміру різних кольорів (для кожного учасника необхідно підготувати різний колір).

Хід гри:

Дорослий просить дітей стати в коло, у центр якого ставить стілець із підготовленими картками (їх повинно бути на один менше, ніж учасників гри). Потім керівник просить дітей по черзі підійти до стільця й узяти картку певного кольору, необхідно голосно вимовити. У випадку, якщо дитина не знає даний колір або називає його неправильно, дорослому необхідно поправити малюка й попросити всіх хором назвати даний колір.

Ускладнення: Коли всі картки роздані, залишається одна дитина, якій нічого не дісталось, вона й стає ведучим. Ведучий повинен

запам'ятати, у кого в руках який колір. Для цього дитина протягом хвилини повторює кольори й імена дітей, у яких вони в руках, потім відвертається й намагається назвати розташування карток і кому вони належать.

Каракуліна О. М.

УКРАЇНА І ЇЇ СИМВОЛИ (конспект заняття в логопедичній групі)

Мета: дати поняття дітям про нашу Батьківщину – Україну, про людей, які населяють нашу державу; закріпити знання дітей про державні символи (герб, прапор, гімн); символічне значення кольорів прапору та тризуба; розвивати інтерес до своєї держави України, викликати бажання спілкуватися рідною мовою, формувати національну свідомість, розвивати зорову пам'ять, увагу, логічне мислення, мовленнєву компетентність; виховувати шанобливе ставлення до державних символів, любов до рідного краю, повагу до українського народу, гордість за свою Батьківщину.

Матеріал: символи – прапор і герб, мапа України, коректурні таблиці, картки із зображенням калини і верби.

Хід заняття

Вихователь: Діти, подивіться, до нас завітали гості. Давайте з ними привітаємося:

Доброго ранку мені,
Доброго ранку тобі,
Доброго ранку усім
І дорослим і малим!

Вихователь: Діти, як називається наша Батьківщина, де ми живемо? (Україна). Так, ми живемо в Україні, значить ми – українці. Скажіть, а якою мовою ми розмовляємо? (українською).

А тепер прослухаємо вірші про Україну, а розповідають їх Злата і Вітя:

Злата: Україна – рідний край –
Поле, річка, зелен гай.
Любо стежкою іти
Тут живемо я і ти.

Вітя: Україна моя мила,
Ти моя рідненька.
Я тебе так сильно люблю,
Хоч я і маленький.

Вихователь: Які гарні вірші ми прослухали. А тепер назвіть мені, будь ласка, столицю України – головне місто? (Київ).

Так, це – Київ столиця України.
На якій річці стоїть Київ? (на річці Дніпро)
Хто назве нам прислів'я про Київ?

Слісей: Київ – батько міст українських.

Вихователь: Хто знає вірші про Київ?

Вітя: Дніпро широкий, пісня солов'їна,
На каштанах – золота роса...
Рідний Київ – серце України,
Наша славна гордість і краса.

Вихователь: Україна – це Батьківщина для всіх людей, які живуть на її території. Україна – наша земля, наш рідний край. Вона в усьому – в річках, морях, горах, містах. Давайте послухаємо прислів'я про Україну:

Нікіфор: Кожному мила своя сторона.

Міра: Всяка пташка своє гніздо знає.

Соня: Там земля мила, де мати народила.

Кіра: Любиш Україну – посади калину.

Анна: Всюди добре, а вдома найкраще.

Вихователь: Діти, у нашій країні є багато міст великих і маленьких. Скажіть, як називається місто, де ми з вами живемо? (Дружківка).

Так, наше місто має назву Дружківка, воно за розмірами невелике, але ми його любимо, дбаємо про нього.

Скажіть, а що потрібно, щоб наше місто було гарним, квітучим, чистим?

Діти: не смітити, не рвати квіти на клумбах, не ламати дерева і кущі.

Вихователь: Молодці, діти, треба дуже любити своє місто. Скажіть, як називається річка, на якій розташоване наше місто? (Кривий Торець).

Діти, назвіть вулиці нашого міста?

Діти: (називають вулиці, на яких вони живуть).

Вихователь: Скажіть мені, які моря омивають нашу Україну? (Чорне море, Азовське море).

А які гори є в Україні? (Карпати).

А зараз ми покажемо на мапі України, де знаходиться наше місто, де столиця України – Київ, річка Дніпро та моря Азовське та Чорне. Молодці.

Фізхвилинка:

Ми мандруєм, ми мандруєм,
Україною крокуєм.
Ось побачили Карпати,
Як вершину нам дістати?
Заглядаємо в озерця,

Не торкнутися нам дна.
Так ми довго, довго йшли
І додому знов прийшли.

Вихователь: Діти, у кожної країни є свої символи, назвіть їх, будь ласка. (Прапор і герб).

Що означає синій колір на прапорі? (Це небо і вода).

Що означає жовтий колір? (це сонце і колоски пшениці).

Послухаємо вірші про прапор:

Михайло: Прапор – це державний символ,
Він є в кожній державі.
Це для всіх ознака сили,
Це для всіх ознака слави!

Вихователь: Діти, скажіть, а що зображено на гербі України? (Тризуб).

А що означає тризуб?

Тато, мама і дитина. А ще що? Сила, слава, воля!

Молодці, дітки, послухаємо вірш про герб:

Ганнуса: Тризуб – немов сім'я єдина,
Де тато, мама і дитина
Живуть у мирі і любові
На Україні вільній новій!

Вихователь: А зараз ми пограємо в гру: «Збери символи»

Отже, нам необхідно поділитися на 2 команди: «Калинки» і «Вербинки».

Спочатку «Калинки» збирають прапор, а «Вербинки» – герб, а потім навпаки.

Молодці!

А тепер стали в коло, ми з вами будемо промовляти чистомовки:

- Сі-сі-сі – українці ми усі;
- Си-си-си – усі нечуваної краси;
- Аш-аш-аш – роздуває прапор наш;
- Ша-ша-ша – у гербі сила наша.

Робота за столами:

Діти, сідайте, будь-ласка, але спочатку зробимо пальчикову гімнастику:

Усі дерева в інії, у білому, у синьому,
Ростуть дими над хатами
Стовпами волохатими.
Гілки хитає вітерець,
Снігур сніжок покльовує,
А морозенко-пустунець
Нам вікна розмальовує.

Потім діти працюють з кориктурними таблицями за темою.

Конкурс «Я художник»: Кожна команда малює один із символів України (герб і прапор). Потім представник команди розповідає про форму та колір символу, і що він означає.

Гра «Буквений лабіринт»

1. Як називається столиця України? (Київ)
2. Як називається місто, у якому ви мешкаєте? (Дружківка)
3. На якій річці стоїть Київ? (Дніпро)
4. Яка річка протікає в нашому місті? (Кривий Торець)
5. Яку форму має герб України? (Тризуб)
6. Які кольори має прапор України? (жовто-блакитний).

Читається вірш про Київ:

*Наш Київ розіслався
На горах, над Дніпром,
Садами уквітчався,
Мов дівчина вінком.*

Ви всі молодці, добре засвоїли символи України. Тепер всі стали в коло і пограємо в гру **«Подольночка»**.

Ви сьогодні гарно працювали, відповідали на запитання, були уважними. Дякую всім за старанність, активність, наполегливість.

На цьому наше заняття закінчилося.

Усім гостям до побачення!

Каширіна Ю. В.

ВИХОВНА ГОДИНА ДО ДНЯ СОБОРНОСТІ УКРАЇНИ

Мета: поглибити знання учнів про історію виникнення свята Соборності України, пригадати ст. 20 Конституції України, прищеплювати повагу до минулого Батьківщини; виховувати національну свідомість та почуття гідності бути громадянином України, любов до рідного краю, його історичного минулого і сучасності.

Обладнання: Державна символіка, Конституція України.

Хід уроку

I. Організаційний момент

II. Основна частина

Учень 1: Тобі, найкращая перлино,
Моїх розбуджених надій,
Тобі, що звешся Україна,
І в цей життєвий буревій,
Тобі, що постаті козачі
Для нас змальовуєш щодня,
Я шлю привіт й бажаю вдачі
У сяйві радісного дня.

(Б. Цибульський)

Звучить Гімн України

Учитель: Україна... Золота, чарівна сторона. Земля рясно уквітчана, зеленню закосичена. Скільки ніжних поетичних слів придумали люди, щоб висловити гарячу любов до краю, де народилися й живуть!

У глибину століть сягає історія нашого народу. Україна має багате й славне минуле. Вона виплекала Запорізьку Січ, славетну Києво-Могилянську академію. Україна виколисала велетнів сили і духу – таких, як Петро Сагайдачний, Богдан Хмельницький, Іван Сірко, Григорій Сковорода, Устим Кармелюк, Юрій Дрогобич, Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка, Михайло Грушевський та ін. Цей перелік можна продовжити й іменами наших сучасників, які примножують славу нашої Батьківщини. І сьогодні ми святкуємо річницю проголошення Соборності нашої держави.

Учень 2: Історія свята. У тяжкій і тривалій боротьбі за національне визволення, утвердження власної державності наш народ не раз переживав як гіркі, так і радісні події. Одна з таких сторінок нашого минулого – боротьба українського народу за соборність своїх земель.

Так вже розпорядилась історія, що упродовж століть наш народ та землі України були розрізнені, належали до інших держав: Російської імперії, Польщі, Австро-Угорщини. Тож споконвічною мрією українців було об'єднання розрізнених частин України в межах однієї держави. Західноукраїнські землі входили до складу Австро-Угорщини, алк, на відміну від східних земель, тут українці мали ряд політичних свобод і всебічно розвивали культурне та громадсько-політичне життя.

Учень 1: День Соборності – свято України, що відзначається щороку 22 січня в день проголошення Акту возз'єднання Української Народної Республіки й Західноукраїнської Народної Республіки, що відбулося в 1919 році.

Учень 2: Офіційно в Україні День Соборності відзначається з 1999 року. Свято встановлено в Україні «... враховуючи велике політичне та історичне значення об'єднання Української Народної Республіки і Західноукраїнської Народної Республіки для утворення єдиної (соборної) української держави...» згідно з Указом Президента України «Про День соборності України» від 21 січня 1999 року № 42/99.

Учень 1: У цей день також прийнято згадувати іншу подію, яка відбулася рівно на рік раніше 22 січня 1918 року – прийняття IV Універсалу УЦР, яким проголошувалася повна незалежність УНР.

Ідея соборності бере свій початок від об'єднання давньоруських земель навколо князівського престолу в Києві, а її філософське коріння сягає часів Візантії. Протягом віків її практичним втіленням займались українські гетьмани Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, Петро Дорошенко, Пилип Орлик.

Учень 2: 22 січня 1939 року було вперше за 20 років урочисто відзначено на офіційному рівні свято Соборності. Відбулося це в

Карпатській Україні (м. Хуст), на той час – автономній республіці Чехословаччині. Це був чудовий привід нагадати закарпатцям про волю, висловлену на з'їзді Всенародних зборів українців у Хусті 21 січня 1919 року про приєднання Закарпаття до Української Народної Республіки зі столицею в Києві.

Учитель: Акція «Живий ланцюг» стала однією з найяскравіших подій під час руху за відродження незалежної соборної демократичної України та утвердження національної ідеї. Патріотичні сили в передчутті розпаду СРСР згуртувалися й 21 січня 1990 року організували «живий ланцюг» між Києвом, Львовом та Івано-Франківськом як символ духовної єдності людей східних і західних земель України, як запорука існування єдиної, соборної України. Від 1 до 3 мільйонів людей, узявшись за руки, створили на дорогах і шосе безперервний ланцюг від Києва до Львова.

Учень 1. Століттями розірваний український народ визволився з неволі – Наддніпрянщина вийшла з Російської, а Західна Україна – з Австро-Угорської імперії – і воз'єднався на своїй землі в єдиній Українській державі.

Учитель: Робота з матеріалами Конституції України

Стаття 20. «Державними символами України є Державний Прапор України, Державний Герб України та Державний Гімн України.

Державний Прапор України – стяг із двох рівновеликих горизонтальних смуг синього і жовтого кольорів.

Великий Державний Герб України встановлюється з урахуванням малого Державного Герба та герба Війська Запорізького законом, що приймається не менше, як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України.

Головним елементом великого Державного Герба України є Знак Княжої Держави Володимира Великого (малий Державний Герб України).

Державний Гімн України – національний гімн на музику М. Вербицького із словами, затвердженими законом, що приймається не менше, як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України.

Опис державних символів України та порядок їх використання встановлюється законом, що приймається не менше, як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України.

Столицею України є місто Київ».

Вікторина

1. Назвіть один із найдавніших знаків, який є гербом України. (*Тризуб*)

2. Коли було прийнято постанову про Державний прапор України і якого він кольору? (*28 січня 1992 р., жовто-блакитний*)

3. Як називається Гімн України? (*«Ще не вмерла Україна»*)

4. Хто є автором слів Гімну України? (*Павло Чубинський*)

5. Назвіть український Національний герб. (*Тризуб*)

6. Назвіть найбільшу святиню українського народу в музичній символіці. (*Гімн*)

7. Назвіть композитора, який поклав на музику вірш П. Чубинського, цей твір невдовзі став гімном. (*Михайло Вербицький*)

8. Назвіть пісні, які виконують як Гімн України. («*Ой, у лузі червона калина*», «*Боже великий, єдиний...*»)

Висновок: До незалежності Україна йшла довгим, тяжким і жертвним шляхом, дорого за неї заплатила. За нею – і трагічні, і героїчні сторінки історії нашого народу.

(*Перегляд презентації*).

III. Підсумок уроку.

Поетична хвилинка:

1. Благослови і вознеси
Болючу правду України,
Що йде від чистої роси,
Що йде від чистої сльози –
Не тільки смуток і руїни.
І незнищенність України,
Народе рідний, вознеси! (Д. Кочугур)

2. Облітав журавель
Сто морів, сто земель,
Облітав, обходив,
Крила свої натрудив.
Ми спитали в журавля:
– Де найкраща земля?
Журавель відповідає:
– Краще рідної – немає!

Учитель: Україна може вижити і повинна вижити і – насамперед завдяки її культурі, бо це – єдиний посланець душі України, її людська і творча суть. Час минає, а все, що талановито закарбовано у слові, залишається з нами і залишиться після нас. Утверджуймо Україну Духу, Україну Розуму, Україну Серця – навіки, до нескінченності, – на Радість Світам!

Квартіна Б. О.

ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА НА УРОКАХ ЕКОНОМІКИ

Мета: переорієнтація цілей навчання в загальноосвітній школі, підвищення рівня досягнень з економічної освіти на підставі системної підготовки учнів до самостійного вибору майбутньої професійної направленості; розвивати уяву, мислення, бачення; формувати професійну направленість у житті.

Актуальність. Сьогодення вимагає, щоб у навчально-виховному

процесі готувалася компетентна людина майбутнього. Загальноосвітня школа готує старшокласників до вибору професії всім змістом і методами загальноосвітніх знань, політехнічне й трудове навчання, ідейно-політичне, моральне, естетичне й фізичне виховання учнів. Проте вибір професії не може бути лише як побічний результат загальношкільної та позашкільної виховної роботи. Потрібна спеціальна система заходів, спрямованих на підготовку учнів старшого шкільного віку саме до професійного самовизначення. Формування життєвої компетентності учнів у процесі вивчення економіки полягає в тому, що це є засобом вирішення життєвих проблем окремої людини. Велике значення має врахування психологічних особливостей учнів старшого шкільного віку в профорієнтаційній роботі. Якщо в підлітка навчальні інтереси визначають вибір професії, то в старших школярів спостерігається і зворотне: вибір професії сприяє зміні формуванню навчальних інтересів, старші учні починають цікавитися тими предметами, що їм потрібні у зв'язку з обраною професією. Старшокласників хвилюють такі питання: «Чи може людина виявляти цікавість до тієї галузі діяльності, до якої вона не здатна?», «Як можна визначити здатність до тієї абор іншої діяльності?». Такого роду питання говорять про те, що в старшому шкільному віці учні, вибираючи свій життєвий шлях, не йдуть прямо по лінії своїх безпосередніх інтересів, а прагнуть вирішити проблему вибору, зважуючи всі фактори і, головним чином, з огляду на свої здібності. Вони розглядають вибір професії як свого роду висновок з аналізу потреб і наявних схильностей і здібностей, із зіставлення цих своїх особливостей з вимогами, що пред'являє до людини професія.

Учні в процесі профорієнтаційної роботи в школі засвоюють певну систему знань про світ професійної праці, про потреби суспільства у кваліфікованих кадрах (об'єктивні умови вибору професії), починають усвідомлювати свої інтереси, нахили та інші можливі для майбутньої професійної діяльності (суб'єктивні умови вибору професії). Тому вирішення життєвих проблем, оптимізація життєдіяльності людини, більш компетентна поведінка, життєтворчість, самореалізація будуть не лише впливати на індивіда, але й на суспільне буття. Розширення кругозору, пошук нових знань, розвиток умінь самостійного здобуття інформації стали нагальною потребою сучасності. Традиційні завдання шкільної освіти у вигляді знань, умінь, навичок сьогодні є недостатніми, адже сучасне суспільство потребує особистостей, здатних практично вирішувати різноманітні професійні та життєві проблеми, спроможних до самореалізації у різноманітних сферах власної життєдіяльності.

Життєва компетентність людини допомагає їй активно і творчо перетворюватися, розвивати себе, свої здібності і своє середовище згідно з власними цінностями, нормами моралі. Сучасна людина повинна бути здатною:

- критично мислити;
- швидко адаптуватися до життєвих ситуацій;
- використовувати набуті знання та вміння;
- виходити з будь-яких конфліктів;
- уміти добувати та переробляти інформацію, застосовувати її для самовдосконалення;
- бути здатним до вибору альтернатив, які пропонує сучасне життя;
- уміти визначати своє життєве кредо і свій стиль;
- бережно ставитися до свого здоров'я та здоров'я інших як найбільшої цінності.

На уроках формуються всі види компетентності, зокрема життєва компетентність, які формують можливість працювати в групах, попарно, нести відповідальність не тільки за себе, але й за тих, із ким доводиться працювати. Усе це разом готує старшокласника до вибору майбутньої професії, бути потрібним у робочому або творчому колективі.

Важливе значення мають інформаційно-комунікативні технології. Учитель переосмислює наукову інформацію таким чином, щоб, враховуючи пізнавальні можливості кожного учня, пов'язати її з життям, із тим, що є доступним для розуміння дітей, навчити творчо використовувати набуті знання у власній практичній діяльності. Передбачається використання технологій, уміння знаходити необхідну інформацію, критично її осмислювати й аналізувати. Життєва компетентність людини допомагає активно і творчо перетворюватися, розвивати себе і своє середовище згідно з власними цінностями і нормами моралі. Економічна грамотність, освіта й культура населення – необхідні умови міцної та вільної держави.

Головна задача, яка ставиться перед учителем, не тільки дати достатні та глибокі знання зі свого предмету й навчити учнів самостійно опановувати нові знання, а й у тому, щоб підготувати до плідної професійної діяльності в майбутньому. Розширення кругозору, пошук нових знань, розвиток самостійного здобуття інформації стали необхідною потребою сучасності. З цього погляду професійна робота має проводитись за певною системою. У чіткій послідовності розкриваються умови вибору професії, обговорюється важливість правильного професійного самовизначення для суспільства й особистості. На уроках економіки учні ознайомлюються з профорієнтаційною класифікацією професій: маркетолог, менеджер, аудитор, економіст – складають професійні «портрети» професій, оволодівають прийомами самопізнання й самооцінювання. Створюються необхідні передумови для успішного формування готовності до свідомого вибору професії. Це не може проходити без комунікативних технологій у навчальному процесі і

виражається у таких формах робіт:

- використання загадок, ребусів, кросвордів, ігор;
- створення казок, запрошень;
- створення та захист проєктів, презентація бізнес-планів;
- спілкування через Інтернет;
- робота в групах, парах із обговоренням певних навчально-професійних питань.

Головне за такого підходу до навчання – не повідомлення та засвоєння знань, а передача способів навчальної та творчої роботи. Ефективність самоосвіти вибору професії залежить від інтелектуального розвитку особистості:

- відображають та розвивають особисте мислення учнів у напрямку об'єктів, що вивчаються ними;
- задають мінімальний досвід предметної діяльності;
- розвивають можливості розв'язувати в повсякденному житті реальні проблеми від побутових до виробничих та соціальних;
- у сукупності визначають і відображають функціональну грамотність учня.

Одним із різновидів життєвої компетентності є казки, казки-малюнки, реклами, які виховують в учнів художньо-естетичний смак, логічне й образне мислення, фантазію.

Проєкти, презентації, бізнес-плани дають можливість учням розкрити та розвивати здібності в різних напрямках, а також мають великий вплив на вибір майбутньої професії. Розробки бізнес-планів, проєктів не є складним багатогранним процесом, складаються із декількох етапів:

- створення конструкторського бюро;
- вивчення конкурентів;
- захист проєктів, бізнес-планів, презентацій, які проходять на високому рівні.

Така технологія навчальної діяльності формує відповідальність всієї групи учнів за обрану ідею, толерантні взаємовідносини, які надають цінний досвід для формування майбутнього професійно-грамотного громадянина України. Зацікавлення окремим предметом не закінчується на уроках. Учні із задоволенням створюють економічні ігри, кросворди.

Школярі 8–11 класів мають можливість ознайомитися з професіями, які на даний момент необхідні місту, області, Україні, через термінал, який встановлений в кабінеті географії та економіки. Кожен тиждень список поповнюється новими професіями.

Результативність такої роботи з учнями є їх участь у міських олімпіадах з економіки (Прокопова Н., Мазур І., Коротченко О., Марко Г., Донець Т., Хохлова К., Штрекер Я., Кордовська І.) та в обласних етапах

(Коротченко О., Хохлова К., Штрекер Я.). Реклами, які створювали учні на продукцію підприємств Дружківки, були відзначені цінними подарунками та дипломами.

Робота в МАНі дає можливість усвідомлювати свою причетність до змін, які відбуваються в нашій державі. Підтвердженням цього є перемоги в міських конкурсах (Михайлова О. «Податкова система Дружківки», Донець Т. «Реклама – очима дітей»), а також на обласному рівні (Донець Т. – 4 місце). Особливо хочу виділити роботу в МАНі Орехова Олега, який захищав у Києві роботу з географії (4 місце), але майбутню професію пов'язує з економікою (студент ХЕУ – маркетолог). У міському конкурсі серед молоді міста від 16 до 30 років «Якби я був мером Дружківки» роботи учениць 11 класу Лазебник Анастасії (бізнес-план «Багатофункціональний дитячий комплекс «Сонячний» – перше місце) та Студенко Катерини (бізнес-план «ЗАГС» – диплом) були визнані й прийняті мерією міста. Бізнес-план «Сонячний» ліг в основу перебудови парку «Ленінська іскра». Сьогодні мої учні (більше 50) є студентами економічних вишів, а також працюють у міжнародній банківській системі (Марко Г. м. Київ).

Постійно працюю над самовдосконаленням, очолюю методичне об'єднання вчителів економіки міста; читаю лекції на обласних курсах учителів економіки; випустила електронний диск «Економічні казки», яким сьогодні користуються вчителі економіки області; разом із творчою обласною групою, у якій працюю вже декілька років, випустили «Економічні проекти». Нині працюю в обласній творчій групі Регіональної програми з основ економіки.

Література

1. Єрмаков І. Г. Життєтворчість особистості: концепція, досвід, проблеми. Запоріжжя, 2005.
2. Єрмаков І. Г. Проектний підхід до компетентнісно спрямованої освіти. Запоріжжя, 2005.
3. Пятенко С. В. «9 основ менеджмента». Санкт-Петербург: Питер, 2004.

Кисіль Д. В.

ЩАСТЯ

**(Курс за вибором «Безпека життя. Особиста гідність.
Громадянська позиція»)**

Мета: 1) формування предметних компетентностей: розкрити учням розуміння поняття «щастя», сприяти розвитку вміння володіти їм, бути успішним, впевненим у собі та вмінням приносити щастя іншим людям; виховувати позитивне самоставлення, високі моральні якості;

2) формування ключових компетентностей: спілкування державною (рідною) мовою – аргументовано висловлювати свої погляди державною мовою; соціальна та громадянська компетентності – розвиток навичок конструктивного спілкування; вміння продуктивно співпрацювати з різними партнерами в групі; загальнокультурна грамотність – здатність розуміти твори мистецтва, самостійно виражати почуття за допомогою мистецтва; уміння вчитися впродовж життя – усвідомлення власної системи життєвих цінностей, готовність та потреба у творчості, вміння діяти в нестандартних ситуаціях.

Обладнання: ручки, листки формату А4, зошити, інтерактивна дошка.

Тип уроку: урок формування компетентностей.

Епіграф для уроку: *«Будь собою. Інші ролі вже зайняті»* (О. Уайльд.)

Перебіг заняття

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ.

Привітання, створення позитивного настрою.

II. МОТИВАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ТА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ.

1. Відеоролик «Щастя».

Учні переглядають відеоролик «Щастя», у якому відображаються погляди різних молодих людей на поняття «щастя».

2. Притча «Розуміння щастя».

«В одній країні правив цар-мудрець, і всі з'їжджалися до нього за порадою: як стати щасливим. Один юнак теж приїхав за такою порадою. Проте цар, замість того, щоб відкрити хлопцю рецепт щастя, сказав: «набери в ложку соняшникової олії й обійди з цією ложкою всі палати мого замку, не проливши ані краплі». Коли юнак повернувся, цар спитав: «Чи сподобались тобі картини в моїй галереї? Чи зацікавили тебе книги в бібліотеці? Яке в тебе враження від перських килимів, грецьких ваз, дивовижних квітів і водоспадів?». Проте юнак не помітив нічого, бо стежив за своєю ложкою олії. Тоді цар наказав йому знову пройти всюди з ложкою олії і розповісти про все, що захопить його. Юнак знову обійшов замок і був вражений витворами мистецтва і дарами природи, проте він розлив олію. Так ось, щастя – це бачити всю красу навколишнього світу (природи, мистецтва, людської душі) і не забувати про свою «ложку олії».

Ми всі хочемо бути щасливими, а що таке – щастя? Які його складові? Що впливає на наше відчуття щастя? Як навчитися бути щасливим? Про це й поговоримо на сьогоднішньому занятті.

III. ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ.

1. Вправа Мозковий штурм. «Щастя – це...»

Учні намагаються, опираючись на свій досвід, висловити думки, що таке «щастя». Проводиться обмін думками за допомогою запитань:

– Для кожного розуміння щастя – своє. Але є й щось спільне, що об'єднує їх усіх. Що саме?

– Що вам потрібно для повного щастя?

2. *Дискусія «Бажання і цінності».*

Учні пропонуються подумати над запитанням: «Чи може здійснення наших бажань не приносити щастя? Що може завадити?». Після закінчення дискусії підводимо підсумок:

На шляху здійснення наших бажань є перешкоди, їхнє подолання – необхідний етап. Бажання, які здійснюються, приносять почуття щастя, якщо вони не суперечать одне одному, а також духовності, системі життєвих цінностей людини.

3. *Ситуативні завдання.*

Учні розподіляються на чотири групи і отримують картки з ситуаціями для обговорення.

Ситуація 1. Ви працюєте разом із другом у солідній фірмі. Звільнилася місце начальника відділу. Це та робота, про яку ви мрієте. Ви знаєте, що претендентів не багато, і ви серед них. Та ось ви дізнаєтесь, що для вашого друга ця посада – також важлива, і вибір будуть робити між ним і вами.

– У чому полягає суперечність? – Як її подолати? – Які варіанти вирішення ситуації ви можете запропонувати?

Ситуація 2. Ви познайомилися з людиною, яка вам дуже сподобалась. З нею цікаво, легко спілкуватися, вона вміє надати підтримку. Ви були б раді дружити з нею. Але вона дуже багато палить, а ви не переносити цигаркового диму і дуже дбаєте про своє здоров'я.

– У чому полягає суперечність? – Як її подолати? – Які варіанти вирішення ситуації ви можете запропонувати?

Ситуація 3. Фільм, який ви давно хочете подивитися, сьогодні вдень транслюватимуть по телебаченню, але в цей час переїжджає ваш друг. Він замовив таксі і просить вашої допомоги.

– У чому полягає суперечність? – Як її подолати? – Які варіанти вирішення ситуації ви можете запропонувати?

Ситуація 4. Несподівано ви зустрічаєте своїх давніх друзів, які приїхали у ваше місто на один день. Вони влаштовують зустріч і запрошують вас. Ви дуже хочете піти, поспілкуватись, але ви знаєте, що там буде багато алкоголю. Ви вже давно дбаєте про своє здоров'я і не хочете пити.

– У чому полягає суперечність? – Як її подолати? – Які варіанти вирішення ситуації ви можете запропонувати?

4. *Розминка.*

5. *Вправа «скульптура».*

Учнім зачитується притча «Щастя»:

Бог зліпив людину з глини, і залишився в нього невикористаний

шматок.

– Що ще сліпити тобі? - запитав Бог.

– Зліпи мені щастя, - попросив чоловік.

Нічого не відповів бог, і лише поклав людині в долоню шматочок глини, що залишився.

Запитання для обговорення:

1. Як ви зрозуміли зміст притчі? Чому людина не почула відповіді від Бога, а лише відчула в руках шматочок від глини?

Учні пропонується закінчити речення, зображені на інтерактивній дошці і «зліпити» щасливу людину.

Незакінчені речення:

– Кожна людина повинна...

– Любити себе – значить...

– Якщо самооцінка у людини низька, то ...

– Той, хто не любить себе ...

2. Після обговорення відповідей учні намагаються «зліпити скульптуру» людини з позитивним уявленням про себе і відчуттям щастя:

– Ти готовий прийняти всі свої слабкі і сильні сторони- вони є у всіх.

– Ти пишаєшся своїми перемогами, як великими, так і маленькими.

– Вчися насолоджуватися своїм життям.

– Будь собою. Інші ролі вже зайняті.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ОТРИМАНИХ ЗНАНЬ.

1. Групова вправа «Захисти своє життя»

Учні розподіляються на 4 групи і отримують картки з визначенням поняття «щастя». Кожна група наводить аргументи на захист думки, яка написана в картці.

Решта учнів виступає опонентами. Вони мають ставити запитання або висловлювати протилежні думки, аргументи.

Група 1. «Найщасливіша та людина, яка потрібна всім».

Якщо людина живе проблемами інших, вона не має часу подбати про власне щастя?

Група 2. «Щастя у праці».

Щасливою людину робить зовсім не престижна або творча робота як така, а перед усім та, у яку людина вкладає свою душу, від якої отримує задоволення?

Група 3. «Щастя за гроші не купиш».

Так, гроші в житті дуже важливі, але чи можуть вони зробити людину щасливою?

Група 4. «Щастя – у коханні».

2. Вправа «Афоризми».

Учні коментують афоризми, які зображені на інтерактивній дошці:

– Щастя – це не життя без турбот і печалей, щастя – це стан душі.

- Деяким для щастя бракує тільки щастя.
- Щасливі годин не спостерігають, а після скаржаться, що щастя тривало так коротко.
- Те, що достатньо для нашого щастя, часто недостатньо для нашого задоволення.
- Не ганяйся за щастям: воно завжди знаходиться в тобі самому.
- Між щастям і нещастям лежить прірва. У ній-то ми і живемо.

V. ПІДСУМОК.

1. Вправа «Рецепти щастя».

Учні прослуховують притчу «Усе у твоїх руках».

Колись давно, в одному місті, жив мудрець. Слава про його мудрість рознеслась далеко навколо його рідного міста, люди здалеку приходили до нього за порадою.

Але був у місті чоловік, який заздрив його славі. Прийшов він якимось на дуг, спіймав метелика, посадив його між зімкнутих долонь і подумав:

– Піду я до мудреця і спитаю у нього: скажи, о наймудріший, який метелик у мене в руках: живий або мертвий? Якщо він скаже «мертвий», я відкрию долоні, метелик полетить. Якщо він скаже «живий» – я зімкну долоні, і метелик помре. От тоді всі й зрозуміють, хто з нас розумніший.

Так все і сталось. Заздрісник прийшов у місто і спитав у мудреця:

– Скажи, о наймудріший, який метелик у мене в руках: живий чи мертвий? Пильно дивлячись в очі, мудрець сказав:

– Усе у твоїх руках.

Кожен з учнів на окремому аркуші паперу записує рецепт свого щастя. Потім бажаючи діляться своїми рецептами.

2. Заключне слово

*Щастя – як мить, єдина мить,
Махне крилом – і пролетить...*

*Але в цю мить, коротку мить,
Було і сонце, і блакить.*

*Я, поки серцем не зачах,
Вкарбую їх в свої очач.*

*Бо щастя мить – це для життя,
А вічність – це для забуття.*

Коваленко Н. І.

СПІЛЬНОТА. КРАЩЕ РАЗОМ ЧИ ПООДИНЦІ («Я досліджую світ», 2 клас)

Мета: Дослідити, які ознаки мають комахи, як розподіляють свої обов'язки в бджолиній родині. Показати, яку користь приносять бджоли. Визначити, які справи краще робити разом, а які поодинці. Скласти поради

щодо ефективності роботи в групі.

Обладнання: презентація до уроку, відео «Бджолина цивілізація», мультфільм «Одна бджола меду не наносить», картки для групової роботи, лупи.

Хід уроку

I, Мобілізація класу.

1) Ранкове коло.

Доброго ранку, доброго дня

Хай плещуть долоньки

Хай тупають ніжки

Працюють голівки і сяють усмішки

Доброго ранку, доброго дня

Бажаєте ви , бажаю я вам

Ми так довго чекали зими. Морозець надворі холодно .Зігрійте один одного теплим словом(Діти говорять один одному комплементи)

З новинами дня нас знайомить...

Сьогодні 10 грудня, вівторок. На дворі зима. Коли я йшла до школи, небо було... Вітер... Опади...

Тема місяця «Спільнота»

- Як розумієте значення цього слова?

- А чи можна нас назвати спільнотою, доведіть. (Міркування дітей)

2) Вправа «Чарівний Мішечок»

Тут предмет, про який ми будемо говорити сьогодні на уроці.

Із одним вікном хатина

Роботяща в ній родина

По квітках усі літають

Мед пахучий добувають. (Бджола)

- Що ви вже знаєте про бджіл?

II. Повідомлення теми і мети уроку

Ми сьогодні обговоримо:

- До якої групи тварин належать бджоли?

- Як називається спільнота бджіл? Чи всі бджоли в родині мають однакові обов'язки?

Разом з нами мандрує і Рудька

2) Тітонька Бджуля повідомила, що всі бджоли – комахи. Нам треба дізнатися, які ознаки відрізняють комах від інших тварин.

III. Робота над темою

1) Дослідницька робота (в групах)

Роздивитися бджілку через лупу, звернути увагу з чого складається її тіло і відмітити правильні відповіді.

Перевірка

А. Наявність крил

Б. 6 лапок

В. Мають клешні

Г. Тіло складається з 3 частин: голова, груди, черевце

Це і є ознаки комах.

(Усики допомагають орієнтуватись у просторі. Лапами, усиками і горлом визначають смак і якість нектару. Бджоли мають 5 очей: 3 у верхній частині голови і 2 попереду)

Бджоли живуть родинami.

- Чи знаєте ви, як називається бджолина сім'я? (Рій).

У кожній родині є дах над головою, тобто будинок. Як називається будинок бджіл? (Вулик).

- А тепер давайте заглянемо в бджолиний вулик. Зверніть увагу, які бджоли живуть в одному вулику, яку роботу вони виконують.

2) Відео «Бджолина цивілізація»

<https://svitdovkola.org/2/6?ref=ik22-p2>

3) – Які бджоли живуть у вулику? (Матка, трутні, робочі бджоли).

- Хто головний? (У кожному рої одна матка. Вона головна. Її називають королевою, декілька сотень трутнів, завдяки яким на світ з'являються нові бджоли, а також робочі бджоли – невтомні трудівниці (їх тисячі).

У бджіл немає дитинства. Вже на третій день після свого народження вони починають працювати. Наймолодші бджоли, яким минуло 3–4 дні від народження, прибирають у вулику. Коли вони трішки підростуть, починають годувати маленьких діток, навчати їх. А у віці два тижні вони залучаються до будівництва. На двадцятий день свого життя вилітають збирати нектар. Між членами сім'ї існує чіткий розподіл доручень:

– прибиральниця;

– годувальниця;

– будівельники;

– збиральниці;

– охоронці.

4) Практична робота (у парах) (на картках: під малюнками наклеїти підписи «професій» бджіл)

5) Цікавинки про бджіл (Повідомлення дітей). Бджола може відлітати від вулика на 8 км і знайти дорогу додому

6) Розв'язати приклад (Волощенко О. В. Я досліджую світ: підручник для 2 кл. Ч. 1. Київ: «Світич», 2019. С. 99)

Бджілки – збиральниці розшукують квітучі рослини і повідомляють, куди летіти за допомогою «танцю». Якщо квіти недалеко, вони танцюють по колу, якщо на відстані 100 і більше м рухаються «вісіркою».

– Як будуть танцювати у нашому випадку?

7) Фізкультхвилинка

Ви колись задумувались чому бджоли гудуть? Відповідь досить проста – бджоли дуже швидко рухають своїми крилами, до двохсот помахів в секунду, через що і з'являється специфічний гул.

Хоч мозок бджоли дуже маленький і по розмірах як зернятко кунжуту, бджоли дуже здібні. Вони добре вчаться, запам'ятовують предмети та вміють робити складні розрахунки стосовно відстані, для ефективного збору нектару.

У бджіл добре розвинений нюх. Вони розрізняють і сприймають запахи в 1000 разів сильніше, ніж людина. Вони здатні відчувати аромат квітів на відстані 1 кілометр.

8) Висновок

Бджоли відіграють найбільшу роль в опиленні квітів. А через опилення, квіти розмножуються. Це означає, що без бджіл квітів би взагалі не було. У кожної бджілки на передніх лапках є щіточки, на які вони збирають пилок. А на задніх лапках – спеціальний кошик для його перенесення. Коли пилок та нектар змішуються разом – утворюється в'язка рідина, яку бджілки складають у стільники. Там формується мед.

Бджілка про себе може сказати: «Я збираю мед, лікую, танцюю».

– Як ви дома використовуєте мед? (Висловлювання дітей)

Нагадую, щоб зібрати 1 ложку меду 200 бджілок працюють цілий день

9) Скласти прислів'я за допомогою цеглинок лего про роботу бджілок

- Одна бджола меду не наносить (Мультфільм)
<https://svitdovkola.org/2/6?ref=ik22-p2>

- Як розумієте?

- Що допомагає зібрати багато меду?

- Чого навчає нас бджілка?

- Про яку людину говорять «працює, як бджілка»?
«живе, як трутень»?

8) Дослідження “Чи все краще робити разом?”

Дослідити, які завдання краще виконувати разом, а які – самотійно.

- Чому так трапляється?

- А чи є такі справи, які неможна робити без участі інших людей? Чому?

Робота в зошитах (Волощенко О. В. Я досліджую світ: робочий

зошит. Ч. 1. Київ: «Світич», 2019. С. 19).

10) Складання порад щодо ефективності роботи в групі

Вислуховувати всі відповіді.

Не перебивати.

Говорити чітко й зрозуміло.

Не ображати.

Поважати думку іншого.

Бути активним.

IV. Рефлексія

Закінчити речення: «Я не знав, а тепер знаю, що...»

Кожанова Л. О.

«ЗДОРОВИМ БУДЕШ – УСЕ ЗДОБУДЕШ».

Конспект заняття з валеології для дітей середнього дошкільного віку

Мета: формувати в дітей уявлення про здоровий спосіб життя; розширити знання дошкільнят про корисну та шкідливу їжу для здоров'я людини; учити дітей утворювати якісні прикметники; прищеплювати культурно-гігієнічні навички; розвивати зв'язне мовлення, дрібну моторику, слухову увагу, мислення; формувати свідоме ставлення до власного здоров'я.

Матеріал:

1. Серія картинок «Що потрібно робити, щоб бути здоровим».
2. Ширма, ляльковий герой.
3. Предмети гігієни.
4. Предметні картинки «Корисна – шкідлива їжа».
5. Предметні картинки фруктів та овочів для гри «Приготуємо сік».

Хід заняття

Вихователь запрошує дітей у коло і пропонує привітатися з гостями.

Ах, який сьогодні день.

Посміхнись скоріше.

«Доброго ранку!» – скажем гостям.

Здоров'я вам і усім нам.

– Ми з вами не просто привіталися, а побажали один одному здоров'я.

Бесіда «Що таке здоров'я»

– Ось ці картинки нам допоможуть розповісти про те, що потрібно робити, щоб бути здоровим (відповіді дітей за картинками).

– Чуєте, хтось плаче? (із-за ширми з'являється Незнайко).

– Діти, у нас гість. Цікаво, хто це такий і що з ним трапилося

(діти вітаються з Незнайкою).

Незнайко: «Доброго ранку, діти. Мене звать Незнайко. Зі мною ніхто не хоче гратися, з мене всі сміються».

Вихователь: А ти на себе в дзеркало дивився?

Незнайко: А що в мене з обличчям?

Вихователь: Діти, підкажіть будь-ласка (відповіді дітей).

– Що може з'явитися на шкірі, якщо не вмиватися? (вавки, мікроби).

– Давайте зараз його умиємо. А що для цього потрібно, спробуй, Незнайко, відгадати разом з малятами.

Загадки для Незайка:

1. Якщо руки ваші у ваксі,
Якщо на ніс сіли клякси,
Хто тоді ваш перший друг,
Змиє бруд з лица і рук? (вода)

2. Я гладеньке й запашне,
Ти намилюєш мене,
Всі мікроби змило
Я – корисне... (мило)

3. Коли миюсь, чи вмиваюсь
Потім ним я витираюсь,
Витирати сухо звик
Мій м'якесенький... (рушник).

Вихователь: Поки я буду умивати Незнайку, а ви мені допоможете, розповідаючи віршики про водичку.

1. Водичко, водичко
Умий Незнайкові личко
Рожеве та біле,

Як яблуко спіле (Незнайко дивиться на себе в дзеркало, дякує дітям).

Вихователь:

– Незнайко, залишайся з нами, і будеш вчитися, як треба піклуватися про своє здоров'я.

– Незнайко, а що ти їв сьогодні на сніданок?

Незнайко: Мої улюблені цукерки з чаєм.

Вихователь: Ти любиєш їсти смачненьку їжу, а яка їжа корисна? Зараз дізнаємося.

Гра «Корисне – чи ні»

Вихователь: У мене є два кошки. У кошик, на якому намальований веселий хлопчик, треба скласти корисні продукти, а в кошик, на якому намальований сумний хлопчик – продукти, які шкодять здоров'ю.

– Діти, а що міститься у фруктах і овочах? (вітаміни)

– Давайте приготуємо для нашого гостя смачний вітамінний сік.

Гра «Приготуємо сік» (діти називають, який фрукт чи овоч намальований на стаканчику і який з нього можна приготувати сік):

З яблук – яблуневий,

З абрикос – абрикосовий

З апельсин – апельсиновий

Із сливи – сливовий,

З помідор – томатний

З моркви – морков'яний

З гарбуза – гарбузовий.

– А зараз я запрошую вас на килим трішечки відпочити.

Гра-медитація «Звуки навколо нас»

Діти сідають в коло і заплющують очі (звуки природи, мотор машини, звук телефона).

– Які звуки ви почули? Який помічник допоміг почути їх?

– Про вуха теж треба піклуватися. Давайте зробимо зарядку.

Фізхвилинка:

Що за вушком нам не видно

Нам не видно, ой як прикро.

Вгору, вниз, вгору, вниз.

За ушком гірка – ось сюрприз.

Вихователь: – А що вміють наші ноги? (відповіді дітей)

– Щоб ніжки не хворіли, їх потрібно берегти, тренувати, загартовувати.

– Зробимо масаж ступнів ніг горіховими мішечками. Ми горішок катаємо і здоров'я здобуємо.

– Щоб добре себе почувати, треба і пальчики на руках розминати.

Пальчикова гімнастика.

Я шкарпетки прати вмію

Так ось милом і намілю

Кулачками потеру

Дуже гарно їх перу.

Далі буду полоскати

Потім буду віджимати

Та повішу просихати.

Вихователь:

– А зараз, Незнайко, послухай правила, які необхідно виконувати, щоб бути здоровим.

Рано-вранці прокидайся

І гарненько умивайся.

Зубки чистить не забудь,

Щоб здоровим завжди бути!

Лікаря не бійся, друже,
Допоможе він одужать.
Не цукерки їж, а фрукти,
Бо корисні це продукти!
Посміхайся всім завжди
І здоров'я бережи!

Вихователь: – Є таке народне прислів'я, скажемо його всі разом:
«Здоровим будеш – усе здобудеш».

Незнайко: – Діти, дякую вам! Я стільки цікавого сьогодні дізнався.
Я обіцяю вам, що буду охайним, буду робити ранкову гімнастику, їсти
корисну їжу, чистити зуби, мити руки з милом. Я хочу бути здоровим.

До побачення.

Вихователь: Діти, ви молодці. Ми разом допомогли Незнайкові, і я
вас хочу пригостити смачними яблуками.

Кокаєва Н. С.

ЗИМА – ЧАРІВНИЦЯ! (виховний захід)

Мета заняття: *навчальна:* поглибити знання про зиму, її ознаки, повторити назви зимових місяців; *корекційно-розвиваюча:* розвивати мовлення, фонематичний слух, пізнавальну активність, мислення, вміння концентрувати увагу, класифікувати, систематизувати на наочній і вербальній основі; *виховна:* виховувати любов до природи, інтерес до навчання.

Обладнання: мультимедійна установка, комп'ютерна презентація «Зима – чарівниця!», аудіо запис, роздатковий матеріал.

Форма заняття: гра.

Зміст заняття

I. Організація початку заняття.

– Діти, давайте пригадаємо, як себе поведуть виховані діти.

Доброго ранку! Доброго дня!

Треба вітатись чемно щодня

Усмішку людям треба давати

Доброго ранку! – всіх привітати

– Я зачитаю правила поведінки, а ви говоріть: так чи ні:

- На уроці можна вставати і ходити по класу. *(Ні)*
- Треба піднімати руку, якщо хочеш щось сказати чи запитати? *(Так)*
- Не можна заважати товаришу товаришам. *(Так)*
- Можна галасувати, кричати. *(Ні)*

II. Повідомлення теми заняття.

– Сьогодні у нас незвичайний урок

Сьогодні ми зробимо ще один крок

У країну цікаву, країну чудову,
Де наша уява чекає нас знову.
Тож мерщій рушаймо в путь,
Щоб у неї зазирнуть

– Діти, я пропоную вам відгадати загадку і дізнатися, яка буде тема нашого сьогоднішнього заняття.

Біла пора року,
Холодні вечори.
Рипучий сніг надворі,
Це витівки.....? (зими)

– Прочитайте разом тему нашого заняття: «Зима – чарівниця!»

III. Основна частина.

1. Вправа «Щось тут не так». (Розвиток уваги, мислення.)

Помилки бувають різні:
І маленькі, й дуже грізні.
Щоб в житті їх не робити,
Будем зараз їх ловити.
Взимку в полі все цвіте –
І волошки й жито.
Гріє сонце золоте –
Ласкаво й привітно.
Морозець щипає щічки,
Кличе дітлахів до річки,
Щоб купатись і пірнати,
І під сонцем засмагати.

– Діти, чи почули ви помилку у віршику? Зима вона яка?

2. Вправа «Три сніжинки». (Розрізані зображення сніжинок з написаною назвою місяця)

– Діти, а скільки місяців має зима? Давайте пригадаємо, як вони називаються?

Місяць землю грудить
І хату сильно студить. (Грудень)

– Візьміть частинки сніжинки темно-синього кольору і складіть назву місяця.

Вітри зі снігом все сікли
І назву місяцю дали. (Січень)

– Візьміть частинки сніжинки білого кольору і складіть назву місяця.

Місяць цей лютує,
Бо весноньку чує. (Лютий)

– Візьміть частинки сніжинки блакитного кольору і складіть назву місяця.

3. Вправа «Що зайве».

– Скажіть, діти, а які речі ми одягаємо взимку, коли йдемо на вулицю гуляти? *(Теплі)*

– Подивіться на екран і скажіть, яка річ у кожному рядку зайва.

4. Вправа «Шкарпетки».

– Подивіться на екран, діти збиралися погуляти і розкидали свої теплі шкарпетки, скільки діток збиралось на вулицю? *(6)*

– Ми вже тепло одяглись, можна й прогулятися. Давайте закриємо очі і уявимо, що ми пішли з вами у зимовий ліс. Аудіо запис шум вітру в лісі.

5. Вправа «Дихання». Виконання дихальних вправ.

– Тепер діти скажіть, як шумить вітер? *(Ш-Ш-Ш, С-С-С, У-У-У)*

– Сядьте зручно. Спири рівні, плечі не піднімаємо – робимо глибокий вдих через ніс – затримка дихання – повільний плавний видих із вимовлянням: «Ш-Ш-Ш, С-С-С, У-У-У».

6. Вправа «Дикі звірі».

Ми так з вами гарно шуміли, як вітер, що аж звірята з лісу прийшли подивитися на нас, але вони дуже лякливо і тому заховалися. Подивіться уважно на картинку, яких звірів ви бачите? *(Ведмідь, лось, олень, тхір, білка, заєць, вовк, лисиця, їжак).*

– Скільки їх? *(9)*

7. Вправа «Загадки про звірів».

У лісі вогник рудуватий
Шишки лускає завзято. *(Білка)*

Довговухий пострибайчик.
Відгадайте, хто це? *(Зайчик)*

У темнім лісі проживає,
Довгий хвіст пухнастий має.

Їй на місці не сидиться,
Як звуть її? *(Лисиця)*

Уночі гуляє,
А вдень спочиває,
Має круглі очі,
Бачить серед ночі. (Сова)
Хто на собі ліс носить? (Олень)

Фізкультхвилинка

У володарки Зими
Трішечки замерзли ми.
Грудень каже: «Пострибай!»
Січень просить: «Присідай!»
Встали – сіли, встали – сіли,
Розіграли наше тіло.
Лютий місяць нагадав:
Час нам братися до справ.

8. Гра «Знайди 5 відмінностей».

– Діти, дивіться, допоки ми шукали звірів, мені вдалося зробити дві фотографії, але виявилось, що вони різні, давайте знайдемо 5 відмінностей.

9. Творча робота учнів.

– Діти, у які ігри можна пограти взимку? (Кататись на санчатах, у сніжки, ліпити сніговика.)

– Ми з вами в лісі, тут багато снігу, ми зараз зробимо з вами сніговика. Нам знадобиться 4 ватні диски, ватні палички, червоний трикутник для ковпака.

– Якої форми у сніговика ковпак? (Трикутний.)

– Як сніговик знає, що це його ковпак?

10. Вправа-руханка «Трикутний ковпак».

Мій ковпак трикутний,
Трикутний мій ковпак.
Якщо він не трикутний,
То це не мій ковпак

11. Вправа «Вуха – ніс – щічки».

– Ми вже одяглись і пішли гуляти. Діти, а взимку, коли ми гуляємо

на вулиці, хто нас може щипати і кусати? (Морозець.)

– За що він нас щипає? (Щічки, ніс, вушка.)

– Зараз пограємо з вами у гру «Вуха – ніс – щічки».

– За командою «Вуха» ви повинні схопитися за вуха, за командою «Ніс» – за ніс. «Щічки» – за щічки. Я виконую дії разом із вами, але якийсь час я «зроблю помилку». Ви повинні показувати тільки ту частину обличчя, яку назву я.

– Пощипав нас морозець, час повертатися до класу. Закривайте очі, на рахунок 1, 2, 3 ми знову опинимося в класі.

12. Вправа «Запакуй подарунок».

– Яке свято ми святкуємо взимку? (Новий рік.)

– Хто нам дарує подарунки? (Дід мороз.)

– Дід Мороз сам не встигає запакувати всі подарунки, тому йому допомагає гном. Давайте з вами допоможемо гному знайти обгортки для кожного з подарунків.

13. Вправа «Рахівник». (Роздаткові картки.)

– У діда Мороза багато подарунків, іграшки, пряники, ковзани. Давайте допоможемо йому порахувати, скільки у нього подарунків.

У Дедушки Мороза есть верные помощники – гномы, которые помогают ему готовить подарки для детей к Новому Году. Гномик на картинке уже подготовил все подарки, их осталось только посчитать и запаковать в красивую коробку.

Посчитай все подарки. Назови самый первый и самый последний подарок в ряду (А какой подарок идет второй, третий и т.д.?)

Подбери для каждого подарка правильную упаковку и соедини пары линиями

14. Вправа «Мішок для діда Мороза».

– Давайте допоможемо дідам морозам знайти їх мішки для подарунків.

– Усе, ми впорались із цим завданням. Дід Мороз полетів розносити подарунки. Скажіть, а що ви можете подарувати своїм батькам? А ви можете купити подарунок? Чому? *(Потрібно добре навчатися, щоб потім влаштуватися на роботу і заробляти гроші і тоді ви зможете купувати і дарувати подарунки).*

– Зараз ви зможете подарувати своїм батькам цих сніговичків, яких ми зробили.

IV. Підсумок.

– Ось заняттю вже майже кінець.

Ти був справжній молодець!

Колесник Л. В.

УКРАЇНСЬКА МОВА – ДЕРЖАВНА МОВА УКРАЇНИ

(урок з української мови, 8 клас)

Тема. Вступ. Значення мови в житті суспільства. Українська мова – державна мова України.

Мета: ознайомити учнів зі значенням рідної мови в житті кожної людини й суспільства та з функціями української мови як державної; розвивати мовленнєві здібності, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість; виховувати почуття гордості за рідну мову та поважне ставлення до інших мов.

Тип уроку: повторення з елементами засвоєння нового матеріалу.

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНА ЧАСТИНА

1. Привітання
2. Повідомлення теми та мети уроку

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Бесіда з учнями
  - Якими мовами ви володієте?
  - Яка мова в Україні є державною?
  - Якою мовою ви спілкуєтесь?
  - Для чого нам потрібна мова?

2. Вправа «Дерево очікувань»

Мета: визначити сподівання учасників щодо отримання знань та умінь

Час: 5 хвилин.

Хід вправи: учитель роздає кожному здобувачу освіти стікер – листочок, на якому учасникам пропонується написати, що вони очікують отримати на уроці з даної теми, озвучити написане та прикріпити на «дереві очікувань».

III. СПРИЙНЯТТЯ Й ЗАСВОЄННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Слово вчителя. У світі існує близько п'яти тисяч мов. Кожна з них є засобом спілкування в більшому чи меншому людському колективі. Крім того, за допомогою мови люди формують думки, пізнають світ, об'єднуються в одну спільноту, передають один одному досвід. Без мови було б дуже важко обмінятися думками й найтоншими почуттями, досягти взаєморозуміння, налагодити виробництво необхідних матеріальних благ, створити духовні цінності, згуртуватися для подолання труднощів.

Для кожного народу рідна мова – найцінніший скарб. Її не можна забувати. Втрачаючи з певних причин рідну мову, її носій, народ, втрачає себе самого, свою духовну самобутність, стає іншим народом. Про мову багато висловлювань, прислів'їв, приказок.

2. Робота в парах.

Записати по п'ять прислів'їв чи приказок, пояснити їх значення (Хто мови своєї цурається, хай сам себе стидається. Пташкувпізнають по пір'ю, а людину – по мові й мислі. Рідна мова – це музика й малювання душі людської. Рідна мова – не полова: її за вітром не розвієш. Звичай – закон і норма мовлення. Вчасне слово варте двох слів опісля. Слово чемне кожному приємне.).

3. Робота з підручником.

(Вправа 2. стор 4.) Прочитайте висловлювання і поміркуйте, яке значення має рідна мова в житті народу та кожної людини. Два висловлювання, які вам сподобалися найбільше, запишіть на першій сторінці свого зошита.

1. Мова – така ж жива істота, як і народ, що її витворив, і коли він

кине свою мову, то вже буде смерть його душі, смерть усього того, чим він відрізняється від других людей (Панас Мирний). 2. Мова – то цілюще народне джерело, і хто не припадає до нього вустами, сам висихає від спраги (В. Сухомлинський). 3. Ти наше диво калинове, кохана материнська мово! (Д. Білоус). 4. Мова – це доля нашого народу, і вона залежить від того, як ревно ми всі плекатимемо її (О. Гончар). 5. Мова – втілення думки. Що багатша думка, то багатша мова. Любімо її, розвиваймо її.

4. Мамина мова. Малюнок Алли Старенченко (12 років). Бесіда за мюльонком, використовуючи подані цитати.

1. О мово українська! Ти – вода з кринички, над якою гнуться верби, холодна, і прозора, і проста, а без води я вже давно помер би... (Ю. Бедрик). 2. Я без тебе, мово, без зерна полова, соняшник без сонця, без птахів діброва (Ю. Рибчинський).

5. Робота з текстом. (Перепишіть текст. Що в ньому сказано про українську мову як державну?)

Державною мовою України є українська мова. Українська мова як державна мова обов'язково застосовується на всій території України при здійсненні повноважень органами законодавчої, виконавчої та судової влади, у міжнародних договорах, в освітньому процесі в навчальних закладах... Держава сприяє використанню державної мови в засобах масової інформації, у науці, культурі, в інших сферах суспільного життя.

IV. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Виразно прочитайте вірш. Визначте його основну думку **МОВА**

Як парость виноградної лози,
Плекайте мову. Пильно й ненастанно
Політь бур'ян. Чистіша від сльози
Вона хай буде. Вірно і слухняно
Нехай вона щоразу служить вам,
Хоч і живе своїм живим життям.
Прислухайтесь, як океан співає –
Народ говорить. І любов і гнів
У тому гомоні морським. Немає
Мудріших, ніж народ, учителів;
У нього кожне слово — це перлина,
Це праця, це натхнення, це людина.
Не бійтесь заглядати у словник:
Це пишний яр, а не сумне провалля;
Збирайте, як розумний садівник,
Достиглий овоч у Грінченка й Даля.
Не майте гніву до моїх порад
І не лінуйтеся доглядати свій сад.
Максим Рильський

2. «Мікрофон»

– Які ви знаєте правила культури мовлення? Чи дотримують їх ваші ровесники?

– Як ви розумієте поняття «мовний етикет»?

3. Колективна робота. (Перекладіть текст і запишіть його українською мовою)

В Україні переважно живуть українці. Другою по численності народ – росіяни. Крім того, серед громадян нашої країни є білоруси, молдавани, татари (кримські), болгары, венгры, румуни, поляки, євреї, армяни, греки, цигани, азербайджанці, грузини, німці, корейці і багато інших національностей.

4. Робота в парах: Творче редагування-реконструювання. З поданих слів скласти речення, правильно записуючи слова, розставляючи розділові знаки.

1. слово, говорити, мовчати, погане,.
2. слово, стріла, вилетить, не спіймаєш.
3. слово, порука, ласкаве, спокою.
4. слово, гіркі, злі, лагідне.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

1. Рефлексія. Обговорення вправи «Дерево очікування»
2. Ситуація успіху

Гра «Журналісти»

Мета: активізувати знання проблеми у творчій формі, стимулювати учнів до самостійного пошуку інформації із заданої теми.

Хід вправи: Кожен учень уявляє собі, що став журналістом, який пише коротку статтю на свою тему про мову в місцеву газету.

VI. ВИСНОВКИ. ОЦІНЮВАННЯ.

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ:

Записати 4-5 прислів'їв про мову та слово. Написати твір-мініатюру про мову.

Красиля Ю. О.

ВЕКТОРИ НА ПЛОЩИНІ (геометрія, 9 клас)

Мета:

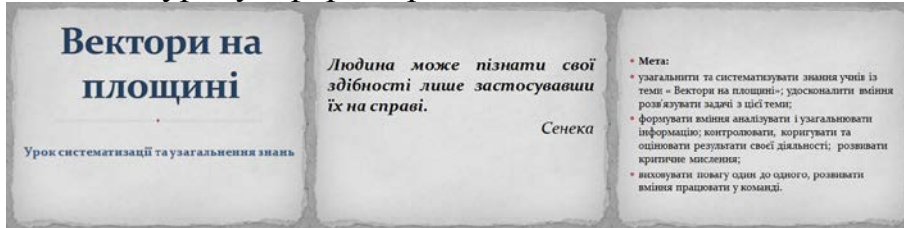
- узагальнити та систематизувати знання учнів із теми «Вектори на площині»; удосконалити вміння розв'язувати задачі з цієї теми;
- формувати вміння аналізувати і узагальнювати інформацію; контролювати, коригувати та оцінювати результати своєї діяльності; розвивати критичне мислення;
- виховувати повагу один до одного, розвивати вміння працювати в команді.

Тип уроку: узагальнення і систематизація знань

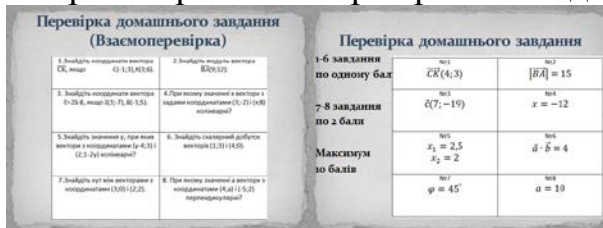
Обладнання та наочність: комп'ютер та проектор, презентація PowerPoint, картки для завдань.

Хід уроку

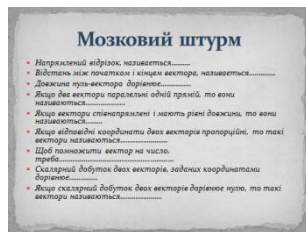
I. Організаційний етап. Створення психологічної атмосфери, постановка мети уроку і форми роботи.

II. Перевірка домашнього завдання. Взаємоперевірка, відповіді на екрані проектора. Учні перевіряють завдання сусіда по парті.

Актуалізація опорних знань.

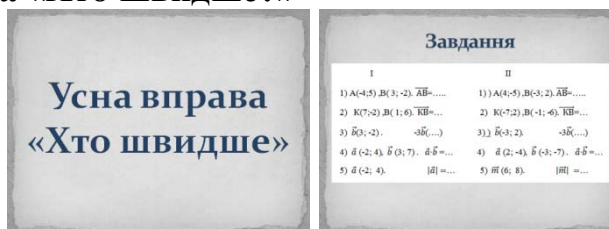

1. Мозковий штурм

1. Напрявлений відрізок, називається.....
2. Відстань між початком і кінцем вектора, називається.....
3. Довжина нуль-вектора дорівнює.....
4. Якщо два вектори паралельні одній прямій, то вони називаються.....
5. Якщо вектори співнаправлені і мають рівні довжини, то вони називаються.....
6. Якщо відповідні координати двох векторів пропорційні, то такі вектори називаються.....
7. Щоб помножити вектор на число, треба.....
8. Скалярний добуток двох векторів, заданих координатами дорівнює.....

Якщо скалярний добуток двох векторів дорівнює нулю, то такі вектори називаються.....

2. Усна вправа «Хто швидше?»

На дошці записані 2 варіанти усних вправ, які виконують учні з двох рядів по черзі ланцюжком. Виграє той ряд, який перший розв'яже завдання. Перевіряють завдання члени протилежних команд. Відповіді відображаються на екрані проектора.

III

1) $A(-4;5), B(3; -2)$. $\overline{AB} = \dots$

2) $K(7;-2), B(1; 6)$. $\overline{KB} = \dots$

3) $\vec{b}(3; -2)$. $-3\vec{b}(\dots)$

4) $\vec{a}(-2; 4), \vec{b}(3; 7)$. $\vec{a} \cdot \vec{b} = \dots$

5) $\vec{a}(-2; 4)$. $|\vec{a}| = \dots$

1) $A(4;-5), B(-3; 2)$. $\overline{AB} = \dots$

2) $K(-7;2), B(-1; -6)$. $\overline{KB} = \dots$

3) $\vec{b}(-3; 2)$. $-3\vec{b}(\dots)$

4) $\vec{a}(2; -4), \vec{b}(-3; -7)$. $\vec{a} \cdot \vec{b} = \dots$

5) $\vec{m}(6; 8)$. $|\vec{m}| = \dots$

I варіант (відповіді)

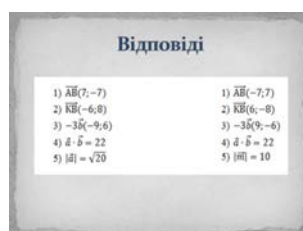
1) $\overline{AB}(7; -7)$

2) $\overline{KB}(-6; 8)$

3) $-3\vec{b}(-9; 6)$

4) $\vec{a} \cdot \vec{b} = 22$

5) $|\vec{a}| = \sqrt{20}$

II варіант (відповіді)

1) $\overline{AB}(-7; 7)$

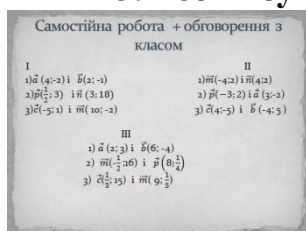
2) $\overline{KB}(6; -8)$

3) $-3\vec{b}(9; -6)$

4) $\vec{a} \cdot \vec{b} = 22$

5) $|\vec{m}| = 10$

3. Розв'язування задач

1) $\vec{a}(4;-2)$ і $\vec{b}(2; -1)$

2) $\vec{p}(\frac{1}{2}; 3)$ і $\vec{n}(3; 18)$

3) $\vec{c}(-5; 1)$ і $\vec{m}(10; -2)$

III

1) $\vec{a}(2; 3)$ і $\vec{b}(6; -4)$

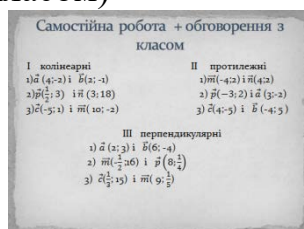
2) $\vec{m}(-\frac{1}{2}; 16)$ і $\vec{p}(8; \frac{1}{4})$

3) $\vec{c}(\frac{1}{3}; 15)$ і $\vec{m}(9; \frac{1}{5})$

(1 група – колінеарні, 2 група – протилежні, 3 група – перпендикулярні).

1. Самостійна робота з обговоренням. За

якою ознакою складені групи векторів? Учням пропонується проаналізувати три групи векторів і сказати ознаку, за якою вони об'єднані. (обговорення з класом)

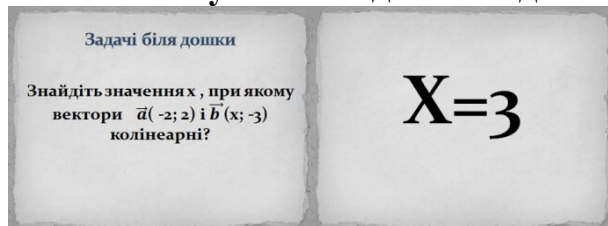

1) $\vec{m}(-4;2)$ і $\vec{n}(4;2)$

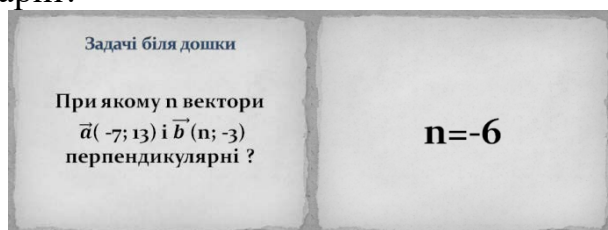
2) $\vec{p}(-3;2)$ і $\vec{a}(32)$

3) $\vec{c}(4;-5)$ і $\vec{b}(-4; 5)$

2. Розв'язування задач біля дошки.

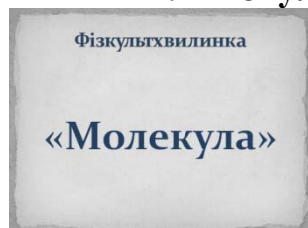

А) Знайдіть значення x , при якому вектори $\vec{a}(-2; 2)$ і $\vec{b}(x; -3)$ колінеарні?

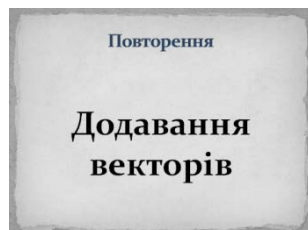

Б) При якому n вектори $\vec{a}(-7; 13)$ і $\vec{b}(n; -3)$ перпендикулярні?

III. Фізкультхвилинка «Молекула»

Діти стають у коло, учитель виступає в ролі ведучого. Учитель командує об'єднатися в молекули, що складаються з кількох атомів. Наприклад, двох, тоді діти об'єднуються по двоє. Аналогічно, з трьох, чотирьох тощо. Задача учнів – не залишитися зайвим.

3. Вправа «Лебідь, щука, рак» (робота у групах)

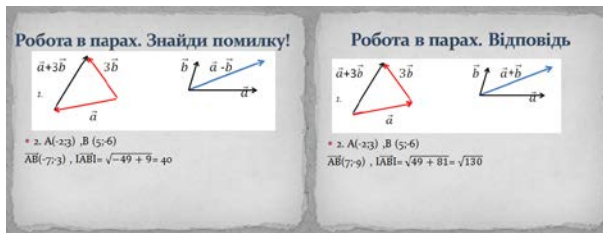
Перед виконанням наступної вправи вчитель біля дошки нагадує графічний спосіб додавання векторів.

Учитель пропонує дітям пригадати, хто такий Леонід Глібов. Він – дитячий письменник, що народився у Полтаві. Його відому байку «Лебідь, щука, рак» знає кожен третьокласник. Діти об'єднуються в групи. Їх задача: побудувати вектори Лебідь+Рак, Рак+Щука, Лебідь+Щука графічно.

4. Прийом «Лови помилку»

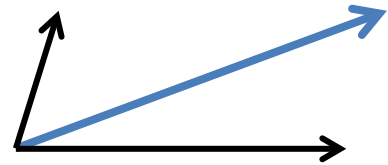
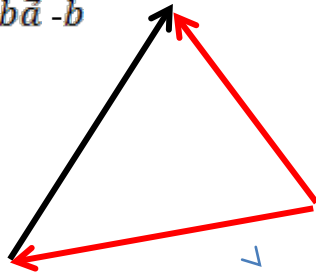
Робота в парах. Учитель роздає дітям картки з виконаними завданнями, але з помилками. Задача учнів: виправити помилки.

Завдання з помилками

$$\vec{a} + 3\vec{b} \quad 3\vec{b} + \vec{a} \quad \vec{a} - \vec{b}$$

1. $\vec{a}$
 $\vec{a}$

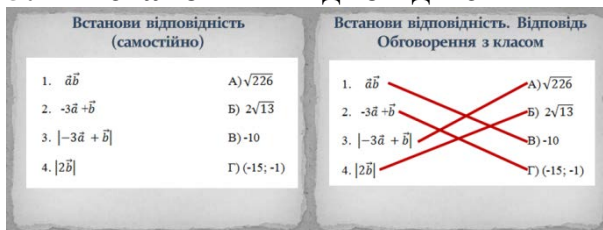
2. A(-2;3) , B (5;-6)

$$\overline{AB}(-7;-3) , |\overline{AB}| = \sqrt{-49 + 9} = 40$$

3. $\vec{a}(-3; 4) , \vec{b}(2; -1)$

$$2\vec{a} + \vec{b} = (8; 7)$$

5. Встановити відповідність

Учитель пропонує встановити відповідність між діями з векторами (1-4) і відповідями (А-Г), якщо $\vec{a}(4;1)$, $\vec{b}(-3;2)$. (самостійно, на швидкість)

1. $\vec{a}\vec{b}$ А) $\sqrt{226}$

2. $-3\vec{a} + \vec{b}$ Б) $2\sqrt{13}$

3. $|-3\vec{a} + \vec{b}|$ В) -10

4. $|2\vec{b}|$ Г) (-15; -1)

Завдання виконують у зошитах.

Учитель пропонує зробити аналіз відповідей і пояснити, як встановити відповідність, не розв'язуючи прикладів.

IV. Підведення підсумків уроку. Домашнє завдання.

Завдання для перевірки знань № 2 (стор. 87 підручник О. С. Істер).
Творче завдання. Застосування векторів(підготувати повідомлення, презентацію або кросворд). Виставлення оцінок.

V. Рефлексія.

Приєм «Кубування»

Відповідають на питання, яке випаде на грані куба:

- опишіть, як знайти косинус кута між векторами;

- встановіть **асоціацію** зі словом вектор;
- **порівняйте** кількість правильних і неправильних відповідей на уроці;
- **проаналізуйте** відповідь...
- **застосуйте** свої знання;
- **поміркуйте**: добре чи погано, що ви знаєте таку кількість інформації?

Купрієва Т. С.

РОСЛИНИ – ЖИВІ ОРГАНІЗМИ (урок природознавства, 3 клас)

Мета: Формування ключових компетентностей:

Спілкування державною мовою: формувати вміння усно висловлювати свої думки, чітко пояснювати факти.

Уміння вчитися: організувати роботу для досягнення результату.

Загальнокультурну: дотримуватися норм мовленнєвої культури та правил толерантної поведінки.

Компетентність у природничих науках і технологіях: формування допитливості, прагнення шукати інформацію, робити висновки, пізнавати навколишній світ шляхом спостереження та дослідження.

Соціальну: проявляти ініціативу, співпрацювати з однокласниками в групі, колективі.

Контрольно-оцінюванні вміння: оцінювати свою діяльність за орієнтирами поданими вчителем.

Інформаційну: навчити використовувати інформацію в житті.

Інформаційно-комунікаційну компетентність: вчити використовувати засоби ІКТ у навчанні та інших життєвих ситуаціях.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Обладнання: комп'ютер, проектор, презентація, відеоматеріали, стаканчики з барвниками, квітки хризантеми, квасолини, які проросли та не проросли, камінь, зелена рослина.

Хід уроку

I. Організаційний момент уроку.

1. Віршованне привітання

Встаньте діти всі рівненько.

Підрівняйтеся гарненько,

Посміхніться до гостей,

Привітайтеся. – Добрий день.

– Яка зараз пора року? Який місяць? Чому цей місяць має саме таку назву?

– Який місяць йому передував? Який місяць слідуватиме за ним?

– Як завжди на початку уроку слід синоптика спитати, що від погоди нам чекати.

– За даними Гідрометцентру на сьогоднішній день у 3–Б класі очікується безхмарне небо на уроці, сильний вітер піднятих рук, t+10-12б, опади у вигляді приємних емоцій. Нашій вчительці бажаю та гостям: НЕХАЙ ПРОБЛЕМИ ТА НЕЗГОДИ НЕ РОБЛЯТЬ ВАМ В ЖИТТІ ПОГОДИ.

Це звичайно, жарти, а насправді сьогодні 23 січня t...

II. Актуалізація опорних знань.

Перед вами 2 коробки. В них є предмети. Зараз я їх буду їх описувати, а ви спробуйте відгадати.

1. Цей предмет можна зустріти при дорозі, в горах, він сірого кольору, холодний, твердий, під впливом природних умов перетворюється в пісок (камінь).

2. Цей предмет зеленого кольору. Його можна зустріти на вулиці, у нас в приміщенні, він дає людям кисень. (квітка)

– Це предмети природи? Якої саме? Що ще належить?

– А давайте згадаємо чим відрізняються предмети живої природи від неживої

Харчуються Ростуть Дихають Розмножуються Завершують цикл життя. (Слова вивішуються на дошку)

– А про які саме предмети живої природи ми будемо говорити, спробуємо відгадати загадки.

Зацвітають на весні

Білі квіти лісові

Їх не варто друже рвати

Слід їх нам охороняти. (підсніжники)

Взимку і влітку

Майорить одним цвітом. (ялинка)

Як назвати одним словом?

III. Повідомлення теми та мети уроку.

– Сьогодні ми розпочинаємо 5 ту мандрівку. Протягом декількох уроків ми не тільки будемо вивчати тему: «Рослини – та середовище їх існування», а ще й досліджувати та конструювати та створювати вже відомі вам лепбуки.

А розпочнемо ми з рослин та їх будови.

Всі ми готувалися до цього уроку: і ви, і я. Клас був розділений на групи, кожна з яких виконувала своє завдання. Сьогодні ми розглянемо результати нашого довгострокового дослідження, які допоможуть нам довести що: **Рослини – живі організми.**

IV. Робота над темою уроку

1 учень

В один горщик ми посадили насіннику квасолі, а в інший камінець. Поливали, доглядали. В одному рослина проросла, а в іншому нічого

немає.

- Чому доглядали однаково, а результат різний?
- Яку ознаку підтвердили? (*Рослина-живий організм*).

2 учень

– Ми посадили в дві ємкості насіння квасолі. Один поливали – вироста рослина, а другий не поливали і насіння не проросло.

Вчитель:

- Чому так трапилось? А які умови потрібні, ще рослині для життя?
- Що їй дає? Сонце до якої природа належить?
- Яку ознаку живих організмів підтвердили цим дослідом? (**Рослина**

росте)

- Ви впевнюєтесь, що рослина-це живий організм?

3 учень

– Цибулинку залили водичкою, вона проросла і випила водичку. Чому так трапилось? (*Показати дослід з хризантемами та барвниками*).

- Яку ознаку підтвердили? (*Рослина харчується*).

4 учень

Листя квітки ми з обох боків намазали вазеліном (жир не пропускає повітря). Побачили, що листя почало жовтіти.

Вчитель: – Чому так трапилось? Як думаєте?

Відповідь дітей: На поверхні листочків є пори, через які рослинка дихає.

Дослід 1. 2 трубки одна вільна, а інша заліплена вазеліном.

Вчитель: Припустимо що ви подихали в обидві трубочки 5 хвилин. Що б з вами трапилось? Яка ознака підходить живим організмам? Які ознаки підходять рослинам? (Дихає) Як ви думаєте, якщо ми продовжимо спостерігати та доглядати за квасолинками, то що зможемо побачити на рослині? *СЛАЙД Квітуча квасоля та стручок*

– Ще про одну ознаку рослин, ви дізнаєтесь, прочитавши повідомлення на картці (*учень*) Яка рослина з вашого життєвого досвіду вам відома?

Відеофрагмент про соняшники.

Висновок: рослина рухається.

Коли рослина пройде всі етапи свого життя, що з нею станеться?

Рослина завершить цикл життя. Тобто, таким чином ми довели що?

Рослини – живі організми

Згадаємо як звучала тема нашого уроку... **Рослини – живі**

організми

Перейдемо до слідуєчого етапу. У вас на партах є конверти в якому є розрізані частини слів різного кольору. Вам потрібно попрацювати в групах та за кольором утворити нові слова.

– Зачитайте що у вас вийшло? Що це за слова?

– Це органи з яких складається рослина, тобто будова рослини.

– Як ви думаєте, яке завдання буде наступним?

Робота в парах. (Підписати органи рослини)

– А зараз подивимося невелику виставу, яка допоможе нам дізнатися, яку функцію виконує кожен орган. (Діти перетворюються на органи та повідомляють про свою функцію). *Невеличка сценка дітей:*

– Я корінь. Знаходжуся в ґрунті. За допомогою мене рослина живеться поживними речовинами.

– Я стебло. На мені є листки, квіти, плоди. По мені поживні речовини рухаються до листків, квітів, плодів.

– Ми листочки. Найчастіше зеленого кольору. Вбираємо вуглекислий газ, а виділяємо кисень.

– Я квітка. Приваблюю своєю красою та ароматом, комах які мене запилюють.

– Я плід. Утворився з квітки. З мого насіння утворюються нові рослини.

Вчитель: – Який орган найважливіший? Чи може рослина існувати без кореня?

– Яку функцію виконує листя? За допомогою якого органу рослина розмножується? *Асоціації*

Увага на екран! З чим у вас асоціюються ці слова?

Корінь колосок стебло бджола листок насос квітка легені плід ліфт

V. Підсумок уроку

Наш урок підходить до кінця

І на остаток хочу запросити вас переглянути дивовижне відео про рослини.

Кур'янович І. С.

KEEPING HEALTHY (англійська мова, 7 клас)

Цілі:

- ✓ вдосконалювати навички вживання нових лексичних одиниць
- ✓ навчити учнів висловлювати поради, писати листа-пораду,
- ✓ розвивати навички аудіювання, читання, письма й усного мовлення;
- ✓ розвивати мовну здогадку й мовленнєву реакцію учнів;

✓ підвищувати загальну культуру здорового способу життя.

Обладнання : мультимедійний проектор, презентація, wi-fi доступ, смартфон, маркери, аркуші для роботи в групах

Посилання на презентацію до уроку.

Procedure

Introductory teacher’s speech.

Good morning girls and boys. I’m glad to see you. I see you are healthy and full of energy. So, we can begin our lesson.

2. *Warm-up.* (Slide 1)

Match and translate the proverbs. How do you understand them?

1. An apple a day	a) after supper walk a mile
2. Health is	b) keeps the doctor away
3. After dinner sit a while	c) the best medicine
4. Early to bed and early to rise	d) above wealth
5. Laughter is	e) but eat to live
6. Live not to eat	a) makes a man healthy wealthy and wise

3. *Aims of the lesson.* (Slide 2, 3)

As you can guess the topic of our lesson is “Keeping Healthy”

By the end of the lesson, you will be able to:

- Write the letter of advice
- Express your opinion about how to be healthy
- Express advice

4. *Speaking.* (Slide 4)

1) Interactive exercise “Find someone who”. T: You have to stand and find different classmates to interview. When a classmate answers ‘Yes’, the interviewer should write the classmate’s name and ask for and record additional information. For example: A. Did you have a cold last month? B. Yes, I did. A. (writes classmate’s name in the box) What did you do? B. I took some cold medicine. A. (writes this information in the box) When a classmate answers with ‘No’, the interviewer should the leave box empty. Another classmate may later answer ‘Yes’ for this question.

5. *Writing and discussing.* (Slide 5)

1) **An opinion dictation (listening, writing and speaking practice)**

T: Divide the page into three columns in your copy books. The first column – “I agree”, the second column- “I disagree” and the third “It depends”.

And I am going to dictate a short sentence to you and I want you to write it in the column that expresses your opinion. And then we will discuss it.

1. Going for a doctor's visit is scary.
  2. Often washing your hands can keep you healthy.
  3. It would be great to work as a doctor.
  4. It's important to take vitamin pills.
  5. Smoking is fun.
  6. Home remedies are useless.
- 2) Look at the pictures and say as in the example. (Slide 6, 7)

"Ann has got a toothache.
She should visit a dentist."

Listening. (Slide 7, 8)

- Listen and say what's wrong with Wendy
- What problem has she got?

Hello, my name is Wendy. I am 13 years old. Every winter when it gets cold outside I get sick. I get two or three colds I hate it when this happens. I cough and sneeze, I have a runny nose. And last year when I had the flu, I even had headaches and a fever. The medicine I buy in the clinic doesn't seem to help me very much. This is a big problem for me because I sometimes miss several of my classes. What can I do to stop getting sick?

- After-listening activity. (Assessment tool "Plickers")

<https://www.plickers.com/set/5c76690be99e0e0004f943dc>

Test:

1. What is the girl's name? (Vicky, Valentine, Wendy, Valeria)
2. How old is Wendy? (12, 13, 30, 17)
3. What had she last year? (flu, insomnia, allergies, toothache)
4. What did she buy in the clinic? (medicine, pills,drops,bandage)
5. What problem has Wendy? (she catches a cold very often, she has a problem with her parents, she is ill now, she has got a terrible headache)

6. Group work (Slide 9)

Try to give some advice to Wendy about how she could deal with her problem.(at least 5)

- **Group 1.** What should she do to be healthy.
- **Group 2** .What shouldn't she do to stay healthy.
- **Group 3.** What home remedies can you advise her when she is ill.

Presentation **of student's advice.**

7. Writing a letter of advice.

1. How to plan letter of advice.(Slide 10)

INTRODUCTION

Paragraph 1

- Make the purpose of your letter clear and show understanding

MAIN BODY

Paragraph 2

- Give your advice to help her solve the problem

Paragraph 3

- Add some more advice

CONCLUSION

Paragraph 4

- Hope everything will be fine

2. Useful phrases (Slide 11)

A Letter of Advice

Dear ...

Introduction paragraph 1	• I was sorry to hear about your problem... • I was in the same situation few years ago... • I understand how you are ...
Main body paragraph 2, 3	• Giving advice • It would be a good idea to ... • I strongly advise you to / not to ... • First of all, it`s very important you to ...</li> <li>• I think you should / shouldn`t... • The best thing for you to do is ...
Conclusion paragraph 4	• To sum up, / Summing up • To conclude, / Concluding • Finally I`m sure that if you follow my advice, everything will be ok soon. • Good luck !

Your name and surname.

3. Writing student`s letters to Wendy.

8. Self assessment (Slide 12)

Кушнір Д. Д.

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ «УМІННЯ ВЧИТИСЯ» ЗАСОБАМИ МНЕМОТЕХНОЛОГІЙ

Проблема формування у молодших школярів компетентності «уміння вчитися» стає все більш актуальною. Реформа, неперервність сучасної освіти вимагають від людини самостійного підвищення свого професійного та культурного рівня, здатності ставити і вирішувати задачі самовдосконалення та саморозвитку, уміння постійно навчатися.

Дослідження українських учених свідчать, що основи уміння навчатися закладаються в початковій школі, тому саме молодший шкільний вік має великі резерви формування в учнів цієї ключової компетентності.

Упевнена, якщо не приділяти належної уваги основним процесам пам'яті – запам'ятовуванню, зберіганню, відтворюванню тощо учні не зможуть оволодіти прийомами раціонального запам'ятовування. Це призведе до проблем щодо формування головної життєвої компетентності учнів – уміння вчитися як у початкових класах, так і надалі.

Варто відзначити, що традиційні методики навчання учнів початкових класів спираються переважно на механічне запам'ятовування програмового матеріалу, що суперечить закладеному природою процесу розвитку мозку. Науково доведено, що розуміння будь-якого поняття для дітей молодшого шкільного віку відбувається на основі конкретного й безпосереднього сприймання, тому дуже важливо, щоб навчальний матеріал сприймався ними через усі аналізатори: зорові, слухові, мовленнєво-моторні й рухові. **Чим більше аналізаторів бере участь у вивченні навчального матеріалу, тим ефективніше й міцніше він засвоюється.**

У молодшому шкільному віці діти, насамперед, запам'ятовують матеріал, який їм дають наочно, у формі реальних предметів (або їх зображень), конкретних дій. Щоб засвоїти навчальний матеріал, в учнів повинно постійно діяти уявлення, створюватися образи та їх нові комбінації. Тобто для покращення сприймання й відтворення інформації необхідно використовувати в навчання ті мнемонічні методики, що спираються на властиве кожній людині вміння уявляти та фантазувати.

Мнемоніка (грец. *Ταμνημονιχα* – мистецтво запам'ятовування) (**мнемотехніка**) – сукупність прийомів і способів, що полегшують запам'ятовування і збільшують обсяг пам'яті шляхом утворення асоціацій.

Проаналізувавши сучасні світові дослідження в педагогіці і практичній психології, я відзначила для себе ті мнемонічні методи та прийоми навчання, що допомагають зробити навчальний матеріал значно легшим для запам'ятовування: **групування, виділення опорних пунктів, складання плану, класифікація, структурування, схематизація, виявлення аналогій, мнемотехнічні прийоми, перекодування, добудова матеріалу, який запам'ятовується, серійна організація, асоціації, повторення.**

На власному досвіді я переконалася в тому, що за допомогою спеціально розроблених завдань, вправ і тренінгів, розвивальних ігор, якщо їх подавати в певній послідовності, можна досить ефективно розвивати пам'ять дітей, фантазію, мову, спостережливість, уміння знаходити оригінальні рішення.

Виходячи з цього, я запровадила **методику як часткового використання прийомів мнемотехніки при вивченні математики, мови, природознавства, образотворчого мистецтва, так і побудови навчального процесу за мнемонічними технологіями навчання.**

Опорні схеми

Тривалий час, працюючи вчителем початкових класів, я вивчала і впроваджувала в практику роботи багато технологій, що враховували розвиток кожної особистості, допомагали учням досягти високих результатів у навчанні. Але однією з найефективніших, на мою думку, є технологія С. М. Лисенкової. В основі її методики – коментоване управління та опора на схеми-опори. Від традиційної наочності вони відрізняються тим, що є опорами дій. Учні будують свою відповідь, користуючись схемою, читають і працюють з нею. Таким чином учні позбавлені механічного запам'ятовування правил. Усе нове повинно засвоюватись учнями з часом, для цього замало доби – такою є властивість людської пам'яті. А коли правила в простій лаконічній схемі перебувають на очах учнів деякий час у класі, вони самі легко усвідомлюються в пам'яті.

Коментоване управління

Уміння дітей мислити вголос розвиває потребу в дитини думати, доводити, міркувати під час виконання самостійних вправ. Коментоване управління тримає повсякчас увагу учня на завданні, що виконується, і сприяє розвитку постійної уваги. Опора на схеми розвиває пам'ять, а те, що учневі потрібно думати, яку схему обрати і правильно прокоментувати задану вправу, розвиває мислення.

Технологія «ПіснеЗнайка»

Перш за все, «ПіснеЗнайка» – комфортне, розвиваюче і корекційно-оздоровче навчання. З одного боку, воно активізує центри уваги, пам'яті, мислення, мовлення, а з другого – гармонізує особистість у цілому. Такий ефект досягається завдяки спеціальній підготовці навчального матеріалу – систематизації, представленню через образи, перетворенню у вірші та пісні, поєднанню слухового та візуального подання знань.

Методологія використання «ПіснеЗнайки» надзвичайно проста. Спочатку піснезнайські пісні неголосно звучать на перервах, уроках малювання, праці, на фізкультхвилинках. За тиждень слухачі підсвідомо запам'ятали їх і починають підспівувати. Далі розпочинається активний етап навчання: під час звучання пісень діти знайомляться з ілюстраціями до них – так слово об'єднується з образом.

Прийоми ейдотехніки

Діти запам'ятовують не саме слово, а образ, який виникає в їхній уяві. Таке запам'ятовування називається ейдетичним (з грецької ейдос – образ), а конкретно-образне запам'ятовування отримало назву ейдотехніка.

Цифри запам'ятовуються краще при асоціаціях з предметами, образами, казковими персонажами. Наприклад, цифра 1 – Буратіно, 2 – лебідь, 6 – замок, 8 – сніговик.

Усі ці прийоми дозволяють дітям правильно використовувати свої розмовні ресурси, ресурси своєї пам'яті, тому у своїй роботі я постійно звертаюсь певних

мнемонічних прийомів запам'ятовування.

Приєм підбору асоціацій

Вивчаємо словникові слова

Саме використання асоціативної пам'яті відіграє велику роль при вивченні словника на уроках мови. Разом з учнями ми поєднуємо слова в речення, а речення в тексти, використовуючи метод «ключових слів», іноді пропоную намалювати орфограму, замінюючи ненаголошений голосний образом предмета за асоціацією.

Лінгвістичні казки

Щоб активізувати різні аналізатори, смислові асоціації, змістову пам'ять, розвинути мовлення дітей використовую роботу з лінгвістичними казками:

- продовжити казку за її початком;
- створити казку в групах з наступною інсценізацією.

Приєм «оживлення»

На основі багатьох досліджень про природу навчальної діяльності людини сучасні психолінгвісти зробили висновок, що ми мислимо не словами, а образами, кодовою мовою уявлень і асоціацій. Коли дитина знайомиться з новим словом, у її уяві виникає образ, тому при вивченні нових слів-термінів пропоную створити і замалювати образи термінів і правил.

Приєм активізації рухів

Мова рухів, жестів значно підвищує ефективність засвоєння навчального матеріалу, полегшує не лише запам'ятовування, а й увагу та здатність творчо мислити. Під час вивчення правил із «сурдоперекладом» одночасно з мовними

центрами мозку активно працюватимуть також сенсомоторні ділянки: утворюються складні ланцюжки, що збережуть інформацію в декількох місцях мозку, а при потребі, наш мозок знайде її швидше.

Приєм графічних імпровізацій

Перед подачею будь-якого мовного матеріалу, підключаючи яскраву дитячу уяву, ознайомлюю учнів або ж за потреби придумую разом із ними асоціативні символи, які позначають відповідні лексичні або граматичні одиниці.

Вивчення віршованих правил (ритмізація).

Досвід переконує: найкраще запам'ятовуються віршовані правила. Вигадка, фантазія, вміння пояснити складні мовні явища доступною дитині образною мовою – усе це саме ті ігрові прийоми, які можуть стати гарантією успіху співпраці учня та вчителя.

Головне, що необхідно враховувати кожному вчителю – це гармонійне поєднання звичних, традиційних форм роботи з інноваційними. Корисне все, що примусить дитину «зрозуміти – запам'ятати – засвоїти – принести до власної ціннісної системи – стати компетентною.

Левченко А. А., Яцишина Л. М.

РОЛЬ КАБІНЕТА МИСТЕЦТВ ЯК ДУХОВНО-КУЛЬТУРНОГО КОМПОНЕНТА В НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ

Сучасний освітній інструментарій передбачає роль педагогічного партнерства на уроках. Щоб забезпечити швидку гармонізацію навчального процесу, потрібно створювати такі умови, які вплинуть на особистість учня, налагодять моральний ланцюжок між учителем та учнем. Кабінети в школі посідають вагомe місце для створення атмосфери мотивації. Оскільки навчання має бути не лише корисним, але й цікавим та захоплюючим, а створення профільних кабінетів є незамінним помічником учителя.

Сьогодення потребує орієнтацію на навчання, захоплення ним, тому функціонування кабінету мистецтв допомагає проводити нестандартні уроки, створювати умови вільного доступу до мистецьких ресурсів, комунікації один з одним, співпраці в навчальній діяльності і надає можливості для творчо-креативного розвитку. Кабінет мистецтв урізноманітнює навчальний процес тим, що учні проводять екскурсії, хвилинки мистецької уваги.

Суть роботи кабінету мистецтв – педагогічна модель, у якій учні знайомляться з відомими мистецькими роботами художників-краєзнавців,

на основі співробітництва долучаються до успішного навчання. Учні під час екскурсій набувають передових позицій, стають активними учасниками навчального процесу. Стимул для змін дає те, що діяльність має право очолюватися учнями. Головне – це не призводить до зсуву пріоритетів навчання.

Як кабінету мистецтв працювати в умовах НУШ? Педагоги сміливо спостерігають за прогресом навчання, коли клас перетворений у студію. Інформаційні носії-картини дозволяють підготувати учнів до життєдіяльності в культурному соціумі, навчити школярів набувати знання, формувати в учнів культуру спілкування, змінити роль учителя й учня.

Учні мають певну низку підказок роботи в кабінеті мистецтв:

- описувати картину в різносторонньому варіані;
- звертатися до мистецьких термінів;
- передати враження від картини;
- торкатися питань світогляду митців.

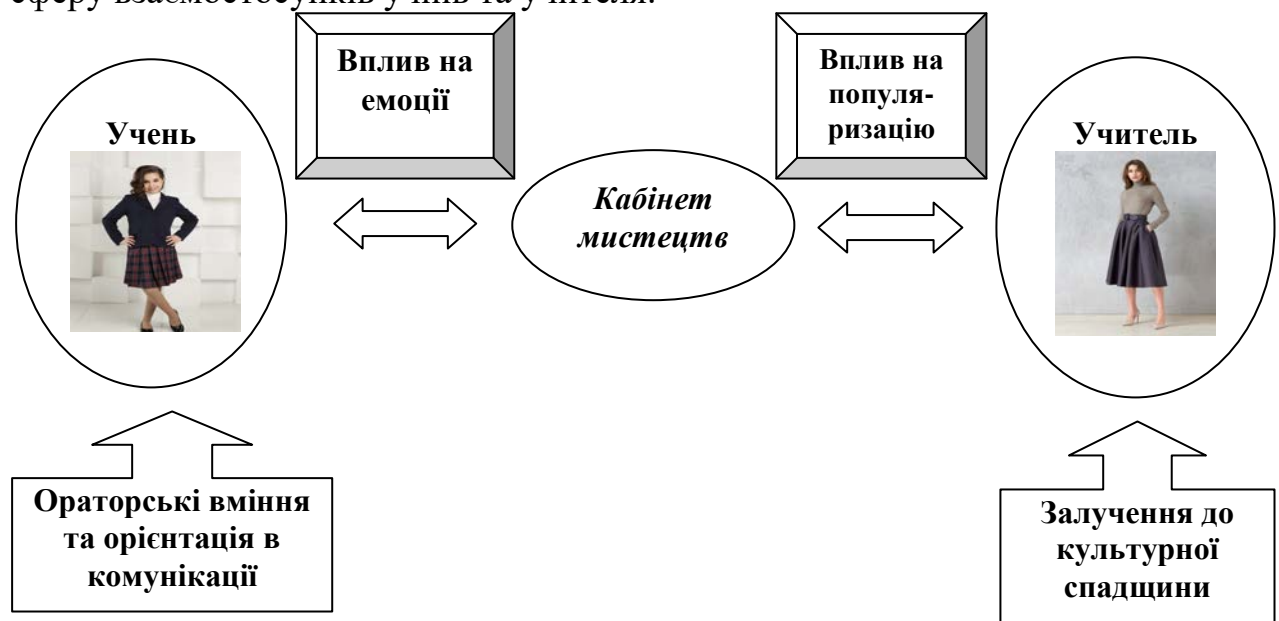
Організація роботи в кабінеті мистецтв передбачає таку структуру:

- 1) Презентація.
- 2) Виступи учнів-істориків, які неодмінно співпрацюють з біографіями художників та мотивами написання їхніх творів.
- 3) Рефлексія.

Необхідно залучати школярів до мистецької творчості, під час якої вони пізнають зв'язки між різними видами мистецтва, виробляють навички художнього оформлення дійсності.

Мобілізуючи великі затрати розумової діяльності, мистецтво прискорює процеси розвитку просторового мислення, образного бачення, розвиває розумові здібності, спостережливість дітей, відчуття гармонії.

До вашої уваги пропонуємо модель впливу кабінету мистецтв на сферу взаємостосунків учнів та учителя.

Художники, роботи яких представлені в кабінеті мистецтв, є майстрами в техніці акварелі, олії, офорту, малюнка олівцем. Особливо прикрашає кабінет те, що зовсім різноманітні погляди на мистецтво зійшлися в такій атмосфері.

Кожен урок, проведений у музеї, – це година виховання любові та гордості за українців-односельчан та Україну!

Рідна мова залишається кодом нації. Розуміння учнями процесу повернення до коренів, витоків саморозвитку вже є проявом патріотизму. Творча робота зі словом у кабінеті мистецтв показує емоційний вплив на учнів. Повага до художників-односельчан спонукає учнів до пошуків, творчих звершень. Завдання різного спрямування допомагають учням простежити історію слова, основні лексичні шари української мови, на яких виростає мовно-національна свідомість.

Учителі історії застосовують на уроках систему патріотичного виховання засобами шкільної музейної кімнати. Учень, перебуваючи у стінах музею, відчуває свою значущість, то в нього визначається соціальний образ «Я – людина». Якщо він, працюючи з документами, переживає патріотичні почуття, то визначається його образ «Я – громадянин». Учні нашої школи залучаються до пошукової різноманітної роботи, дослідження подій минувшини, відновлення експонатів. На уроках історії учитель використовує інноваційні технології та методи, долучає до самостійного опрацювання матеріалу, адже власні думки формуються лише в пізнанні істини. А вона приходить у пошуку.

Отже, навчання в кабінеті мистецтв оперує не лише культурологічним матеріалом, але й вимагає формування навичок міжособистісного спілкування. У процесі спілкування засвоюються культурно-етичні норми поведінки, зміцнюються міжособистісні стосунки. Завдяки цьому учні отримують можливість обговорювати актуальні культурні події міста, вчать обґрунтовувати власну думку та висловлювати своє ставлення до подій. Така взаємодія сприяє накопиченню соціального досвіду, засвоєнню етики мовної культури.

Література

<https://2k19.su/modna-shkilna-forma-v-klitku-70-foto-idej-dljajaskravogo-obrazu-uchnja/>

Лукічева О. С.

ВОДА, СКЛАД ЇЇ МОЛЕКУЛИ, ПОШИРЕНІСТЬ У ПРИРОДІ, ФІЗИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ

Мета: формування предметних компетентностей:

➤ ґрунтуючись на знаннях учнів із попередніх тем хімії, знаннях із біології, фізики, географії та власного досвіду учнів, узагальнити знання

учнів про воду і вивчити будову її молекули, з'ясувати якісний та кількісний склад молекули води, фізичні властивості та поширеність у природі; показати значення води у природі й житті людини;

➤ формувати в учнів стійкі пізнавальні інтереси; розвивати інтелектуальну сферу дитини; ініціативність у висловлюванні думок, уміння лаконічно висловлювати свою думку; формувати соціальну компетентність;

➤ виховувати шанобливе ставлення до природи, активність, уважність, дисциплінованість.

Формування ключових компетентностей:

– *спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовою:* використовувати в мовленні хімічні терміни, поняття, символи, сучасну українську наукову термінологію і номенклатуру; формулювати відповідь на поставлене запитання; обговорювати результати дослідження і робити висновки;

– *математична компетентність:* застосовувати математичні методи для розв'язування завдань хімічного характеру;

– *основні компетентності у природничих науках і технологіях:* пояснювати природні явища, процеси в живих організмах на основі хімічних знань; проводити досліди з речовинами з урахуванням їхніх фізичних і хімічних властивостей; виконувати експериментальні завдання і проекти, використовуючи знання з інших природничих предметів;

– *інформаційно-цифрова компетентність:* відбирати необхідну інформацію, оцінювати, аналізувати інформацію;

– *уміння вчитися впродовж життя:* виконувати навчальні проекти хімічного й екологічного змісту;

– *соціальна та громадянська компетентності:* співпрацювати з іншими над реалізацією проектів, що передбачають використання хімічних знань;

– *екологічна грамотність і здорове життя:* усвідомлювати причинно-наслідкові зв'язки у природі і її цілісність.

Тип уроку: інтегрований урок

Форма проведення: урок-дослідження з елементами проєктної технології.

Навчальні ресурси: мультимедійна презентація; комплект карток для узагальнення і систематизації знань «Павучок»; замкнена модель екосистеми (флораріум), листок оцінювання.

*Без води нема життя, без праці добробуту.
(Українське прислів'я)*

Перебіг уроку

I. Організаційний момент.

1. Психологічний настрій.

Добрий день! Я рада бачити всіх на цьому уроці! І хочу, щоб кожен

з вас, про себе подумав так:

Я розумна людина!

Я творча особистість!

Я вчуся і хочу знати!

Тому, бажаю всім нам отримати задоволення від взаємодії на уроці!

Отже почнемо.

2. Поетапне оцінювання: «Листок оцінювання».

II. Мотивація навчальної та пізнавальної діяльності.

Вправа «Відгадай».

1. Чого на гору не викотити,

В решеті не віднести,

В руках не утримати?

2. Ніжна зірка, срібно-біла

На руки згори злетіла,

Я приніс її сюди, стала крапелька .... (води).

Вода! Ти не маєш ні смаку, ні кольору, ні запаху, тебе неможливо описати, тобою насолоджуються, не знаючи, що ти таке. Не можна сказати, що ти є необхідною для життя: ти – саме життя. Ти наповнюєш нас радістю, і це неможливо пояснити нашими почуттями (Антуан де Сент-Екзюпері)

Хоча у світі немає предмета, який був би слабшим і ніжнішим за воду, але вона може зруйнувати найтвердіший предмет (Китайський філософ Лао-цзи).

III. Актуалізація та коригування опорних знань, умінь та навичок.

1. Прийом «Фантастичне припущення».

Завдання: А чи замислювалися ви над тим, яке б було життя на Землі без води? Намалюйте в уяві Землю без води. Опишіть нашу планету.

2. Інтерактивна технологія «Незакінчене речення».

Продовжити речення «Про воду я знаю, що...»

Учитель повідомляє тему та мету уроку.

Мета нашого уроку: узагальнити знання про воду і вивчити будову її молекули, з'ясувати якісний та кількісний склад молекули води, фізичні властивості та поширеність у природі; показати значення води в природі й житті людини.

IV. Повторення та аналіз основних фактів, подій, явищ.

Прийом «Мандрівка».

1. Вода – найпоширеніша речовина на Землі.

(випереджальне повідомлення учня)

2. Будова молекули води (розповідь учителя з елементами бесіди).

Молекулярна формула води H_2O .

- Який якісний склад молекули?
- Який кількісний склад молекули?
- Чи можна віднести воду до складних сполук? Чому?
- Які обчислення можна виконати за хімічною формулою?
  - ❖ Відносна молекулярна маса: $M_r(\text{H}_2\text{O}) = 18$
  - ❖ Масові частки елементів: $W(\text{H}) = 0,111$, або 11,1%
 $W(\text{O}) = 0,889$, або 88,9%

Графічна формула молекули води Н – О

3. Фізичні властивості води (робота з підручником, робота в парах).

3.1. Про важливі фізичні властивості води ви дізналися на уроках природознавства.

Добре знаєте деякі її властивості із повсякденного життя.

Використовуючи підручник (стор. 149) і власний досвід, опишіть фізичні властивості води.

1. Чиста вода – безбарвна рідина без запаху і смаку.
2. Замерзає при температурі 0°C
3. Закипає при 100°C (за тиску 760 мм рт. ст.).
4. Густина $1,00 \text{ г/см}^3$ (при 4°C), (1 мл має масу 1 кг, тому, відмірявши мірним циліндром 100 мл води, отримаємо її масою 100 г.), густина льоду – $0,917 \text{ г/см}$.
5. Мала теплопровідність.
6. Не проводить електричного струму.
7. Вода має велику теплоємність, тому повільно нагрівається та повільно охолоджується.

Саме тому воду використовують як теплоносій у системах опалення.

3.2. Прийом «Довіряй, але перевіряй!»

Учні розподіляються на пари. Один учень називає властивість води, а інший учень демонструє дослід на підтвердження цієї властивості.

Демонстрування 1. Колір води. Беремо кілька стрічок паперу різного кольору (червоного, жовтого, білого, зеленого, синього). Порівняти колір води із кольором стрічок паперу.

Висновок: вода не має кольору.

Демонстрування 2. Прозорість води. Поставити будь-який предмет за склянку з водою або опустити предмет у воду.

Висновок: вода прозора.

Демонстрування 3. Форма води. Текучість води. У посуд різного розміру та форми на дно покласти кульку та налити води. Чи змінилась форма кульки? Що сталося з водою?

Висновок: вода не має форми, а набуває форми посуду, у який налита. Вода текуча.

Демонстрування 4. Смак води. Які смаки вам відомі? (Солодкий, солоний, гіркий, кислий). Спробуйте на смак воду (звичайну, кип'ячену, мінеральну, джерельну, дистильовану). Який він?

Висновок: вода без смаку.

Примітка. Різний смак воді надають ті речовини, що в ній розчинені.

Демонстрування 5. Вода – розчинник. Приготувати три склянки з водою. В одну покласти ложку солі, у другу – цукру, у третю – крейду. Ретельно перемішати воду в склянках. Що відбулося у кожній склянці. Солі та цукру в склянках не видно. Що з ними відбулося?

Висновок: вода – розчинник. У третій склянці вода помутніла, крейда не розчиняється у воді.

У яких агрегатних станах може перебувати вода?

Відгадайте загадки:

– Хтось відкрив на небі душ,

Повно на землі калюж.

І на нас водиця ллється.

Як це явище зветься? (дощ)

Що це? Що це? – всі кричать

– Білі мухи он летять (сніг)

– Сидить дід за подушками і стріляє галушками (град)

– Сиві воли усе поле злягли (туман)

– І в вогні не горить, і в воді не тоне (лід)

Наведіть приклади різного агрегатного стану води?

Фізкультхвилинка.

4. Кругообіг води у природі (випереджальне повідомлення учнів, складання на дошці опорної схеми)

5. Значення води у природі та житті людини (випереджальне повідомлення учня)

V. Творче перенесення знань та навичок учнів у нові ситуації.

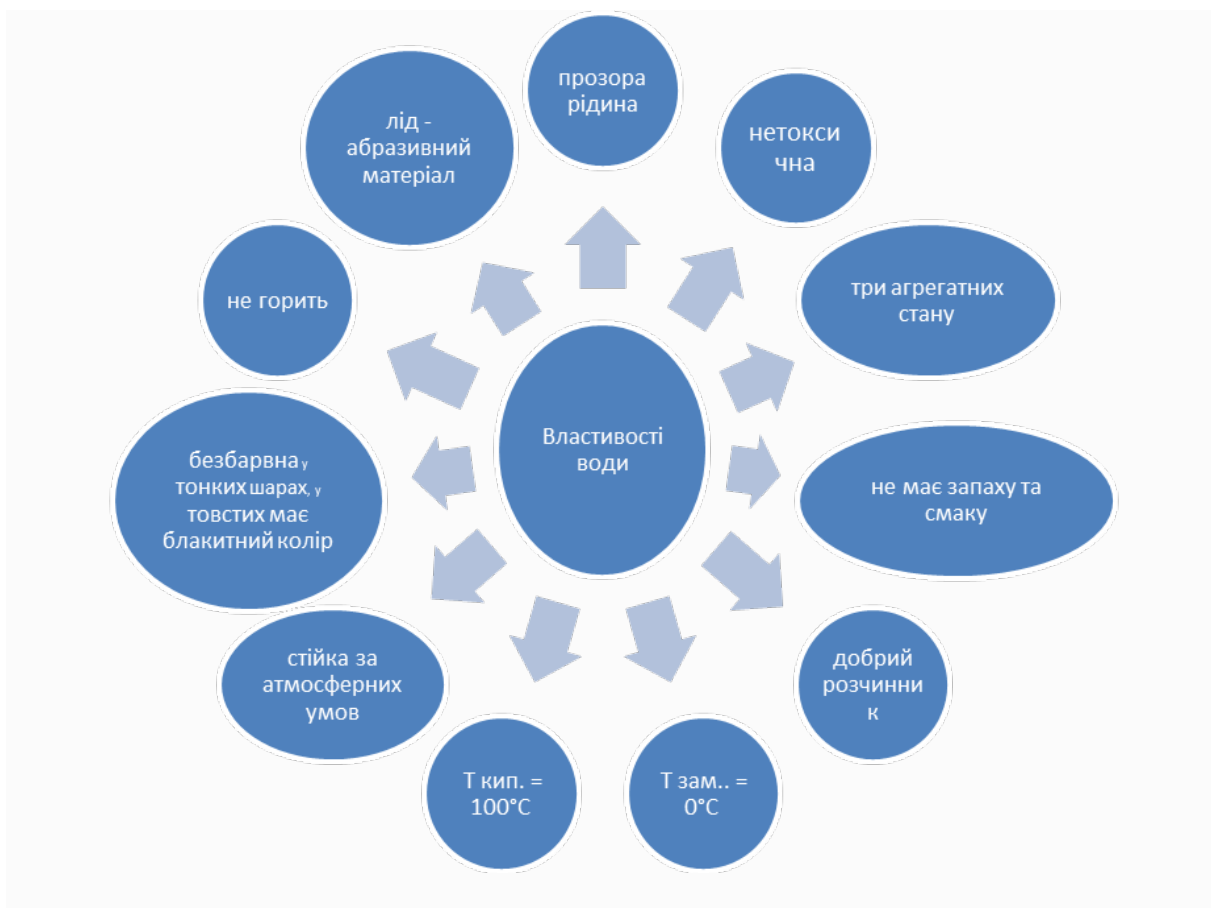
1.Замкнута екосистема (захист індивідуальних та групових мініпроектів)

V. Узагальнення і систематизація знань. Прийом «Павучок».

VI. Підсумок уроку. Оцінювання.

Оголошення результатів роботи (за метою, оголошеною на початку уроку).

Приєм «Вузлики напам'ять».

На уроці ми дізналися про будову молекули води, з'ясували якісний та кількісний склад молекули води, фізичні властивості та поширеність у природі; показали роль води у природі й житті людини.

Оцінюємо роботу учнів на уроці.

Підрахунок балу, отриманого за урок у «Листку оцінювання».

1. Випереджальне завдання	2. Робота в парах	3. Захист міні-проєкту	4. Приєм «Павучок»	5. Активність на уроці	Оцінка

VII. Домашнє завдання: Вивчити § 25.

Підготувати випереджальне завдання: «Розчини в природі».

1. Оповідання, вірш або казку про захоплюючу мандрівку Крапельки.

2. Цікаві факти про воду.

3. Корисні поради мешканцям міста «Водозбереження».

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Агамір'ян Наталія Миколаївна – учитель початкових класів вищої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 16 Слов'янської міської ради Донецької області.

Агапіна Оксана Петрівна – учитель української мови та літератури першої кваліфікаційної категорії Опорної загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 17 Дружківської міської ради Донецької області.

Амєрова Олена Іванівна – учитель української мови та літератури вищої кваліфікаційної категорії Опорної загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 17 Дружківської міської ради Донецької області.

Бабич Ніна Валентинівна – учитель початкових класів вищої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 6 Дружківської міської ради Донецької області.

Барабаш Любов Миколаївна – учитель біології та хімії вищої кваліфікаційної категорії, вчитель-методист, директор Шандриголівської загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів Лиманської міської ради Донецької області.

Безкровна Наталя Василівна – учитель початкових класів першої кваліфікаційної категорії, старший учитель, філії загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 17 – навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І–ІІ ст. – дитячий садок № 10» Дружківської міської ради Донецької області.

Беседіна Ірина Георгіївна – учитель основ здоров'я вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель, загальноосвітньої школи І–ІІ ступенів № 20 Слов'янської міської ради Донецької області.

Благушина Ірина Борисівна – учитель музичного мистецтва вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель, загальноосвітньої школи І–ІІ ступенів № 20 Слов'янської міської ради Донецької області.

Бойкова Тетяна Валеріївна – учитель-логопед першої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 16 Слов'янської міської ради Донецької області.

Бондар Ольга Олексіївна – учитель хімії вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель, загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 16 Слов'янської міської ради Донецької області.

Бондаренко Любов Петрівна – учитель біології та хімії вищої кваліфікаційної категорії філії загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 17 – навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І–ІІ ст. – дитячий садок № 10» Дружківської міської ради Донецької області.

Борисова Світлана Йосипівна – учитель початкових класів першої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 5 Слов'янської міської ради Донецької області.

Воробйова Катерина Вікторівна – учитель української мови та літератури, кваліфікаційна категорія – спеціаліст, загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 16 Слов'янської міської ради Донецької області.

Головчанська Тетяна Олександрівна – учитель хімії та основ здоров'я вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель, Шандриголівської загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів Лиманської міської ради Донецької області.

Голубенко Юлія Петрівна – учитель початкових класів вищої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 1 Дружківської міської ради Донецької області.

Гречишкіна Олена Вікторівна – викладач-методист Дружківського житлово-комунального коледжу ДонНАБА.

Гринько Ірина Миколаївна – учитель фізики вищої кваліфікаційної категорії, учитель-методист, Шандриголівської загальноосвітньої школи I–III ступенів Лиманської міської ради Донецької області.

Денисенко Катерина Юрївна – учитель англійської мови другої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 16 Слов'янської міської ради Донецької області.

Делій Ірина Вікторівна – учитель початкових класів першої кваліфікаційної категорії філії Дружківської загальноосвітньої школи I–III ступенів № 17 – Райського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа I–II ступенів-дитячий садок» № 11 Дружківської міської ради Донецької області.

Дубинець Любов Миколаївна – учитель трудового навчання першої кваліфікаційної категорії Олексієво-Дружківської загальноосвітньої санаторної школи-інтернату I–III ступенів № 13 Донецької обласної ради.

Єрмеєва Марина Володимирівна – вихователь першої кваліфікаційної категорії Олексієво-Дружківської загальноосвітньої санаторної школи-інтернату I–III ступенів № 13 Донецької обласної ради.

Єфіменко Тетяна Тимофіївна – учитель географії вищої кваліфікаційної категорії Олексієво-Дружківської загальноосвітньої санаторної школи-інтернату I–III ступенів № 13 Донецької обласної ради.

Захарова Вікторія Леонідівна – учитель початкових класів другої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 1 Дружківської міської ради Донецької області.

Зубатенко Катерина Володимирівна – учитель української мови та літератури першої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 7 Дружківської міської ради Донецької області.

Капустіна Валентина Вікторівна – вихователь-методист ДНЗ № 34 «Дельфін» Дружківської міської ради Донецької області.

Каракуліна Ольга Миколаївна – вихователь першої кваліфікаційної категорії ДНЗ № 34 «Дельфін» Дружківської міської ради Донецької області.

Каширіна Юлія Вікторівна – учитель російської мови та зарубіжної літератури першої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 12 Дружківської міської ради Донецької області.

Квартіна Броніслава Олександрівна – учитель географії й економіки вищої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 6 Дружківської міської ради Донецької області.

Кисіль Дмитро Вікторович – учитель-психолог вищої кваліфікаційної категорії Олексієво-Дружківської загальноосвітньої санаторної школи-інтернату I–III ступенів № 13 Донецької обласної ради.

Коваленко Наталія Іванівна – учитель початкових класів вищої кваліфікаційної категорії, учитель-методист, загальноосвітньої школи I–III ступенів № 16 Слов'янської міської ради Донецької області.

Кожанова Людмила Олександрівна – вихователь першої кваліфікаційної категорії ДНЗ № 34 «Дельфін» Дружківської міської ради Донецької області.

Кокаєва Надія Сергіївна – учитель молодших класів та інформатики, кваліфікаційна категорія – спеціаліст Великоновоселківської гімназії із загальноосвітньої школи I ступеня Великоновоселківської районної ради Донецької області.

Колесник Людмила Вячеславівна – учитель української мови та літератури вищої кваліфікаційної категорії Олексієво-Дружківської загальноосвітньої санаторної школи-інтернату I–III ступенів № 13 Донецької обласної ради.

Красиля Юлія Олексіївна – учитель математики та інформатики другої кваліфікаційної категорії філії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 17 – навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа I–II ст. – дитячий садок № 10» Дружківської міської ради Донецької області.

Кур'єва Тетяна Степанівна – учитель початкових класів вищої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 16 Слов'янської міської ради Донецької області.

Кур'янович Ірина Сергіївна – учитель англійської мови першої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 16 Слов'янської міської ради Донецької області.

Кушнір Діана Дмитрівна – учитель початкових класів вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель, філії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 17 – навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа I–II ст. – дитячий садок № 10» Дружківської міської ради Донецької області.

Левченко Аріна Антонівна – учитель української мови та літератури другої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 7 Дружківської міської ради Донецької області.

Лукічева Олена Степанівна – учитель хімії вищої кваліфікаційної категорії Олексієво-Дружківської загальноосвітньої санаторної школи-інтернату № 13 Донецької обласної ради.

Магула Наталія Вікторівна – учитель української мови та літератури вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель, загальноосвітньої школи I–II ступенів № 20 Слов'янської міської ради Донецької області.

Савельєв Олексій Павлович – учитель математики вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель, Шандриголівської загальноосвітньої школи I–III ступенів Лиманської міської ради Донецької області.

Скида Наталія Миколаївна – учитель біології вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель, загальноосвітньої школи I–II ступенів № 20 Слов'янської міської ради Донецької області.

Тодоровська Тетяна Олександрівна – учитель початкових класів, кваліфікаційна категорія – спеціаліст, філії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 17 – навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа I–II ст. – дитячий садок № 10» Дружківської міської ради Донецької області.

Яцишина Лідія Миколаївна – учитель російської мови та літератури вищої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 7 Дружківської міської ради Донецької області.

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ СУЧАСНОЇ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
викладачів і студентів Донбаського державного педагогічного
університету, учителів та учнів загальноосвітніх закладів

Випуск 12

*Частина 1. Круглий стіл
«Нова українська школа: теорія і практика (обмін досвідом)»
(м. Слов'янськ, 02–03 березня 2020 р.)*

Відповідальний редактор А. А. Рубан, кандидат філологічних наук,
доцент

Статті друкуються в авторській редакції.

Матеріали надано авторами публікацій в електронному вигляді.
Відповідальність за допущені помилки та неточності несуть автори
публікацій.

Підписано до друку 27.02.2020 р.
Формат 60x84 1/16. Ум. др. арк. 10,75.
Тираж 100 прим. Зам. № 1630/1.

Видавництво Б. І. Маторіна
84116, м. Слов'янськ, вул. Г. Батюка, 19.
Тел./факс +38 06262 3-20-99. E-mail: matorinb@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і
розповсюджувачів видавничої продукції ДК №3141, видане Державним комітетом телебачення та
радіомовлення України від 24.03.2008 р.
